

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת ויצא תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פאדק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגדאו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

הא נמי תיפוק ליה ב' חלב טמא תיפוק ליה נמי דטמא דמזיכא תיתי לטורה מהאי קרא דיעשה לכל מלאכה האי לאו בטמא כתיב דהא כתיב (ואבל) לא תאכלוהו לחלב מי שאיסורו משום אכילת חלב. ובשרה מותר טיחתי לך יצאת זו שכולה אסורה משום בל תאכל טמא ואחתי אימא טריפה נאמרה כו' **אלא** האי טריפה מיבעי לאיתויי

האי נמי, תיפוק לי מ'חלב נבלה', מי שאיסורו משום
'בל תאכל חלב נבלה', יצאתה זו שאין איסורה משום
'בל תאכל [חלב נבלה]' אלא משום טמא. אלא האי **'טריפה' מיבעי לאיתויי** חיה. סלקא דעתך אמינא, מי שחלבה אסור ובשרה מותר. יצאת זו שחלבה ובשרה מותר, קא משמע לן. אמר ר' יהודה, מאי שניא במאן, דאין חלבה חלוק מבשרה. חיה נמי, אין חלבה חלוק מבשרה. ועוד, הכתיב 'ואכל לא תאכלוהו'. אלא אמר אביי, 'טריפה' לנזיפה איצטריך, שלא תאמר, הואיל ומאנה אסורה מחיים, וטריפה אסורה מחיים. מה טמאה, חלבה טמא. אף טריפה, חלבה טמא. אי הכי, האי נמי מיבעי, שלא תאמר, הואיל ועוף

טמא אסור באכילה, וטריפה אסורה באכילה. מה
עוף טמא אינו מטמא, אף טריפה אינה מטמאה. לא
ועוד, מי איכא למילף טריפה מטמאה. טמאה לא
היתה לה שעת הכושר, טריפה היתה לה שעת
הכושר. וכי חטא, טריפה כמטון, מאי איכא למימר.
במינה, מיהא איכא. אלא אמר רבא, התורה אמרה,
'בא איסור נבילה, ויחול על איסור חלב. ובא איסור
טריפה, ויחול על איסור חלב. וצריכי, דאי אשמיעין
נבילה, משום דמטמא, אכל טריפה, אימא לא. ואי
אשמיעין טריפה, משום דאיסורה מחיים, אכל נבילה,
אימא לא. צריכא. ורבי מאיר, האי 'טריפה' מאי
עבדי ליה. מיבעי ליה, למעוטי שחיטה שהיא לפנים.
ורבי יהודה, 'טריפה' אחרנא כתיב. ורבי מאיר, חד
למעוטי שחיטה שהיא לפנים, וחד למעוטי עוף טמא.
ורבי יהודה, מ'נבלה' נפקא ליה. ורבי מאיר, האי 'נבלה' מאי עבדי לה. לשעור אכילה
בכזית. ותיפוק לי מקרא קמא. דמאפקיה רחמנא בלשון אכילה, חד לשעור אכילה בכזית, וחד לשעור אכילה בכדי אכילת פרס, סלקא דעתך אמינא, הואיל ויחידה הוא. ויתר
מכדי אכילת פרס, נמי ליטמא. קא משמע לן. תנו רבנן, 'וחלב נבלה וחיטת טריפה', בחלב בהמה טהורה הכתוב מדרב. אתה אמר בחלב בהמה טהורה הכתוב מדרב, או אינו אלא בחלב בהמה מטמא. אמרת, ויתר מפלג שחיטה, ויתר מפלג חלב. מה כששחית מפלג שחיטה, בטהורה ולא בטמאה. אף כששחית מפלג חלב, בטהורה ולא בטמאה. או פלג לדרוך זו, ויתר מפלג נבילה, ויתר מפלג חלב. מה כששחית מפלג נבילה, בטמאה ולא בטהורה. אף כששחית מפלג חלב, בטמאה ולא בטהורה. אמרת,
כשבא

איבא מיבעי ליה ללמוד טומאות שאינו מטמא אלא כשעור איסור אכילתו דייניו כותי: פקא. והנפש אשר תאכל: בכדי אכילת פרס. שאם שהה באכילת כזית ויתר מכדי אכילת פרס חיי כשאר אכילתו שאין מצטרפין לעונשין ואף זו אין מצטרפת ליטמא בבית הבלעיה: דחידוש הוא. שלא מציעו בתורה טומאה כזו שאין לו טומאה במחוץ ובבית הבלעיה באה לו טומאה מדרב. וטורו מלטמא משום נבילות: ביהר מפלג שחיטה. שחיתוהו מטרתו: ויתר מפלג חלב. מטעם חלב שחית את הנבילה מלטמא שכתב כאן שחלב נבילה טהור: מה כששחית. בשר שחיתוהו מלטמא טהורה טיידר ולא טמאה דטמאה אין שחיטתה מטרתה דילפינן לה ב"ב מקרא יתירה ולא לא טמאה כל דהוגע בהם במזבח והאי בהם יתירה הוא לומר א"ע שכן שחיתין ומה אני מקיים במזבח ומה ולא בחייהם ובבהמה טמאה כתיב דסמך ליה כל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו': אף כששחית מפלג חלב. מלטמא בטהורה טיידר ולא בטמאה: דאין בתורת כותים אמרת ככל לדרוך זו טיידר מכלל נבילה וטיידר מכלל חלב מה כששחית מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה כר' שחית בר נבילה מלטמא ולקמן נפיש דאין בנבלת עוף טמא וטיידר מכלל חלב כדאמרן: כשבאם ולא בטהורה. עוף טמא טיידר מלטמא בבית הבלעיה ולא עוף טהור:

חיה דס"ד מי שחלבה אסור כו' קמ"ל. ה"ג ושניא הוא לאיתויי חיה טהורה שמתה שחלבה טהור דס"ד ואכל לא תאכלוהו כתיב בהאי קרא מי שחלבו אסור ובשרו מותר טיחתי לך חלבה מכלל נבילה אבל חיה שחלבה מותר בבשרה לענן נבילה נמי טמא בבשרה קמ"ל טריפה כל שיש במינו טריפה ואפילו חיה: ופרסין מ"ש פשטא. דלא נפקא לן לטור חלבה מהאי קרא דאין חלבה חלוק מבשרה ולא קרינא ואכל לא תאכלוהו לחלב לחודיה שהרי חיה אסור: חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה. לאיסורו ולא קרינא ביח ואכל לא תאכלוהו: ועוד. ממשמעותא דקרא נמי תיסקה לן דלא בחלב חיה קאי דהא כתיב ואכל לא תאכלוהו ולקמן ילפינן מינה בברייתא בשעתן בחלב חיה נבילה לא טיידר בבית טומאה: טריפה לנזיפה איצטריך. לטור חלב טריפה שמתה ולעולם טריפה חיה ודקאמרת חרי נבילה אמורה איצטריך ס"דא הואיל וטמאה אסורה מחיים וטריפה אסורה מחיים אי הכי. טריפה דכתיב גבי עוף נמי איצטריך לנזיפה ולומר עוף שמתה מטמא בבית הבלעיה שלא תאמר כו'. ועוד. גבי בהמה מי איכא למילף טריפה מטמאה. דהנהיב קרא לטורה: ה"ג אלא אמר רבא נמי חיה אסורה. בא הכתוב לומר לך יבא איסור כו' ומשום אבל לא תאכלוהו דאסורה פריש בו נבילה וטריפה לחייב את חזקתו דקרא פריש חלב ומשום נבילה ומשום טריפה שלא תאמר אין איסור נבילה וטריפה לחין על איסור חלב שקדם לכולם: משום דמטמא. הילכך חמירא לחול על איסור חלב ורבי מאיר, דאמר עוף טהור חלב ומשום נבילה טריפתו: האי טריפה. דגבי עוף מאי עבדי ליה: למעוטי שחיטה שהיא לפנים. וכדאמרן לעיל (דף סט.) מה טריפה פרישה בפנים כבחורץ יצא השוער עוף חזקתו פניו כזו: טריפה אחרינא כתיב. גבי נבילה עוף טהור וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבש בגדיו (ויקרא י) וחד לא יאכל נבילה וטריפה טמאה בה (שם כב.) וחד למעוטי עוף טמא. דרשנינן מי שיש במינו טריפה: ורבי יתירה. עוף טמא מקרא יתירה דנבילה לא יאכל נפקא ליה דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאחזרתו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאין איסור משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא: ורבי מאיר האי. קרא יתירה דנבילה לא

איבא מיבעי ליה ללמוד טומאות שאינו מטמא אלא כשעור איסור אכילתו דייניו כותי: פקא. והנפש אשר תאכל: בכדי אכילת פרס. שאם שהה באכילת כזית ויתר מכדי אכילת פרס חיי כשאר אכילתו שאין מצטרפין לעונשין ואף זו אין מצטרפת ליטמא בבית הבלעיה: דחידוש הוא. שלא מציעו בתורה טומאה כזו שאין לו טומאה במחוץ ובבית הבלעיה באה לו טומאה מדרב. וטורו מלטמא משום נבילות: ביהר מפלג שחיטה. שחיתוהו מטרתו: ויתר מפלג חלב. מטעם חלב שחית את הנבילה מלטמא שכתב כאן שחלב נבילה טהור: מה כששחית. בשר שחיתוהו מלטמא טהורה טיידר ולא טמאה דטמאה אין שחיטתה מטרתה דילפינן לה ב"ב מקרא יתירה ולא לא טמאה כל דהוגע בהם במזבח והאי בהם יתירה הוא לומר א"ע שכן שחיתין ומה אני מקיים במזבח ומה ולא בחייהם ובבהמה טמאה כתיב דסמך ליה כל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו': אף כששחית מפלג חלב. מלטמא בטהורה טיידר ולא בטמאה: דאין בתורת כותים אמרת ככל לדרוך זו טיידר מכלל נבילה וטיידר מכלל חלב מה כששחית מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה כר' שחית בר נבילה מלטמא ולקמן נפיש דאין בנבלת עוף טמא וטיידר מכלל חלב כדאמרן: כשבאם ולא בטהורה. עוף טמא טיידר מלטמא בבית הבלעיה ולא עוף טהור:

זבחים - פרק שביעי - חטאת העוף דף ע עמוד ב - מותר מהדורה - "אבן ישראל" - רש"י

תוספות

ואפילו באווין ותרנגולין. ומתני' דמסכת טהרות (פ"א מי"א) מוכחא קצת דקתני י"ג בדרים נאמרו בנבלת עוף טהור וקתני סיפא ר"מ אומר מליקתה ושחיטתה מטרתה משמע בכל עופות דומיא דרישא דדומיא דשחיטה: **אבל** על דא מינא דעגלה נינהו. אע"פ דאווין ותרנגולין לאו מינא דתורים ובני יונה ומטרחין לא דמי דהכא עגלה בהמה גסה

ועו בהמה דקה אבל בעופות לא שחין למימר מין גסה ודקה אע"ג דמצנינו בלשון משנה עוף הדק ועוף הונן בפרק אלו טריפות (חולין כ"ב) וקשה משליה אותו ואת בנו (שם דף פב:) הדרין עלך חטאת העוף

כל הזבחים שנותרו בהם חטאות המותו כו. ואם תאמר תנינא דרובא דזבנא בסיס קנין (פ"ב מ"ג) ואם פרח מבין המותו לכולם הרי כולם ימותו וצריך לעשות צריכותא דבגמרא פריך תנינא דחא ויזנא במתני' דכל האסורים לגבי מזהב ומשני צריכא ושמא י' מהותם הוה אמיתא ה"מ עופות הדפסד מועט אבל זבחים הדפסידן מרובה אימא לא נפסדינהו לכולהו:

אפילו אחת בריבוא ימותו כולן. הקשה ה"ר יצחק כרבי מרדכי בדפדף דהרש"פ (סנהדרין דף עט:) תנן רוצח שנותרו באחרים כולן פטורין ר' יוחידא אומר כנסין אותן לכיפה ומפוש בגמרא בשור שלא נגמר דינו שנותרו בשורים אחרים שנגמר דינן קמפילין ופטרי רבנן משום דאין גומרים דינו של שור אלא בפניו ודשחא הכא דרובא דהיתורא ופסידא דקדשים אמרינן ימותו כולן ה"מ דרובא דאיסורא ודחיתו לא כ"ש ונראה לרבינו יצחק דהויסין כמו שזמנא אהדו יטון בשור שלא נגמר דינו שנותרו בשורים אחרים ול"ג שנגמר דינן אלא (איידי) בשורים מעליא עסקין ודחיתו לו ר"ה דמתניתין דקתני כולן פטורים משמע דהיתורא כו. ואחרי כן דברישא דשמועתין אמרינן מאי חזינא אילמא אחרים כשירין פשיטא ולא פריך פטורים פטור מביעי ליה ה"מ כיון דמצו למפירי מנופה לא חש למיידק עורד דריש לקיש אדרבי אבהו קאי דמשני הכא בדרבא שלא נגמר דינו שנותרו ברחמים אחרים עסקין ועלה קאי ר"ל ומשני באדם כ"ע לא פליגי דפטרי אלא הכא בשור שלא נגמר דינו כו' ומשמע דבהחלוא עניינא דאונקא רבי אבהו באדם מוקל לה ר"ש לקיש בשור שלא נגמר דינו אבל בנותר בשורים מעליא היה אומר ר"ל ניכבשניהו דניידן וכל דפריש מרובא פריש ומתניתין דשילוי מסכת ע"ז (דף עד.) דשור הנסקל אוסר בכל שהוא מידי בשבטל דליכא למימר ניכבשניהו ותרע דלא קתני שנגמר דינו ומתני' דהכא דקתני ימותו כולן בנותרו בזהב כו' מיירי ולגבהו גזירה שזמא יבואו י' דהינן בבת א' (לקמן דף עג:) ומסקינן מן הקבוע למזהב אבל בעלמא מיירי ניכבשניהו דניידן ומשמע זה היה אומר רבינו תם נדראה לו להחיר דרוסת הזאב ברוב דמעישים בכל יום דזאבים טורפים ונשאין שה מן העור ורועה מצילין ושריא להו דאע"ג דבעלי חיים חשיבי וכן רוב עופות דורסין אווין ותרנגולין ומותרין והכא דנותרו ברובא שנגמר דינן דפטרינהו אפילו ינייד ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש לאו פטורין דלשורו בהנאה קאמר אלא פטורין דלא אטרוהי בי דינא להרוגם דכמיתת בעלים כך מיתת השר ועוד דלא ליתא לאחלופי באדם

ה"ג כשאתם בא בדרך זו היא בטוהרה וכשאתם בא בדרך זו היא בטמא. הילכך מדינא לא נפקא ת"ל טריפה כו'. אלא מעתה כו'. אמתני' פריך דקתני מה כשטור מכלל נבילה בטמאה ולא בטוהרה. כמה פני שבישתו בה. תמידה אני על זקנים מרובין שכמותכם ששנבשתם בה: סיפא. דקתני טוהר מכלל נבילה: אהאן לנבלת עוף טמא. שטוהרה הכתוב מלטמא בבית הבלעה: לא שיהר רבי טמא. במליקת טריפה אלא בתמימים דשייכא בהו מליקה: ואפ"י באווים. דלא בני מזהב וכן ובלבד שיהו קדשים בפנים דהא טריפה נמי לא חזיא בתורין ובני יונה וטוהרה הואיל ומליקה הכשר קדשים בפנים היא: עוף ע"ז. על החלל במקום עגלה ערופה: מהו. לר"מ מי אמרינן כי דחי כשטור קדשים אהוין קדשים בפנים הואיל ומליקת שום עוף בפנים הוא ה"ג עריפה הכשר טהרת עגלה היא מידי נבילה כדאמר' לקמן ה"ג אבל ע"ז לאו מינא דעגלה הוא. שו מין גסה וזו מין דקה: אין ל"י. שטור מיד נבילה אלא חלב שטור באבילה ומותר בהנאה כדכתיב (ויקרא ז) יעשה לכל מלאכה. חלב שור הנסקל ועגלה ערופה. שטור בהנאה מנן שטוהר ת"ל כל חלב. דסמיק ליה כי כל אוכל חלב ואי ש"י עגלה ערופה טוהרה איצטרריך קרא לטוהר חלבה וכי היא טוהרה וחלבה טמא: ליתכא דשחיפה מישחם. משנאסרה בהנאה מחיים כדמפרש לקמיה דמחיים נאסרה ויתנינא לה שחיפתה. אע"פ שאינה מתירתה לא באבילה ולא בהנאה טהרתה מלטמא דאין לך שחיפה בהמה טהרה משמטתה: שפתה. והשחא בשורה טמאה ואיצטרריך לטוהר חלבה שלא תאמר לא טוהר אלא חלב שאתה קורא בו יעשה לכל מלאכה: פכלל דמחיים אסורה. ואע"פ שלא נעפרה מדקתני חלב עגלה ערופה מנן ואיצטרריך בשמטתה כולל בשפעת. בה מאימתי ונסבין חביראי. וסבורין תולמדינן מדעתם לומר: ידירתה כו'. ובקדושין יליף לה דנאסרה מחיים:

הדרן עלך חטאת העוף
כל הזבחים. אפילו אחת בריבוא השתא משמע אחת כשירה ברובא של חטאות המותו הילכך פריך בגמרא מאי אפילו אחת הוו מותו רובא דקתני שנותרו בחטאות המותו חמש חטאות מתות נינהו וולד חטאת וחטאת שמתו בעליה ותמותו חטאת ושכיפרו בעליה ושאבדו ושנמצאת בעלת מהם: נתעריבו. וזבחים כשרים בשור שנעבדה בו עבירה אחת באחד ומפוש ואולו מאי היא כגון שהמית

משנה כל הזבחים שנתערבו בחטאות המותו, בשור הנסקל, אפילו אחת בריבוא, ימותו כולן. נתערבו בשור שנעבדה בו עבירה, או שהמית

רש"י פרק שמיני - כל הזבחים דף עא עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רל"ה תוספות

דאָסם כולל עלמאָן לאַ פּלייג דעפּטיי דרע לערבי הודוה אַמאָי כּוּסלס כּיפּוּס ועבדי צער בעלי חיים ומקלס חצירו וכיפּוּס אדרבא לערפּינעו כּוּפּוּס קלרנעו אלא דראי אַמי לאַחלופי באָדס ועבדי היכּירא ולרננ עמי עבדי היכּירא דערפּינען לוו ולא דיישי' תּלגלסן אפּל כּמנתי' דהבא היישנין לתקלָה דאיבא מנח ספּס אַיטורין' לפי שוּם מוקדשי'ם כּאן רכב על גבי שוּר ובא כּבירו ורכב סומכיה על גבי ראש גדי וסלח דחלב מוקדשי'ם ע"ג כּמכוּ דשרי' בשוּר חסקל לפי שאינעם דרך הנאָתן ועוד דאיבא תּיסל מעלה דהווי מעלה במיתור הילכּך כּוּלן ימיתו ואל תּתנחם הָם כּיון דאמיתור הווא גנינו

אמאי: לא תקינו בהו רבנן מיתה ויזיקו לחורגן היכי זיקוקי ב"ד להרוג כל איסורי הנאה הרי
הזאב והארי דמוקי לה ר"ל והוא שהמיתו ואסורין בהנאה (סנהדרין דף טו:) ולא תקינו להו
מיתה אלא אמרו כל הקודם לחורגן זכה ומקשה רבא היינו דקתני עלה ואפי' אבא חלפתא

תלצין ביה שהרג אבל בשוורים אותן שיש תלחות בזה חייבין משום ובסת הרע מקרבך ועוד
 4 ונאמר סקל סקל חשור איני יודע שהיא נבילה אבילה אבילה מוכחת כן וסוגיא
 5 אבילה מתם לרבות את השחוטת אפיון אלא ומשני לא מצויה באבילה מחמת כן וסוגיא
 6 לא עליה אלא שילוח לאסור באבילה כדן שאר עופות טמאין דרבייבן בקרא ופרין
 7 ויהא אבל לחיות שרי והרי רובע ורובע בעדים דמחיים אסורין פ' דמחיים אסורין לישט
 8 וכל נאסר כל זמן שהוא דא שור שלא נגמר דינו שנתעבה באחרים שנגמר דינן כולן פטורין
 9 אסורין בתנאה וזה דאמר סוקא פרי שר שנוג ד' זה (ב"ק דף עא.) ושם ש"ה (מכור) שנגמר
 10 וזמר דאין לו בעלים ודחוק אינו יכול לומר משהו אלא כי לא נגמר דינו
 11 אסור באבילה כן נראה לר"ת כמו שפירשנו וקשה בדסוף פרק קמא דערבין (דף ו:) משמע
 12 ונגמר דינה אחרתהו ויש לומר נגמר דינה דמחיים גורם ללו ליהוי לו עליה אסור כהאסור
 13 וזהו דלא נאסר מחיים מתא דרנאי בפרק מרובה מרת (ב"ק דף עא.) ובפרק לא נעריה (כתובות
 14 וביבירה) ושמינתי לן לריש של פרק מרובה מרת (ב"ק דף עא.) דכל שישנו בעריתו ישנו
 15 בתנאה ונאם שיכול למורכב לרובע עליו עד בית הסקלא ואל לחיות בו מעט עד אותה שעה
 16 ונכל לקיים ומה שפסק ר"ת בערד שיש בו (שה) אסור ספק דרסה דרסה משמענא דא דפרשי
 17 וזהו דלא נאסר בתערובת כדן פ' תהנית (אחרת) מחמת כן שחוטת ואחין נבילה (פסחים
 18 דף ו) ולכן שרינו היבא בערד אן טון דנמצא בדי גוי אבל אסר בתערובת ופרשי (שם)
 19 שבעת של עבודה וזה שנתעבה בריבוא כולן אסורות ובפרשי אחת מהן פליגי רב ושמואל
 20 ופליג עלמא דאסיר אלא וכלי אסוריה שפירשו מתערבות אסורין וכלן אמרינן שפירש
 21 בה שחוטת אסוריה מצילה ונתעבה בעד משום דאין דרסה אלא בדי ושמה טרפה
 22 בה בדי מהו שי לישב דבי ר' לאל דמי לטבעת של עבודה וזה דשאני בעלי חיים כיון
 23 אחרי כן נמא כל דפרשי מרובא פריש דהשתא לחיות חזו שדרי כמה קדשים אמרינן בהו
 24 כן מטעם דפרשי מרובא פריש ויש לומר דאין עבדינן הקנה בריעה ביה לרואר רעיה לא
 25 דרין דף עט.) הנסקלים בשנפרשים ידונם סקלא שחוטתה תורה חיל בתר ואל לחמידי
 26 ואל אולתין בתר ואל לחמידי כיון שנוהר בלאו בהי במיתה אחרי אן נמי לא אולתין בתר
 27 ורפין (סנהדרין דף עט.) דאדם רוצח שלא נגמר דינו שנתעבה עם אחרים שנגמר דינן כולן
 28 שלא נגמר דינו ולא מיתא שרור וזהו אלא דלא ידעינן אי טריפה הוא אי שלם הוא
 29 וזהו דלא חילקו בדי תימא ונבשמייה ונימא דכל דפרשי אי אלא רשאי למושקח לחמידי עליו ועוד
 30 אי דרובא נסקלים ניהו יכבי פירושא כל הפחות לא גרע עשוי דרובא נסקלים:
 31 וכן פריש במכות (דף ו.) דאין אדם נהרג על פי עצמו מטעם קסא ונראה דאפי' אמרי שנגמר

קמא דמזבח (דף ד') ונבי פלוגי רב שורי בפרק קמא דסדרה (דף י') מפרש משום דאדם
מקריב ב' נמי אמת וזהו שרבע אמאי נהרג עז פזי וזהו מודה בקבלה פלוגי אב
אחד עמו בדאיתא פרק כל האסורין (תרגום סב) דהוה חמורות דבאסורא נאמי א' ס' ד'
על פ' הבעלה מכל מקום על כל ענין פסול גובה ומותר להדיח קאי מנתי מילי. ברוך.
יבשעי עדים היה נאסר אפילו להדיח וכן משמע בריש פ' בתרא דביתר (ד' כד'). דאמר רבי
חנן כגון דאמר ליה נרבע שור ואי לא ליתסר בהנאה אמאי מייאש הלא העור מותר בהנאה
ד' דאסידי מדיח להדיח וזהו תאמנו ומנלן אהו כתיב קרא בגוגל חתיב ולא ילפי' מרודי
י' ריבוע עשר שרבע שאין בגוגל שטח אבא שום דבר:

השמיית את האדם על פי עד אחד או על פי הבעלים דשור שהמית על פי הבעלים איפטר ליה מסקילה דמורה בקנס פטור וכן רובע ותרבע ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים דהשתא ללא שור הנסקל הוא וליכא למימר ימותו שדרי מותרין להדיט אם לא מפני חובב המעורב בהן ואי איפשר למכור את כולן לצורכי מין אותה זבח להקריבם שדרי פסולים

הלקריבה דיאמרין בתמורה (דף כה) מן
בהמה לחוציא הורבע הנערכ מן הבקר
לחוציא את העבד מן הצאן לחוציא את
המוקצה ומן הצאן לחוציא את העבד מוקצה
שהקצו לצורך (תקריבו) עבודה וזה ולא
הקריבו ונעבד עבודה וזה והשתחוה לו ואמרין בפרק כל האסורין במסכת
תמורה (דף כט.) תמורה לדיוטי:

ביניהם אלא אמר באר שנים שהיו עומדין איחד חץ מבניהם פטורין ואפילו באר חפלתא דר
אמר ר"ת דאמר תנא נאסר מחזיק ופירש דבזלה הדיא משמעתא (ב"ק מה) דממ
דומר ר"ה קדושיה (ד.נ. ה.) הכי פירש כל צפור טהורה תאכלה לרבות תאכלתה (ד.ה. א.)
יהו מותרין כשחושטין בר מאלו שעומדין ומזקינן למצותה ולכן אין לאסור משולתה לומר
(יהו שחט אסורין אף אני אסור משולת ומשני רוב בעלי דליקא קאמרין אן בר דאין שר
ומתורין בגיהא ונבדדא אין כאן עיני הדין בין פטורין משקילה מיהו לשחטתה או מיהו
דינו מכרו אינו מכור אפילו לירידיא היינו משום דאסור לענות דינו ומצוה לטקולו ועוד דא
מכרו מכור לשחטתה אינו נמי לירידיא דמצינן לאערוקה לאגנא וכי שחט ליה ולאחר שנבמר
דאסור תנאס מחזיק גבגב האשה שמענא נתנן בשעתה דמרפיש מהם זו מיתלתא אסורין
אפילו שחטתה גברתה נכר גשו וזו מיתלתא אסורתה אין עליה שום איסור מחזיק שר לירידיא
(דף ג.) (גבגב) נגב גשו דתנא משלת תשלומי ד' דה דברי בר מאיר ואמאי אלא לית
מבכירה וכל שאינו מבכירה אינו במכירה הדיה דכל שאינו במכירה אינו בטבחה אבל אי ש
או אינו ביה בית דין מתעצלן בסקילתו ומיהו וזשארומ ריה דאין לו מכר דאין לו בעלים ו
מורבא פריש ליה יתכן שר לאסור דיהו שמו יקח מן הקבוע אפילו הדיא דפריש מאליו ר
(זתת) שחט שרין אי פריש אחת ליה גורגין שמו יקח מן הקבוע שהיי האיסור ניכר דיהו
אמורין דפריש מורבא פריש ואם יש בעד ספק דרוסה אפילו אחד בריבוא בולן מיוות תר
בגמרי (לקמן דף ע.) אי אסורת זשאר אי לא אבל בהדיא נפח אחת פרישה לא פליג
טעמא משום גזירה שמו יקח מן הקבוע ולא שנו חזקין ולא שנו קדשים ושר לחזיתיה
שבעינה הוה ליה שמו ספק יקח מן גזין שנשוא אחז שנו גושאא בחרטום או בן גלגיל ו
דאפשר ע"י דנכשניהו דניידין ואם תאמר אמאי נתן מיהו נימא ייעו דע שישתאבו ופ
מיהו יתוישקן חלקה וסביפא אמרין ברבוב ונרבע ייעו דע שישתאבו פירם ויחטום ו
ישרתו נמי אלא טעמא כל דפריש ועד שאל חזק ורבי יצחק מריה דקאמר בר שמשון
דיבני נפשות בראיתא פרי קמא דחולין (דף יא.) חזק ויחטום שמו מבקום איני נקב דהוה
רובא לחייב אותו שהוא דאי' בסקילה ומהאי טעמא לא תקשי לו הך דאמר פרק אלו ח
פטורים ומשום רובא לא נכבד כשר שהוא שקר ודאי דרואי יש אחד שאינו בר מיתה כלל
ועוד יש לומר דרובא ליה קבוע וכל קבוע במצוה דין מזהר דמי ופטור מדאורייתא דספק נ
גזירה שמו יקח מן הקבוע ורבי דאמר דפריך ממצוה דין יתוישקן שמו בסקילה ויחטום
פי' עד אחד או על פי הבעלים. פירש בקונטרס דפטר ליה משקילה משום דמורה תפס
דינא בבית דין פלוני וכן דרגים על פיהם ואי' וכי יחא' גזנא מחזיק בקסא בדמונה
קאמר אצל ממונו לא אמרין וטורו ולא פליגין דיבורא דאין חרובע והזשור דרגין ואי
גורבא גבתי וטבחי ודפטר סמכא דל' וזארה לי טעמא דאין נהרג על פי מבכיר ומה
לחיות אסורין למה לי למעושתיהו לרובע ונרבע לגובה ואי' הדינא על פי חזק ברבוב ונ
ברבוב ונרבע. פירש בקונטרס על פי עד אחד או על פי הבעלים שנאסר לגובה ולא להדיק
יחזק שור דתנאקל שהחזמו עידי כל המחזיק בו וזה אמר באר מסתברא טעמיה דר
דבשרא לכלבית וכן נמי מיהו פריש איהו מקדש (דרשין דף נג.) דפריך דרובא ונרבע
דאמרין פריש שור שנבא ד' (ב"ק דף מה) שיש בגזית

רבקה שמיני – כל הזבחים דף עב עמוד ב – מתוך מהדורת “אבן ישראל – רשטינזולין” תוספות

ספק ספיקא דמותר ומידו איכא חזא ברייתא בריש מסכת ביצה (דף ג.) דאסרא ספק ספיקא דקתינ וספיקא אסור ומוקי לה בספק טריפה וקתינ דהתנ נחשבה באלף כולן אסורות ואין לחוש בהא דלא מייחי לקמן כיון דברייתא דיא דמאי אולמא מברייאת דרבי יודיה הוזחא נמי מוקי רב פפא בביצה רכבי יהודה אליבא דרבי יהושע ועריפא ליה לאתויי ברייתא דמפורש בה רבי יהודה בהדיא ועוד אמור רבינו תם דהא דקתינ נתערבה באלף כולן אסורות לא קאי אספיקא אלא אוהאא תרע דאפילו רבי יהודה דאסר לקמן ספק ספיקא היינו דוקא ברימוני בידן כדקתינ בברייתא רבי יהודה אמור רימוני בן כ"ב ששמע דוקא רימוני את שדרכו ועדפי דהוי אחד מששה דברים בהנחו אסור ר' יהודה ספק ספיקא דמאי טעמא נקט רימוני בידן והא אפילו כל שדרכו מקדש לר' יהודה כדמוכח בברייתא

- דליטרא קציעות וגבי חתיכה בחתיכות דאמר ר' יהודה לא תעלה פ' הערל (יבמות פא.) וחתיכה
- הוי כל שדרכו כדמוכח דהתם דאמר רבי יוחנן והלא חתיכה עולה (למנצן) משום דהוי כל שדרכו ואנן את שדרכו בעינן והש"ס דמוקי לה בגימטוחא
- היינו דוקא לריש לקיש ומידו מצי למימר דנקט רימוני בידן לרבי שמעון דפליגי עליה דאפילו ברימוני בידן שרי ספק ספיקא ובענין זה צריך לפרש חזא ברייתא לקמן (דף עד.) דבסתמא דקתינ כוס של עבודה זרה שנפל לארצו מלא כוסות כולן אסורות פירש אחד מה דאפילו ומריבוא לריבוא מותרין דאמאי נקט מריבוא לריבוא הא בפירש אחד מהן לריבוא שרי כ"ש מריבוא לריבוא דהוי ספיקא אפילו איכא נקטיה לאשמעינן דמאן דאסר אסר אשכחא בכמה ספיקות וכן צריך לומר בעל כרדון דרימוני בידן לר' יהודה לאו דוקא ומדתנן במסכת כלים (פ"ז

מ"ה) הרימונן שאמרו לא גדול ולא קטן אלא בינוני ולמה הוזכרו רימוני בידן שיהו מקדשין כל שהן דברי רבי מאיר רבי יוחנן בן גורי אמר לשער בידן את הכלים רבי עקיבא אמר לכך ולכך הוזכרו אסורה בידן את הכלים ושחן מקדשין בכל שהן רבי יהודה אמר לא הוזכרו רימוני בידן ודחינו נגע אלא שהיו מתעשרין ודאי בכל מקום פירוש דסתמייהו מבין הגוים כן פירש בערוך בערך חצר ומאותה משנה יש לדקדק דסתם רימונים אפילו כל שדרכו לא חשיבי דלא תקשי דרבי מאיר אדרבי מאיר לריש לקיש דאמר כל שדרכו לימנות שגנו ולרבי יהודה כל הרימונים חשובים כל שדרכו דהא רבי יהודה סבר דליטרא קציעות לא בטלה וקתינ לא הוזכרו רימוני בידן לענין קידוש אלאמא כל הרימונים מקדשים ושחן לרימוני בידן דאי רימוני בינונים אינן מקדשין אי"ה לוי לחיובין לענין קידוש כמו רבי מאיר וצריך עיון בירושלמי בפרק בתרא דערלה וכמדומה שיש שם טעות סופר ויש מפרשים דאפילו גרסינן בכל תוך משניות ואחרות באחרות לא מצי לאסרי דספק ספיקא דילמאן הכי קאמר וכל האחרות באחרות ואין לתמוה מה חידוש הוא לשנות ב' פעמים כיון דקאי לא האחרות באחרות דאיצטריך ליה לאשמעינן דאע"ג דאיכא תרי רובי דגבי שאר מילי אסרינן חזא רובא ושרינן תרי רובאי נמי יחסין בסוף פ"ק דבתבותו (דף טו.) דאמר הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדיא ואפילו עיר קטנה ואין הולכין אחר רוב עיר גירדתא ואפילו גדולה כאנטוכיא ואחרי רוב סיעה גירדתא:

כולן

ידלקו. ואם תאמר מאי שנא הא דקתינ ידלקו כשתעשרו וכן בכל האיסורין השנונים שם במסכת ערלה (פ"א) ולא פליגי רבי אליעזר דלימא יולין תנאה לים המלח כמו בס"פ כל הצלמים (ע"ז מט.) לענין עבודה זרה וחובתיה היכלתא כדפסקינן מידו רבינו שמואל פירש שם דהוא הדין בכל האיסורין אמר רבי אליעזר יולין תנאה לים המלח וגרסא דרבי אליעזר פליגי דהוקא גבי עבודה זרה לפי שתופסת מדיה וכשמוליך תנאה לים המלח נראה כאילו מוליך האיסור ומתאי טעמא הוה אמרינן נמי הכי לענין שביעית גבי הא דתניא בפרק הגזול עציים (ב"ק קא.) בנג שצבע בקלפי' שביעית ידלק אם היה מתערב באחרים והא אמרינן יולין תנאה לים המלח אבל בערלה וכלאים ושער נזיר ופטר חמור וכל שאר איסורים דלא תפסי דעיהם אמרינן לרבי אליעזר ידלק אפילו נתערב ולפי טעם זה טענת ובוסות דלענין דמיירי בעבודה זרה סני בדחלתה תנאה לים המלח עוד יש לפרש דהוקא בתנור שחסיקו בעצי עבודה זרה ואפה בן הא תפת וגטל ממנה כרכר באלו בזה את הבגד אמר' יולין תנאה לים המלח כשתעטרב לפי שאין ממשות האיסור בעין וההוא גרסא דאיתערב ליה חביתא דחמרא כיון דאי אפשר ללנות אם ימכרו לגוי שמא יחזור הגוי וימכרו לישראל אבל ביין נסך ליכא למיחש וכן פתב ובגד דכל הצלמים (ע"ז מט.) דאע"ג דפת ש גוי אסור באבילה בהנאה מיהא שרי דחיישינן שמא יקנה ממנו ישראל ויתן לפועליו וחביתא דהווא גברא אם היה רוצה למכור כל יינו היה דהוה מצי למכור תוך מדמי איסורא שבו וחיותו סתומות נמי איכא למיחש שמכרם הגוי לישראל דמיירי בשמן זית או ביין תפוחים: **ה"ז** אגויה פרך. על שם שנפרכין כדאמר בפסיקתא בפרשתא דיהודה וישראל רבים אחר פרשת כי תשא על אל גינת אגוז דדרשינן שנמשלו ישראל לאגוז שיש בו שלשה מינין של פרך שנפרך מעצמו:

אף

להתכבד בחתיכה ואפה בן את הפת כ"ב כל הצלמים (ע"ז מט.) צריך לאוקמא בכברות של בעל הבית דהא קתינ נתערבו באחרים כולן אסורין בהנאה ואפה בן את הפת דתנן במסכת ערלה (פ"ג מ"ה) א כל בשל בעל הבית דהא קתינ תעלה באחד ומאתים ואי לאו הדיא דמסכת ערלה לא היינו צריכין לחלל כין לחם הפנים לשאר לחם הוזה מצי לאוקמין מתניתין דמסכת ע"ז אפילו בשל חתום וכדכרינן אמאי דאמאי את שדרכו לימנות מקדש או כל שדרכו לריש לקיש אבל מתניתין דמסכת ערלה מוכחא דסתם תפ אפילו לרבי מאיר עולה באחד ומאתים: **הראו'** לערלה ערלה. בירושלמי מדרקק אמאי א לא תנא נמי הראוי לתרומה תרומה ובתרומה נמי כיון דחשיבי לא בטלי ואין עולין באחד ומאה ומשני משום דכולם ראוים לתרומה ולא שחיי למיתני הא לישאנ וגרסא שיש עדיין לתרין משום דקתינ ידלקו ועלון באחד ומאתים ואין דין זה נהוג בתרומה ועוד הוה מצי לשנויי דהאי תנא תרתי אית ליה דבר שבנפמן ואיסורי הנאה כדאמרנן במסכת ע"ז (דף עד.) מתניתין דדחתה פרק בתרא:

”אבן ישראל – רשטינזולין”

רש"י

ידלקו. דכתיב פן תוקדש תוקד אש: **באחד ומאתים.** זו היא עליית ערלה וכלאי הכרת דתרומה עולה באחד ומאה וכיון שחבלם האיסור שאיסורו איסור הנאה כפל את העלייה הכי תניא לה בספרי גבי מכל חלבו את מקדשו ממנו דמשתעי בתרומת מעשר שזאי אחד ממאה וקר ליה מקדשו ומשעו שמקדשו מקדש את המתערכין בו: **אינו מקדש.** אלא בטל: **אלא ששה דברים.** הן שמקדשין את כל המתערכים בידן מתוך שזון גדולים ודימיון יקרים וחושובין במינו: **פרך.** ובדן: מקומות הן: **חילפי תרדין וקלחי כרוב.** לשון קלח בירק שלה: **הראוי לערלה** ערלה. מה שיש באילן מין אילן ודאוי לערלה מקדש את עידורו באיסור ערלה: **כל**

כל דבר שיש בו מניין, כל שדרכו לימנות כלל כגון ליטרואות של קציעות שרוב בני אדם אין מוכרין במנין אלא דורסין אותו בעיגול ומוכר כל העיגול יחד הואיל ופעמים שמונין הליטרואות לבד למוכרם במנין: ואפילו כדברנו, במידי דאיסוריה מדרבנן כגון תרומת קציעות לא בטיל הואיל ודרכו לימנות כלל כ"ש בדאורייתא כגון פסולי קרבן דמתני:

לישראל קציעות. משקל לישראל של האנים
בישות של הרמונה שקציעם באימול בכלי
ששמו מקצור: שדרס **ע"פ** עיול. שם כלי הוא
גגול הדרסין בה קציעות ודקקין וזו בעשש
עיגול כעין גבניה: **על** פ. ד. א. נקט שנראית
לענים: ואין ידוע. איזה פי כלי נאסר ובכל
התחתנות פשט יליה אשר: התחתנות
בחן אלה הפומין לבדם בספק האיסור: רבי מאיר
ורבי יהודה פליגי אלאיבא דר"א ור' יוחנש:
רואין אותן באילן הן פירות. אע"פ שאין כאן
ק' פומין של ק' כלים של היתר לבד האיסור
לבטל האיסור התחתנות אינן בכלל הספק
הצטרף על העליות והתחתנות שכלל הכלים
לישראל התחתנות והעליות שכלל הכלים
פרדות וזו מעורבת בכולן והתחתנות
משמרת העליות את העליות שכלל פום
ופום: ואם לא הפומין אסורין. שהתחתנות
שאין בכלל הספק אין מעלות הפומין: **אילו** יש
שם ג' מאות פומין לא יעלו. דכל שדרס לימנות
לא בטיל. דרסא בעיול ואינו ידוע באיזה מקום
כו'. שדרס במקום שהעולים שהכלי רחב והרבה
לימנאות פירות לרבה. רבי חלבי לא ישל. ואולי

ולתתיה לאיסוריה בעיניה שנדרס ונזכב באחרות מלמעלה ומלמטה ומן הצד אין כאן דבר שבמניין כלל. ה"ג נמשך חרד וחרד מניניהו ונקיבהו/ יטלם אחד אחד ובכל חד וחד נימא מרובא דהוא: ופרסין נשכין בתמייה. ששכמי יקחם אחד אחד מתוך המדרג האת הזה לו האיסור קבוע ועומד ביניהם וקיימא כלן שבגדהרין (דף עט.) מוארב לו פרט לזוהר אבל לנו

וְכָל הַיּוֹם בִּדְרֹגָן לֹא כָּטְלָה, וְכָל
 הַיּוֹם קָצְעוֹת שְׂדֵדָה עַל
 הַיּוֹם דָּרְסָה. עַל פִּי חֲבִית,
 וְעַל פִּי מְוֹרֶת, וְאִינוֹ
 מֵאִיר אֹמֶר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 תִּכְאֹלֶה הֵן פְּרִדּוֹת,
 וְלִיּוֹנוֹת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֶר,
 אִם לֹא, הַפְּמִיּוֹן אֲסוּרִין,
 אֹמֶר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֶר,
 וְאִם לֹא, הַפְּמִיּוֹן אֲסוּרִין
 וְעַל יֵשׁ שֶׁשׁ שִׁלְשׁ מֵאוֹת
 וְאִינוֹ יוֹדֵעַ בְּאַחַז מִקּוֹם
 אוֹ לְרֹמְיָה, דְּבָרֵי חֶבֶל
 מִיָּמָא רִבְנָן, בְּעַלֵּי חַיִּים
 נִקְרָב חֵד מִצִּיּוֹה, וְנִימָא,
 נִמְשֹׁד, הִנֵּה לִיָּה קָבֹעַ,
 וְכָל

(יבמות פא.) לר"ל דאי תרומה בומן
 ר"ל חולא אני שונה עיגול בעיגול
 ר' יהושע סבר מקריבין א"ע פ' שאי
 ואפ' הכי סובר דעיגול עולה ובטל
 ור"מ דסבר כל שדרכו לא סבר כוח
 היינו בתרומות ביכורים דהוי דאורי
 ק' טמאה בין טהורה המים טמאים
 ס' לא נאמר דבתרומות ביכורים מיי
 טה הבית קאמר ר' יהושע דלא בטל
 י' קדשים (דף סא. ד"ה מאי): **והת**

וְדַרְבֵּי חֵבֶל לְרִבִּי יִשְׁדֵּר וְעֵדֶן חָנַן בֶּן נָפְלִי
 וְרַם הַשְּׁעָרִי וְיִשְׁדֵּר מִיָּה לִמְלֶכֶן
 וְנִגְמָה וְהַמְפִּישׁ רִית אֶדֶן דָּרִי יִמֵּן
 בִּין הַתְּרוֹמָה עֵלָה אֲבָּא וְנִמְאָה אִיבִי
 לֵין כֶּן וְלֵא שְׁחָבִית הַתְּרוֹמָה שְׁלֹשׁ
 מִלֵּחַ אִידיי שֶׁנִּשְׁתַּבֵּחַ לְגַמְרֵי דְבָרֵי
 (וְרַם טו.) הַבִּיטָה שֶׁל תְּרוֹמָה שֶׁנִּשְׁתַּבֵּחַ
 שֶׁנִּשְׁתַּבֵּחַ כִּן הָיָה יְחִיל לְקַשְׁתוֹת
 שֶׁנִּשְׁתַּבֵּחַ לְתוֹךְ לִזְנוֹן עֲבוּרֵי הַתְּרוֹמָה
 נִשְׁתַּבֵּחַ לְתוֹךְ הַתְּרוֹמָה דְּפִסְחוֹס (וְרַם טז.)
 וְהָיָה מִן בְּמִינֵי הַדֵּאִי הַדֵּאִי דְּפִסְחוֹס (וְרַם טז.)
 וְנִחַלְתָּ לֵה אֶל אִי אֶל לְמַגְבֵּל הַתְּרוֹמָה
 שֶׁנִּשְׁתַּבֵּחַ לְתוֹךְ אֶחָד רֶאשׁ בֶּן הַתְּרוֹמָה אִינִי
 וְכִנְיָן הַדֵּאִי תְּרוֹמָה בִּין עֵלִיִּים הַדֵּאִי אִינִי
 שֶׁנִּשְׁתַּבֵּחַ לְתוֹךְ מִן שְׁבָעִינֵי מֵינֵי לְעִנֵּי מִן
 יִתֵּן לִדּוֹ רַב רַחֲמֵי הַדֵּאִי מִשְׁנֵה דְּרִאִי
 דְּרִאִי אֶל טוֹבֵה הַדֵּאִי אֶל חֹק מִבְּנֵי

[illegible]

וגבי דם כסוי (חולין דף פז) שנתערב בדם בהמה דא"ר יהודה אין דם מבטל דם כולוה א"א לזה להיות כזה אפילו לרבי תיננא דלא דמי לדם קדשים דאפשר להיות כחולין כמו שפי' בקונטרס בהקומץ רבה (מנחות כג) דכשילין לילה אחת יצא מקדושתו כחולין וכוליה סתמא דהש"ס לרב חסדא דלא כרבי חיאי דאמר בפ' גיד הנשה (חולין ק) וכליה

חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל

החתיכות לרבי יהודה וגבי זרוע בשלה (שם דף צח) דקאמר לבי נצרכא [אלא] לר' יהודה דאמר קמי' במינו לא בטל וגבי ציר (שם עט) דקאמר רבי יהודה שיעורו במאיתם ופרץ הוא א"ר יהודה מין במינו לא בטל ומשני שאני כ"ו והויא דביצה דמין במינו לא בטל לר' יהודה ודם תבוסה דאמרין בגדה (דף עז) דאיתן דם מבטל דם לרבי יהודה ואפילו לרבי תיננא צ"ע דנראה שיש מתקן שהבאתי ולא כרבי חיאי ועוד יש ליישב תירוצ' ר"ת שמחלק בין לר' לביש ולא שותף והוא דפסחים (דף כג) לר' יוחנן דלאו אליבא דכולי עולמא קאמר טבל ויין נסך במשנה דמורה ר' יוחנן לר'בנן דר' יהודה בגותן טעם אלא רבי יוחנן סב כר'בנן בשאר אסורים וכו' יהודה משני וכן נסך ברייתא הניא כותיה דרבי יוחנן והשתא הויא דפסחים (ג' שם) כר'בנן דמין במינו בטל מקי' ואיכא השתא ג' מחלוקת על תנאים דבדר דלא הניא כותיה דרבי יוחנן והא דרביא בפרק הגורד מן הירק (גדרים נח) כלל אמר ר"ש וכל דבר שיש לו מתירין כ' אמרו לו הרי שביעית שאין לה מתירין ותנן השביעית אוסרת כל שזוהו במינו אמר להם א' אמרו שביעית במינו אלא לבעיור אבל לאביבה ואלא ולא מצי למפרע מטבל ויין נסך ודהם סבירא להו כר'בנן

דכל איסורין בטילין אפי' במינן דהי' יצחק הל'בן תירץ והא דריביה דהויא דל'קמן דאין דם מבטל דם רבי יהודה משום רבן גמליאל קאמר לה דהכי גמי משני אביי לקמן (דף עט.) (אם כן) קשה דרבא פליג עליה שיש עוד לפרש הויא דשני כוסות דהא דאין החולין מסייעין למיס' לבטל את התרומה לאו משום דבמינו במשנהו אלא משום דהאי באחר מזהו והאי בששים להחטבלט בששים קאמר דלא מסייע ליה דכיון דדניו במנא וכגון דליבא מנא בין דמיס ויין של חולין אבל הויס ריין על התרומה ששים דאי לאו אמרין סלק את מינו כמי שאינו הכל נאסר היין של חולין משום דליבא מאה היה הכל נאסר שאין דמיס רבים על החולין ועל התרומה בששים: **ונכבשינהו** גי'נדיין וגימא דכל דפריש מרובא פריש. וכגון שלא בפנינו פרישו ממקום קבוע ואלו היתה הפרישה בפנינו והו' אסורין כאילו לקחן במקום קביעות וכן מוכח בפרק קמא דפסחים (דף טו) דתשע צבורין של חמץ ואחת של ימצא ואתא עכבר ושקל דאמר' כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ובפרקי גיד הנשה (חולין צח) אמרי' גבי תשע חנויות במנצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא ביד גוי וחינו טעמא דגבי ציבורין מיירי ברשלק עכבר קמן שגודל דלי הספק במקום קביעות ולכן קאמר ונכבשינהו גי'נדיין דכיון שיצאו ממקום קביעות אמרין מרובא פריש והכי גמי אמרין בפרק בתרא דיומא (דף פד:) גבי תשעה גרים

ישראל אחד בינינן דבאותה חצר מפקדין ובתוצא אחרת אין מפקדין:

אלא

אמר רבא משום קבוע. מדורוב משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדאורייתא ולא אמרי' מרובא פריש דכיון דרבר חשוש הוא ולא בטל היכא דה"ל קבוע עולמא על מחצה דמי ובפרקי גיד הנשה (חולין צח) אמרי' גבי תשע חנויות במנצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא ביד גוי וחינו טעמא דגבי ציבורין מיירי ברשלק עכבר קמן שגודל דלי הספק במקום קביעות ולכן קאמר ונכבשינהו גי'נדיין דכיון שיצאו ממקום קביעות אמרין מרובא פריש והכי גמי אמרין בפרק בתרא דיומא (דף פד:) גבי תשעה גרים

ישראל אחד בינינן דבאותה חצר מפקדין ובתוצא אחרת אין מפקדין:

וְכָל קְבוּעַ כְּמִחְצָה עַל מִחְצָה דְּמִי. אֵלָּא, יִכְבְּשִׁינָהּ.

הַיְיָוִי. וְיִגְמָא כֹּל דְּפָרִישׁ מְרֻבָּא פָּרִישׁ. אִמְר רַבָּא,

(הַשְׁתָּא דְּאָמְרוּ רַבָּנָן לֹא יִקְרֹב) גִּיּוּרָה, שְׂמָא יָבֹאוּ

עֲשָׂרָה פְּהִיגִים בְּבֵת אַחַת וְיִקְרִיבוּ. אִמְר לִיָּה הַהוּא

מִרְבָּנָן לְרַבָּא, אֵלָּא מַעֲטָה, מְנִיטָא אֶסְרָא, מִשּׁוּם

שְׂמָא יָבֹאוּ עֲשָׂרָה פְּהִיגִים בְּבֵת אַחַת, וְיִקְרֹבוּ. וְיִקְרֹבוּ

פְּהִיגִים בְּבֵת אַחַת, מִי אֶפְשָׁר. אֵלָּא אִמְר רַבָּא,

מִשּׁוּם קְבוּעָה. אִמְר רַבָּא, הַשְׁתָּא דְּאָמְרוּ יָבֹאוּ, לֹא

יִקְרֹבוּ. אִי (קָרִיב) [מִקְרִיב], לֹא מְרַצִי. אִיִּתִּיבִיה רַב

הוּנָא בְּרִי יְהוּדָה לְרַבָּא, הַמָּטָא שְׁתַּנְעֲרֶבָה עֵוֹלָה,

וְעוֹלָה שְׁתַּנְעֲרֶבָה בְּהַמָּטָא, אֶפְּיֹלו אַחַת קְרִיבֹא,

יְמוּתוֹ בּוֹלֵן, בְּמָה דְּקָרִים אֲמֹרִים, בְּכֹהֵן נִמְלֵי.

אֲבָל בְּכֹהֵן שְׂאִין נִמְלֵךְ, עֲשִׂאֵן לְמַעְלָה, מִחְצָה

כֶּשֶׁר וּמִחְצָה פְּסוּל. לְמַטָּה, מִחְצָה כֶּשֶׁר וּמִחְצָה

פְּסוּל. אַחַת לְמַטָּה וְאַחַת לְמַעְלָה, שְׁנֵיתֵן פְּסוּלוֹת,

שְׂאִין אוֹמְר, הַמָּטָא קְרִיבָה לְמַעְלָה, וְעוֹלָה קְרִיבָה

לְמַטָּה. (אֵלָּא) [אִמְר לִיָּה], הָא, כְּמָאֵן דְּאָמְר,

פְּעִלִי חַיִּים גִּידְחִין. הָא, כְּמָאֵן דְּאָמְר, פְּעִלִי חַיִּים

אִינֵן גִּידְחִין. הָרִי שְׁחוּטִין, דְּלִכְּלוּלִי עֲלֵמָא גִידְחִין.

ותנן

דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי נכבשינהו גי'נדיין. יכוף אותם שנידור דלא ליהוי קבוע. אמר רבא גי'ורא שפא יבאו א' בהניס בבת אחת ויקרבו. קא סלקא דעתך השתא דהייש לשמא אחר שיקום אחד אחד עד ששחטו ו' והם רובו יבאו א' בהניס ויורקו מדיקון ויקטירו אימוריקן כאחד ואפשר לצמצמן והשתא דאשתבת דקריב רובא לבת אחת

ואיכא למחשא איסורא ברובא איתיה דבשלמא כי משיך חד חד ומקריב קמא קמא איכא למימר דכל חד דקריב בהיתר מרובא פריש ואיסורי הנהא בהני דפריש שיהו פריש ושחטן וקבל דמן השתא דקריב כי הדדי לא הוו הני דפריש רובא לגביהוה אלא מעתה מניטא אסירא. כלומר וכי מאחד מששכו ולקחו אחד אחד לבדו ובגידנדו דכל חד דאמר דפריש שיהו פריש ושחטן וקבל דמן במגיס בחוקה שהוא כשר חזורים ומצטרפין השחוטקן להיות רוב ולהיאסר: ומשני משום שפא יבאו א' בהניס בבת אחת ויקחו. מתוך התערובת וכו'ן דרובא נבסי כי הדדי איכא למיחש דאיסורא ברובא איתיה: ובבת אחת כי משכחת לה. בשלמא זירקה והקטרה איכא למימר בבת אחת אבל לקיחה כיון דכבשינהו וגי'ורא כלום אפשר לצמצמן לקחותן וכל צריך לדרוך ולהשיג כל אחת: אלא אמר רבא גי'ורא משום קבוע. דלמא אתי למימשך ולמיסבינהו חד אחד כי לא ינידי דה"ל קבוע וממחצה על מחצה דמי

פריש: אי מקריב לא מרצי. דאדיחי ליה מדרבנן (ג"ל מדאורייתא בשעת קביעותא לא חזו עוד גי'נדיי וגורו בהי רבנן משום קביעותא והוו להו דרזיין מן הותרהו ומנטי' אפילו הכי'ר כי לבסוף אסורין הואיל וגדורו ושוב אין חזור) ור' אמר לי דהאי קבוע אינו דין מן התורה

כמחצה על מחצה אלא אי"כ ניכר דאיסור כל שכן (דמנו דאחד דמיכר ילפ' לה) ושוב אינו חזור ונראה ואע"פ שהשכרין שבתן ראויין להקריבה ואילו ונראה מלחקריב לכתחלה מומחת הפסולין המעורבין בהן נדרשו לגמרי יט' דהוה להו כפסולין: המטא שנתערבה בעולה. בעופות קתני דלית להו תקנתא ברעיהא שאין פדיון לעוף כדאמרין במנחות בפרק המנחות והנסכים (דף ק:) מחצה כשר ומחצה פסול. ומביא חטאת וקריבנה למטה ותויבולת לרבא מתיבא דקתני מחצה כשר דהא הכא אילו אתי לאימלוכי אמרי' ליה לא תקריב בדקתני ימותו שאין משנים לפסול זה בידים מפני תקנת חבירו וכי לא נמלך והקריב קתני הדעשו כהלכתא כשר דה"נ הכשרין ירצא: הא כפ"ה. פלוגתא רבי יהודה ורבנן היא בסדר יומא (דף סד:) והרי שחוטין דלכ"ע

כל דהך דפליגי בבעלי חיים מדרו בשחוטין גי'נדיין: ותנן. אם קריב הראש כי אברי בעל מום ואברי עלות תמימות הרבה שנתערבו ו"א אומר אם קודם שנמלך בה הקריב אחד מן הראשים יקריבו כל הראשים ואפי' לכתחלה דחלינן איסורא באוור שקריב ראשון והא הכא דאילו אתי ברישא לאימלוכי א"ל כל הקריב דכתבי ואשה לא תתנו מהם (ויקרא כב) וכי לא אימליך מכשרינן תך דפרישי ולא אמרי' דיהו: הוא

דאמר

אמר רבא משום קבוע. מדורוב משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדאורייתא ולא אמרי' מרובא פריש דכיון דרבר חשוש הוא ולא בטל היכא דה"ל קבוע עולמא על מחצה דמי ובפרקי גיד הנשה (חולין צח) אמרי' גבי תשע חנויות במנצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא ביד גוי וחינו טעמא דגבי ציבורין מיירי ברשלק עכבר קמן שגודל דלי הספק במקום קביעות ולכן קאמר ונכבשינהו גי'נדיין דכיון שיצאו ממקום קביעות אמרין מרובא פריש והכי גמי אמרין בפרק בתרא דיומא (דף פד:) גבי תשעה גרים

ישראל אחד בינינן דבאותה חצר מפקדין ובתוצא אחרת אין מפקדין:

אלא אמר רבא משום קבוע. מדורוב משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדאורייתא ולא אמרי' מרובא פריש דכיון דרבר חשוש הוא ולא בטל היכא דה"ל קבוע עולמא על מחצה דמי ובפרקי גיד הנשה (חולין צח) אמרי' גבי תשע חנויות במנצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא ביד גוי וחינו טעמא דגבי ציבורין מיירי ברשלק עכבר קמן שגודל דלי הספק במקום קביעות ולכן קאמר ונכבשינהו גי'נדיין דכיון שיצאו ממקום קביעות אמרין מרובא פריש והכי גמי אמרין בפרק בתרא דיומא (דף פד:) גבי תשעה גרים

ישראל אחד בינינן דבאותה חצר מפקדין ובתוצא אחרת אין מפקדין:

אלא אמר רבא משום קבוע. מדורוב משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדאורייתא ולא אמרי' מרובא פריש דכיון דרבר חשוש הוא ולא בטל היכא דה"ל קבוע עולמא על מחצה דמי ובפרקי גיד הנשה (חולין צח) אמרי' גבי תשע חנויות במנצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא ביד גוי וחינו טעמא דגבי ציבורין מיירי ברשלק עכבר קמן שגודל דלי הספק במקום קביעות ולכן קאמר ונכבשינהו גי'נדיין דכיון שיצאו ממקום קביעות אמרין מרובא פריש והכי גמי אמרין בפרק בתרא דיומא (דף פד:) גבי תשעה גרים

ישראל אחד בינינן דבאותה חצר מפקדין ובתוצא אחרת אין מפקדין:

אלא אמר רבא משום קבוע. מדורוב משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדאורייתא ולא אמרי' מרובא פריש דכיון דרבר חשוש הוא ולא בטל היכא דה"ל קבוע עולמא על מחצה דמי ובפרקי גיד הנשה (חולין צח) אמרי' גבי תשע חנויות במנצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא ביד גוי וחינו טעמא דגבי ציבורין מיירי ברשלק עכבר קמן שגודל דלי הספק במקום קביעות ולכן קאמר ונכבשינהו גי'נדיין דכיון שיצאו ממקום קביעות אמרין מרובא פריש והכי גמי אמרין בפרק בתרא דיומא (דף פד:) גבי תשעה גרים

ישראל אחד בינינן דבאותה חצר מפקדין ובתוצא אחרת אין מפקדין:

אלא אמר רבא משום קבוע. מדורוב משום קבוע היה נראה דאי שקיל חד מן הקבוע אסור מדאורייתא ולא אמרי' מרובא פריש דכיון דרבר חשוש הוא ולא בטל היכא דה"ל קבוע עולמא על מחצה דמי ובפרקי גיד הנשה (חולין צח) אמרי' גבי תשע חנויות במנצא הלך אחר הרוב אפילו נמצא ביד גוי וחינו טעמא דגבי ציבורין מיירי ברשלק עכבר קמן שגודל דלי הספק במקום קביעות ולכן קאמר ונכבשינהו גי'נדיין דכיון שיצאו ממקום קביעות אמרין מרובא פריש והכי גמי אמרין בפרק בתרא דיומא (דף פד:) גבי תשעה גרים

ישראל אחד בינינן דבאותה חצר מפקדין ובתוצא אחרת אין מפקדין:

דאמר. ר"א כחן המצרי ס"ל דאפילו בשחטין לית ליה דחייה אפילו דם. שיער העדשה בפנים כבוס שכבר נשחט אם מת ממשתלח מביא חבירו מן השוק ומוחו לדם ולא אמרינן הואיל ונודח הדרם במיתת חבירו ישקר ויביא שנים ויגדיל עליהן ויתכפר בהן. ואמאי ימותו בולן. מכיון שמת אחד מהן ליתילי ביה ונימא דאיסורא מית והותרים יקרבה: כר"א

דאמר אם קרב בו. ומתניתין היא אלמא תלינן איסורא בהאי דאורלי. והא אמר ר"א. לקמן בפירוקן דלא התיך ר' אליעזר להקריב את הנותרים אלא שנים שנים ודודאי חד מינייתו להיתירא שדורי לא נתערב בהם אלא בעל מום אחד ובכל חד אמרינן מרחבניה לאו דאיסורא איהו נמי לאו דאיסורא הוא וההוא דאיסורא אול ליה בהקריבה ראשונה שקרב אחד מהן אבל אחד ואחד לא יקריבו הראשים דבכל חד מספקין דלמא דאיסורא הוא דליכא למימר מגו טבעת של עבודה זרה. שנתקשטה בה עבודה זרה תרתי קאמינא. שימכור תטבעות שנים שנים: פירשה אחת מארבעים. ותתערבה באחרות אינן נאסרות וכולה פורש לה ואולי: מאי שנא אחד מהארבעים. דלא אסרה תערובתא אחד ונתערבו בשאר טבעות אינן איתיה בששים: א' מששים. נימא נמי דף פירש להיתירא הוא ואיסורא ברובא איתיה בתמישין ותעש הנותרים: אלא. ה"ק פירשו הארבעים כולם למקום אחד ונתערבו בשאר טבעות אינן אוסרים דאמרינן איסורא בששים איתיה ונהי דהך עצמא אם לא נתערבו באחרות אסורות לעולם דאפילו ר' אליעזר דא אמר תולין את האיסור אחד ברוב שאלמד כגון שנפלה אחת מהן לים הגדול דומיא דקרב הראש של אחד מהן אבל לא לתלושו בששים ולהתיר את הארבעים דאין ביטול ברוב לעבודה זרה והווי כולו ספק עבודה זרה אבל כי נתערבו באחרות הווי להו ספק ספקא של עבודה זרה: פירשו ששים למקום אחד אסורות. דכיון דאיסורא ברובא איתיה הווי כולוהו ספק עבודה זרה: הנה לעבודה זרה. מלהלך בספק ספקא אחד איסורין ואפילו פירשו ארבעים למקום אחד אסורות: ה"ל תנאי היא דתני ר' יהודה אומר רמזי בן בו. רמזי בן אחד משה דברים שאין בטלים הן הלכך אוסרים בכל שהוא אם של ערלה או של תרומה הן כולן אסורין ואפילו אחרונים: ר"ש אומר לריבוא אסורין. ריבוא הראשון שהאסור עצמו נפל שם אסור אבל פירש אחד מאותו ריבוא: ל' רמזים הם ה' השלישי פירש אחד למקום אחד מותר אף הן אמנעמים דספק ספקא בטלי. ופרכנין שמואל דאמר. והנח לעבודה זרה דנשמע דבשאר איסורין לית ליה ספק ספקא: כמאן.

ותנן ר"א אומר בו. לא שייך לממר אדפריך מר' אליעזר לסייעיה מדרבנן דאמר אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצאו לבית השריפה וגבי כוסות ישקר לאמא דלמא דרבנן לאו משום דחייה פסלי אלא מטעם אחריןא: ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולן. משום דמאורייתא ברובא בטלי בדפרישנו ומשה' הקולו כאן ודוקא נפלה ממילא אבל

הפילה אפילו שוגג קנסין אטו מויד ודוקא לים הגדול שאינה בעין אבל פירשה לא בדומבה בחדיא ופירשו ארבעים למקום אחד דלא מהניא פריששה להתיר השאר וכן מוכח דקאמר רב דאמר כר"א וגבי אין הדמדות מדמע אלא לפי החשבון שמעינן ליה לר"א בפי' דתרומות דאמר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה אבל האחרים לא תקנה: ר"ב דאמר כר"א. תימא הוא טעמא דר"א משום דכתיב (ויקרא כב) מום בם הוא דלא יצאו ה' ע"י תערובת יצאו בדמיפשא כיזמא פ' שני שעירים (דף סד). אבל בעלמא לא ויל דהא דאצטריך לך קרא לא לחד בתרי אצטריך דכלאו קרא ברובא בטלי אלא לחד בחד אצטריך ודש"ס מיתי ליה לקרא משום דכיון דכל כך התיך הכתוב אין ראוי להחמיר מדרבנן לגביה פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא מותרין. לא אצטריך מריבוא לריבוא אלא למימר מאן דאסר אסר כבולוהו בדפרישית לעיל א"נ משום דיש חילוק בין ריבוא ראשון לריבוא שני דריבוא ראשון אי מתחני מכולוהו בבת אחת אסור דקמתחני בחדא ספקא כיון דבבת אחת מתחני אבל ריבוא שני אפילו נהנה מכולם בבת א' ספק ספקא הוא ושרי וכן מריבוא ל' ומנ' ל' מותר אבל אסור להיתנות מנ' הראשונים בבת אחת ומן השניים שרי מהאי טעמא דפריש ובקונטרס לא פירש כן: ואי

אוסרות. כי אמריתיה קמיה דשמואל, אמר לי, הנה לעבודת פוקבים ששפיקה וספק ספיקה אסורה עד סוף העולם. מיתבי, ספק עבודת פוקבים אסורה, וספק ספיקה מותרת. ביצד, כוס של עבודת פוקבים שנפל לאוצר מלא פוסות, בולן אסורין. פירש אחד מהן לריבוא, ומריבוא לריבוא מותרין. תנאי היא, דתנאי, רבי יהודה אומר, רימוני באדן, אוסרין בכל שהוא. ביצד, נפל אחד מהן לתוך ריבוא, ומריבוא לריבוא, אסורין. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון, לריבוא אסורין. ומריבוא לשלשה, ומשלשה למקום אחר, מותר. שמואל דאמר כמאן. אי כרבי יהודה, אפילו בשאר איסורים, אסור. אי כרבי שמעון, אפילו בעבודת פוקבים, נמי שרי. וכי תימא, שאני ליה לרבי שמעון בין עבודת פוקבים לשאר איסורים. אלא, הא דתנאי, ספק עבודת פוקבים אסורה, וספק ספיקה מותרת. מני, לא רבי יהודה ולא רבי שמעון. לעולם, רבי שמעון. ושמואל סבר לה כרבי יהודה בחדא, ופליג עליה בחדא. אמר מר, מריבוא לשלשה, ומשלשה למקום אחר, מותר. מאי

בחינם. פרק שמני – כל הזכויות דף עד עמוד ב – מותן מהדורה "אבן ישראל – רשנינזלן") תוספות

וא' בעית אימא סבר לה כ"ר אלעזר. פ' בקנטרס בלשון ראשון שמואל דאמר לעיל ספק עבדה וזה וספק ספיאק אסורין ובשאר אסורין ל"ל דאמר כ"ר אדית ל"ל ספק ספיאק עבודה וזה אסורין דתנן נטל הימנה עצים אסורין בהנאה הסיק כןן את התנור חדש ויתן יסן ויצן אפה בו את הפת אסורה בהנאה בתערבה

באחרות ואחרות באחרות הד"ל ספק ספיאק כולן אסורין בהנאה ר"א אמר וליך הנאה לים המלח 1 אלמא אית ליה ל"ר"א ספק ספיאק עבודה וזה מדבעי יתן וקשה ל"ר"א חזא מאי סבר לה כ"ר אה רבנן נמי אסרי דרוחא לפרש דברי ר"א ומלכותו קאמר ועוד ד"ר"א בשאר אסורין נמי אסר התם ועוד הד"ל ל"ל ואלתווי תמני 2 דההם דכיון שלא להוכיח בהנאה כשנעמד ונאזן 3 ללעיל פירש דלא גרסינן התם ואחרות באחרות ועוד שכתבו בכל הספרים סבר לה כ"ר"א אליאב 4 ד"ר"א ונראה כלשון אחרון שפירש בקונטרס דה"ל סבר לה כ"ר"א אומר מולין את האתוס דרש"ל 5 ולומר האיסור הלך לו דאמר אם קרב הראשון של אחת יקרב כל הראשים וא"ר אלעזר לא התיב ר"א אלא שנים שנים האם נפל איסור 6 לריבוי אסורין שזה ספק הראשון ורמב"ם באין לא בטלי מריבוא ל' הד"ל ספק ספיאק דאמר 7 אסורא מריבוא אחתה ואילו ארבעה מותרין וארבעה בעינן דלא שייכבדו שנים שנים דאי נפל 8 מ"ב הווא שיליש מנמא האחד באינן משכביו השנים וליהנות מכולן בבת אחת פשיטא דאסור 9 דפרשישת לעיל וכן ר' אלעזר דאמר יקרבו הראשים כולן לא להקריב בבת אחת מתיר 10 אלא שנים שנים ונראה דאין הלכה בשמואל אפילו בספק ספיאק עבודה וזה דקיימא לן כרב 11 באיסורי ואפילו ספק ראשון נראה דשירי בהולכת הנאה לים המלח דק"ל כ"ר א"ב פ' כל הצלמים 12 ע"ז דף (טט) אלעזר דאמר מולין את האתוס רבינו שמואל שיש להם פדיון דפרשישת לעיל: 13 **דאיערב** בולד טריפה רבי אלעזר היא. אפילו למ"ד חזי וולדה נרבע לא אמרינן וזי 14 וולדה נרבע עובר יש לו דות פני עצמו ואני נטרף עם האם: **האי** שחזי האני עגול. וא"ת 15 הא דאמר בפ' אלו טריפות (תלפ"ד דף גג) ספק שונרא ספק קניא אימר קניא הוא אפשר לברר 16 האי משך האני אפילו הי"ד מ"מ מן הואב ולמעלה אבל בשונרא לא ידיע וא"ת א"כ לישני דאיערב 17 נקובת הקוין בדרוסת תחול ובגוויס ובטלאים ו"ל דנחא ללו לשוניי בכל במנות הוא דלא משני דאיערב דרוסת תחול בדרוסת הואב דלמא 18 אפשר לברר: 19 **והא** בעי סמיכה. לא מצו לשוניי בעוף כדמשני בפרק כל הגט (גיטין דף כח) בעי שולח 20 חטאתו ממזנית הים שפיר דתא גביה ומשני בחטאת העוף דהאב בזהבם מיירי ועוד 21 דעפות לאו בני ערייה ופדיה נינורו וליכא נמי למימר מין במינו כגון בבלר ובמערש במעשר 22 דמשמע דמיירי בבל קדשם וא"ל ולקובא ביושר וכרבי יוחנן (ערכ"ס דף ב.) דאמר יורש אינו סומך

מאי שנא שלשה. והוא רביעי דבטלי בהו: **דאיבא רובא**. לבטולי: **ואי** בעית **אימא** סבר לה כרבי **אלעזר**. שמואל דאמר ספק ספיאק דעבודה וזה אסור דאמר כ"ר אהן במסכת עבודה וזה (דף מט) נטל הימנה עצים אסורין בהנאה הסיק כןן את התנור חדש ויתן יסן ויצן אפה בו את הפת אסורה בהנאה באחרות באחרות באחרות אסורות בהנאה רבי אלעזר אמר וליך הנאה לים המלח אלמא אית ליה ל"ר אלעזר ספק ספיאק עבודה וזה מדנקתי ואחרות באחרות. ל"א סבר כ"ר א"רש קאי דאמר מריבוא ל' ותריצנא מאי שלשה דקדתי תרי והוא ואי בעית אימא ג' דוקא וקאמרין ויטנו בתרי סבר לה כ"ר אלעזר דאמר לא התיב ר"א אלא שנים שנים הלכך בעינן דלדורו ר' ודלשקלינהו שנים שנים וראשון ישר בעיניה **שנתעריבה** ב'ן. חביות. חטאות ואמרינן לעיל (דף עב) שוקן אחד מ' דברים שאין בטלי: **ואצטריך** ד"ר"א דאמר לעיל ב'ן טעמא ביה נמי מריבוא יש לה פתירין. יומכרם כולם לכהנים: חבית. גדולה מקומה ניכר כשהיא נטולה מחברותיה הילכך מניכרא נפילתה ומוכחא מילתא דבה תליא ולא אתי למימר בולד שור בלא נפילת האחד לים: **אבל** טעמא אין מקומה ניכר. ולא מניכרא נפילתה ואני למישרינהו מעיקרא בלא נפילה: **האינה** קטנה היא ואין מקום חסונה ניכר: כ'ן נפילתה כ'ן עלייתה. כגס שחלתיה נפילתה בתוך ההיתר נחשבת בעיניך לאסור את אלו כך כשעלתה מתוכן יחשב בעיניך מקום עלייתה להתיב ב'ן חביות טפומות. דלא בטלות: **פוחת** אחד מהן. וכו'ן דנפתחה יש לה בטלות הלכך נוטל הימנה כדי דימוע חזא מנאה ואחת שבה דהא אחת בתערבה ב'ן: **נמע ושתי** קא חזינו **הבא**. דאיכ דפוחת לבתחילה הא דק"ל חביות טפומות דלא בטלי דלא משכבת לה: נפתחה. בלא מתבין: כדי דימוע. אחד מ'ן (ו) שבין השאר אסורות עד שיתחור ולא אמרינן יטול אחת מן הק דאסורא דרובא אחתה וזאב חמור ויפתח ההמשך לבתחילה לא ידע. אין פסולן ניכר שיוכל לברר ולהוציא הפסול מביניהם: **אלא טריפה אי** ידיע ליה. כגון נחתכו גרליה מן הארבורה ולמעלה לא שפיר קורם לש מוח שטריפהו ניכר: **מנא** דיע. מעיקרא כולו המעורבת טריפה היתה: נקובת הקוין. ואינה נקובה לחלל וכשיחד מומו נמי לא חזי דחדר בריא: דרוסת **הואב**. טריפה ממיני שהאדם שורפה לא ידע בין נקובה לדרוסת: נפולה. כגס ואינה יכולה לעמוד ספק טריפה היא ואם שחטה קודם ששהתה מעת לעת טריפה משום ריטוקי אברים ואפילו בדקה ולא חזא בה נקובת ריחא או מעיים לא פסוקת חזי השדרה ושום סימן טריפות ואם שחטה מעת לעת ושחטה צריכה בדיקה מכל סימני טריפות וכו'ן דאיתחזק בה טעמא ששים אין כמנפיתן אותה לעורר לשחטת משום הקריבהו לא לפחתה: נפולה נבדקה. אם תעמוד ותלך כשירה לגמרי דאיכא למנא דאמר באלו טריפות עבודה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה: קסבר. ר"ל עמודה על גרליה היכר צריכה מעת לעת ואף אם הלכה צריכה בדיקה לאחר שחטתה שאין זו אפילו ה"ל **טריפה** לא יתר. בפרק כל האסורים מבססת מלחור (דף לא.) **מפרש** טעם: דרוסת **הואב** משור. הנבדק ואינו עגול שהציפורן קודע ויורד: **עסדה**. על גרליה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה בעינא ואם הלכה אף בדיקה אינה צריכה: יקריב. לשם מי שחאו: **והא** **בעיא** סמיכה. כבעילו ולא ידיע מנא אבל קרבן אנשים לא. מתכבש בתערובת בתמיה. קרבן

הג'ה **הזאה** כל שהוא מטוהר. ולא בעיא שיעור אובא דגברא אבל במנא בעיא שיעור דאמר גברא דף טו.) וביקום (דף יד.) **בכור** אינו נפדה תמורתו מהו. והא דתנן בתמורה בפ' ואלו קדשים (דף כא.) וכל הקדשים יש להם פדיון לתמורתיהן פדיון חוץ מן הבכור והמעשר לאו אמתוהו קאי וא"ת ולענין מאי קא מיבעיא ליה אי יש לתמורת

בכור פדיון אי לגיה ועבודה אפילו יש לה פדיון אסורה כשאר פסולי המוקדשין ואי לענין דלא בעי למיתבא לכתח אלא תנן בהדיא בתמורה בפ' ואלו קדשים (נ"ט) דנאכלא במזמן למעליא בעי לענין דנאכלא בצלי ובחדל כדררשינן למשחא לגרולה הא מין דלאו ממתנת כהונה היא לא שייך בה למשחא ואי לענין לקנות מן המעות קרבן הא אין התמורה עצמה קריבה ואפי' כשדאיתא תמורה כדאמר ריש ב"ש (לעיל דף לו) הן קריבין ואין תמורתן קריבה ויל' דמיבעיא ליה אי הנה קדושה על המעות כשדאא הוא מהו

התפיס בכור בליתא דת מלו שישקול בליטרא. אי הית דאמר' אינו נשקל בליטרא הוי דרבנן ניהא אבל בהדיא מוכחא בחלק (סנהדרין דף ק"ב) ובפ"י בתמורה (דף ט.) שהוא דאמרייתא דרביש בהמתא הו' שנאכל בתורת בדמתו יצא בכור ומעשר שאינו נאכל בתורת בהמתו ותנן (בכורות לא.) וכל הקדשים שחטיתם באיטילו ועשקלים בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר

הפדו לי בכור בעל מום. פירש בקונטרס שיצא לחולין ליגוז וליעבד וקשה דאפילו בוך פדיון לא נפיק מיד דהוה אשאר פסולי המוקדשים ויל' דמיידי בכבור בעל מום מעיקר אי נמי הוה נפיק לחולין מן משאר פסולי המוקדשים משום בדשאר פסולי המוקדשים ש בדמיון צורך גבוה משא"כ בכור בכור ומעשר: **דלא** צמר הוא שיעור. הוה ידא חשיב ב' בריש מנחות (דף ג.) מעשיש מוכיחין עליו משם דאמרי דכירא אובמא הוא מ"מ כי דייקין ביה אפשר לברר:

איכא בן שנה מלבידן בן שתי שנים. הא דאמרי' בפ' שני דקדושין (דף נה.) גבי בהמה שנמצאת בן דירושלים למגדל עדר דפרוך ודלמא חטאת היא ומשנין חטאת בה שנתה ואשכחא בה שתי שנים אלא דוקא בה שתי שנים אלא בה שלש ארבעה ומיבשר שפיר: **שביעית** אין לוקחין בדמיה תרומה מפני שממעת באבילותה. פירש בקונטרס שתרומה זמן אבילותה לעולם ושביעית זמן אבילותה קודם שחשלה ליהם מן השדה ונמצא זה מביא חטאת ליד ביעור הוא דתנן במס' שביעית (פ"ט מ"ח) לאחר ביעור מלוקחן שלש עשרות לעניים ובי יסי אמור אחד עניים ואחד עשירים יאכלו ממי מנעט באבילותה לאחר שחלק שלש עשרות ואינו מוצא למיחלק וא"ת תרומה קודם לפסח היא אסור להוציאה משום דקא ממעט באבילותה וי"ל דהכי עדיפא ליה ושרי משק דכתיב (במדבר יז) למשחא ולא ידמי למבשל ידק בשמן תרומה (לקמן עו.) שדריק מיתקן ע"י השמן ולא השמן ע"י

הדק ועוד דיעסה מתחמצת מואילה ואפילו מערב בה שאור מ"מ בלא הכי היתה מתחמצת קצת:

אין

הזאה כל שהוא, מטוהר. הזאה, אינה צריכה שיעור. הזאה, מוחצה בשר ומוחצה פסול. לזכריו דרבי אלעזר, קאמר. ואיבעית אימא, הזאה לחוד וגמינה לחוד: נתערכו בכבור ומעשר כו': אמר רמי בר חמא, בכור, לבית שפאי, אין מאכלין לגדות המזרח, מהו. בכור, אינו נפדה. תמורתו, מהו. בכור, אינו נשקל למקרא. תמורתו, מהו. אמר רבא, תנינא, בכור ומעשר, משהחזקו עושיין המוקד, ותמורתן פוצא בתן. בעי רמי בר חמא, התפיס בכור לזכר הבית, מהו שישקול בליטרא. ורוחא דהקדש, עדיף. או דלמא, זילותא דבכור, עדיף. אמר רבי יוסי בר יבדאי, הא שמע, נתערכו בכבור ובמעשר, ידעו עד שישתאבבו, ויאכלו בכבור ובמעשר. לאו, למיקרא דאינו נשקל בליטרא. רב הונא ורבי חזקיה, תלמידי דרבי ירמיה, אמרי, מי דמי. התם, שתי קדושות ושני גופין. הכא, שתי קדושות וגוף אחד. מתקוף לה רבי יוסי בר אבין, מה אילו אמר, הפדו לי בכור שהתפיסו לזכר הבית, כלום שומעין לו. הפדו, רחמנא אמר לא תפדה. אלא אמר רבי אמי, כלום הקנה זה אלא מה שנקני לו: הכל יכולין להתעבר כו': מאי שניא חטאת ואשם, דהאי זכר והאי נקבה. חטאת ועולה נמי, איכא שעיר נשיא ואשם נמי איכא שעיר נשיא. האי שעיר, והאי צמר. פסח ואשם, נמי לא מערב. האי בן שנה, והאי בן שתי שנים. איכא, אשם נזיר ואשם מצורע. ואיבעית אימא, איכא בן שנה דמיהו בן שתי שנים, ואיכא בן שתיים דמיהו בן שנה: משנה אשם שנתעבר בשלמים, רבי שמעון אומר, שניהם ישחטו בצפון, ויאכלו בתמור שבהן. אמרו לו, אין מביאין קדשים לבית הפסול. נתערכו חתיכות פתיוכות, קדשים קדשים בקדשים קלים. והאכלין ליום אחד. ונאכלין לשני ימים ולילה, ויאכלו בתמור שבהן: **נמרא** תני תנא קמיה דרב, שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה, מפני שממעתין באבילותה. אמרנה רבנן קמיה דרבא (ירבא) [ירבא], הא דלא קרבי שמעון. דאי קרבי שמעון, האמר, מביאין קדשים לבית הפסול. אמר להו, אפילו תימרו רבי שמעון. הני מילי, דאיבער. לכתחילה, לא. ולכתחילה, לא? איתביה אפי', ויכולן

ויכולן

הוא כל שהוא מטוהר. ודא מילתא דא שזוהא כל שהוא מטוהר ולקמן מפרש אמאי הוה שתי הזאות. והוא מוחצה בשר ומוחצה פסול. כלומר ולא תימא דהוא כל שהוא (דמטוהר) (דמועט) (ומידו) אם אין עם התערובת פסול אלא אפילו יש עם התערובת פסול כשרה ומוחצה לאו דוקא אלא ליכא

דפ' דמוכח לחוד. צריך שיעור שיראה הדם לשני רוחות הקרן של מבוה: אמר רמי בר חמא פשיטא לי בכור לבית שפאי. אע"פ כדכתיב ובזמן הזה אין מאכלין אותו לבית שפאי. וכן בבכורות בפ' כל פסולין (דף לג.) אינו נשקל בליטרא. אם הבכור מוכר בשרה אינו נפדה. לאעת למתורת בכורה לחולין ולחול קדושה על המעות: משהחזקו, אם משחמזמה: התפיס, כהן בכור לזכר הבית. משחמזמה: רוחא דהקדש עדיף. וישקל בליטרא כדי שימצעם מכירתו וירבו דמיו דהאי קריל' בבכורות (דף לא.) בשאר פסולי המוקדשים ששקולו שפדיון להקדש הקילו עליהן להיות נשחטין באיטילו ומכריזין באיטילו ונשקלין בליטרא כדי שירבה הפדה אותן בדמיון מתחילה חוץ מן הבכור מפני שהנאת רבמי דמיו אינה אלא לכתח אלא דהתפיסו לבדק הבית הנאתו להקדש הוא: או דלמא, לא דמי התם הנאת ריבוי הדמים אותה קדושה עצמה שמביאין בדמין קרבן כיצא זה הכא הנאת ריבוי הדמים קדושה אחת: לאו למיטרא דאין אחד מהן נשקל בליטרא. ואע"פ דאיכא פסידא דהקדש גבי פדיון שאר הזבחים המעורבים שפדיון דמיהו להקדש (פסחים דף צח.) וקאמר רבא מולולין בכבור משום הני אלמא משום דך נמי לא: התם ב' קדושות וב' גופין. הזבחים שהנאתו להקדש הן קדושה לבדה וגוף לבדו והזבוכי שדמיו מולולין קדושה לבדה וגוף לבדו והיכל לא מולולין בוך קדושה דהאי גופיה משום רוחא דקדושה דנפא אחרינא: אבל הכא שתי קדושות הן וגוף אחד. קדשת בכור וקדושת בדיא הבית ואיכא למימר דהואיל ורוחא דהקדש הבית גופא הוא ואע"פ דלקדשה אחריתו אדיל מולולין בקדושת בכור דהאי גופא: מתקוף לה רבי יוסי בר אבין. מאי קמבעיא ליה ובי משום התפסות מולולין בתוך זמא אי אפר חפדו בכור זה. שיצא לחולין מקדושתו ליגוז וליעבד כו'. שהתפיסו לבדק הבית. וירבו דמיה: כלום שומעין לו. לעבור על דברי תורה: ופריכין חפדו רחמנא אפר. לא תפדה. ועל דבריו אין לעבור אבל לשקול בליטרא אין וכן עדיף על דברי תורה: אלא אי"א. הכי איכא למיפשטא לבעיך כלום הקנה. הוכחו זה לבדק הבית אלא מה שקנו לו (בליטרא) בכבור זה ויכין דאצל לא דוחר לישקל בליטרא אין יכול להקנות לבדק הבית עודף דמי צמצום משקל הליטרא: שעיר. אין לו צמר אלא שיער אבל אשם איל הוא ויש לו צמר: ואשם וכו'. באשם וכו' ובאשם ומעורב כבש שנה וסחם כבש בן שנה הוא: **מתני'** בחמור שנה, לזכר כהונה ובעורה וליום ולילה

כדין אשם ובעל השלמים יצא ידי שלמים שחרי כל אחד יקרב למי שהוא: לבית הפסול. שמעט בזמן אבילות שלמים ומביא לידו נותר אלא ידעו ומכורו בדלעיל: **אבלו** בחמור שנה. ובהא רבנן מרוד דליכא קטנא אחרית: **במ'** שביעית אין לוקחין בדמיה תרומה.

מפני שממעת בזמן אבילת התרומה ומביאה ליד איסור אבילה שצריכה שתתעבר מן העולם קודם שתכלה להיות בשערה ותרומה זו מתבואת שאר שני שבוע היתה זמן אבילות לעולם דאילו שביעית לאו בה תרומות ומעשרות היא:

רלט
זכביום, פרק שמיני - כל הזבחים דף ע' עמוד א - אבן ישראל - אבן יצחק (שטיינזלץ)
חוספות

ובזמן הכהנים רשאין בו' משה היה בפ' כל התדיר (לקמן דף צ) וגבי קדשים קאי לשנות באכילתן בזמן לאכלן צוויין בו'. אמר קרין לך נתתים למשה (במדבר יח) לגדלות בדרך שהמלוכה אובלין: ותבלי תרומה. ואע"ג דקא ממשע בזמן אכילת התרומה אין לוקחין תרומה. וכהנים בכספ מעשר שני בירושלים: מפני שמפעם באכילתה. במקום אכילתה דמעבשו לא יאכלנה אלא בירושלים:

כי איתא. אביי מקיה דרב יוסף: אל אפאי 1
בא תרומה. נמי מתא: לבית הפסול: כשצריך 2
לאכול השמן בזמן השביעית: ח"ל. דרבנן תרומה 3
ירק: אי הכי. דמשום דרבנן הוא: איפכא מיבעיא 4
ליה למיתני. אין מבשלין ירק של תרומה בשמן 5
שביעית ורבי שמעון מתיב אבל השתא שמן 6
תרומה דאורייתא הוא דבתיב (שם) כל חלב 7
יצדיר וקא שרי ר"ש: דאיערב. שמן בידק ועל 8
כרדיו יבשל יחד כדמפרש לקמיה דאי אפשר 9
לחטטו כולו ממנה: הא לא דמי בו'. סיומא 10
דקושא הוא: חתיבה בחתיבות. ורבינן: היא 11
וקתני תאכל כחמור שבזן ואפילו לרבנן והכא 12
נמי אי בדאיערב עסקין לא הוו פליגי רבנן 13
עליה: וקפספדי בשביעית. ורחמנא אמר לאכלה 14
ולא להפסד: למחרת בספק מצורע מחלט 15
וספק אינו מחולל קאי למחרת ביום השמיני: 16
שחיבה בצפון וכוונתו. כחומר אשם: וסמיכה 17
ונפכים ותנופת חלוקה ויושק. כחומר שלמים 18
והא

תקנתא פרענית. הא, לית ליה תקנתא פרענית. הא לא דמי, אלא לחתיכה ששחתיכות, 17
דיכין דלית תקנתא, תאכל כחמור שבהן. מתקף לה רבינא, מי דמי. חתיכה ששחתיכות, 18
לית לה תקנתא פלל. הא, אית ליה תקנתא כשחיתיה. ורב יוסף, היכי נסחוט. נסחוט 19
מוכא, קא מפסדי בשביעית. נסחוט פורתא, סוף סוף איעריבי מיערב. איתיבית, רבי שמעון 20
אומר, למחרת מכיאי אשמו ולוגו עמו, ואומר אם של מצורע, הרי זה אשמו וזה לוגו. 21
ואם

בדמות חייב להביא חטאת עולה ושלמים ועל אחת מהן יכול לגלח חטאת בדמה אינה באה על הספק ושלמי נזיר נמי טעונן תנפה והא אין יכול להקריע מפני שהוא ספק מצורע טמא 2
אבל עולה יכול להביא על תנאי היינו דקתני כיצד הוא עושה מבאי עולת בדמה ומתנה עליה ואומר אם טהור אין הרי זו חובה ואם לאו הרי זו נדבה כיצד הוא עושה לחתמיר עליו 3
מביא עליו חסד חרשה ונותנין להותבה רביעית מים חמים ומביא [ושתיין] צפורי דרור כרין כל המצורעין ביום תגלחתו חטאת העוף פירוש כרין נזיר טמא דשטמא נזיר טמא הוא ותגלחת 4
זו של טומאה ואינו מתחיל נזירות טהרה עד שיביא חטאתו של טומאה (יש) שחטאתו מעכבתו למנחת נזירות אבל אשמו אינו מעכבו ומשיגלח תגלחת טומאה הוא אסור לגלח עד 5
שימנה נזירות טהרה ולהבי צריך להביא חטאת נזירות טומאה למנחת נזירות טהרה ולגלח בסופה לטהרת צערות והאשם ישוה עד תגלחת הטומאה שיעשה אחרי טהרתו בוראי מן 6
הצערת שאותה תעלה לו ודאי לטומאת נזיר כמו שמפורש בסוף הברייתא דימי צערות אין עליו לימי נזרו ותגלחת צערות אינה עולה לתגלחת נזור כדאמרין בפ' במי שאמר הריני נזיר 7
מגלח נזיר דף י"ז ובפ' ב' נזירים (שם דף ס"ט) ומה שמביא חטאתו ביום תגלחתו היינו כד' עקיבא דאמר במס' נזיר (דף מז.) אם גילח בשמיני טמא קרבנותיו בן יונה וזכא נמי הוא כגילח 8
בשמיני שהרי שהיה תגלחתו ומתנה על חטאתו ואומר אם טמא אני חטאת מחובתי תעלה נדבה פירוש עולה שאמרנו למעלה ואם טהור אני עולה מחובתי חטאת העוף ספק ומגלח 9
ראשו וקנוג ונבות ענינו בדרך שהמצורעים מגלחים ומביא עולה בדמה ומתנה עליה כו' ונראה שחסר מן התוספתא וסופר שלשים יום וגרסי' וסופר שלשים יום ומביא עולת בדמה כו' 10
שהרי ספק נזירות טהרה הוא ומנה ואינו יכול לגלח תגלחת שניה לצערות עד שירוק עולו אחד מן הדמיום וביא עולה חטאת ושלמים וישוה עד סוף נזירות טהרה שאחר טהרת צערות 11
עולה פירוש בוראי נמי ואומר אם פירוש אם טמא הייתי בתגלתי חטאתי העולה ראשונה נדבה היתה וזאת חובה חטאת העוף פירוש כרין נזיר טמא דשטמא נזיר טמא הוא ותגלחת 12
עולה ראשונה חובה וזו נדבה שתגלתי זו של עכשיו אינה כלום חטאת העוף ספיקו מגלח ראשו חקנו ונבות ענינו בדרך מצורעין ותגלחת זו היתה ראויה ליעשות בסוף שבעת ימי ספר 13
מתגלחת ראשונה אבל אף היה יכול משום דגלח ספק מצורע אינו רוחא אישור גילוח הנזיר רבי שמעון אמר מחר יביא אשמו ולו בידו בדין מצורע בשמיני שלו והוא יום ששים ואחד 14
ומתנה עליו לפי שהוא ספק מצורע חטאתו ומתנה עליו לזכר להביא מבדמה שאין חטאת בדמה באה על הספק לפיכך יביא חטאת העוף ואם הוא עשה יכתוב נכסיו 15
לחזרה בוראי נמי ואומר אם פירוש אם טמא הייתי בתגלתי חטאתי העולה ראשונה נדבה היתה וזאת חובה חטאת העוף פירוש כרין נזיר טמא דשטמא נזיר טמא הוא וחלף אחר חובה נכסיו 16
ואפי' לתנאי דפליגי עליה איכא לאקוואל לאה דאפי' לפרושי' יכתוב נכסיו לחזרה בוראי נמי ואומר אם פירוש אם טמא הייתי בתגלתי חטאתי העולה ראשונה נדבה היתה וזאת חובה חטאת העוף פירוש כרין נזיר טמא דשטמא נזיר טמא הוא ותגלחת זו היתה ראויה ליעשות בסוף שבעת ימי ספר 17
הרי זו ספיקו ואוכל בקדשים מיד אבל לשנות יין ולטמא למחים אינו יכול שאין ימי נזור עולין לו מחוץ ימי צערותו כיצד יעשה לדברי בן זומא שאינו מנציץ לבקש אחד מן השוק 18
לידור כנגדו בנזיר כמו שהנציץ ר' יהושע בפרק שני נזירים (נזיר דף נ"ג) סופר שלשים יום ומביא עולה בדמה ומגלח פירוש ספק תגלחת טומאה הוא וספק תגלחת טהרה דשטמא מצורע היה 19
ונזיר טמא לא עלו לו אחת מתגלחתיו לנזירותו רק לצערות שאין ימי נזור עולין מחוץ ימי צערות וסלוקו שבעה אחר טהרת ימי צערות אינו יכול לגלח דשטמא נזיר טהור הוא אבל 20
הוא לא בעי שברר עליו אלא חסד שלשים אינו יכול עד שירוק עולו אחד מן הדמיום ומביא חטאת העוף משום ספק תגלחת טומאה שאינו יכול לחלף אחר חובה נכסיו ונזיר טהרה 21
עד שיביא חטאת וכדפרישית ומתנה עליה בתנאי שלמעלה בתגלחת ראשונה והיה שיש להחנות שאם אינו נזיר עכשיו כלל שכלתה נזירותו מתגלחת שלמעלה תעלה נדבה חטאת 22
העוף ספיקו אך הנתא לא חש לפרש כל זה סופר שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים ודאי עולת בדמה ספיקו ומתנה עליה ואומר אם טמא הייתי בתגלתי שלישית העולה ראשונה 23
נדבה

זבחים – כל הזבחים דף עו עמוד ב – מתוך מהדורות "אבן ישראל – פטיינזל" תוספות

נרבה ודו חובה ודטאת העוף מחובית ואם טהור אני העולה ראשונה חובה ודו נרבה ודטאת העוף ספיקו ודנז נמי דמתנה אם כלתה נדירות מתגלגלת שניה שתיחז העולות נרבה ודטאת העוף ספק אך לא חש לפרש כל כך ושוטה יין ומיטמא למתים ותימנה למח לא חוכיר בקרבנות תגלחת ברביעית ודו חטאת שדרי ודאי ניזר ודנז ודעירין לא הביא חטאת בדמה בשום פעם ואם באנו לפרש רישא דברייחא ספק ניזר

טמא וספק אינו ניזר כלל עכשיו אבל ניזר דאי 1
היה ולכך לא יביא חטאת בדמה שדרי אינה באה 2
על ספק לא ממשממא הכי דאדי' הויל לפרשי' 3
בדדיא ועוד אי"כ בשלמים הויל למיניה תנאי או 4
למדיהו שלמי נרבה או שלמי ניזר לעננן מורם 5
מהם דבדאי חזו ושקו ובדאי ודוע בשלח. ב"רא 6
ומנן שדנר שלשים יום אבל נזר יד' חרש אוכל 7
בקדשים לאחר שתי' שנים ושוטה יין ומיטמא 8
למתים לאחר ד' שנים באותו ענין ובאותה 9
שארמנו מגלח לסוף שנה באותה לש שנים שלשים 10
באותה תנאי ולסוף שתי' שנים סוף שלסוף 11
שנים בשלישית ולסוף ארבע ברביעית טמא בספק 12
ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שמנה ימים 13
תגלחת מצורע ודאי ודחא איסור גילוח דניזר 14
ומיז' כגלגל מצורע אחרת ודחא אסור 15
תגלחת שניה ובשמיני מבניס ידיו לבדחות ושוחה 1
ביין ומיטמא למתים לאחר שלשים ושבע כך 2
כתוב בתוספתא ונראה דגרס ששים ושבע לפי 3
שיטה שפירשנו. טמא בודאי ומוחלט בספק אוכל 4
בקדשים לאחר שבעה וששלשים יום שוחה ביין 5
ומיטמא למתים לאחר שבעים וארבעה יום (טמא בודאי ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר 6
שלשים ושבעה יום שוחה ביין ומיטמא למתים לאחר ארבעה ושבעים יום) טמא בודאי 7
ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר ששמה ימים שוחה ביין ומיטמא למתים לאחר ארבעים 8
וארבעה יום: 9

אשם זו היא שלמי נרבה. וא"ת והא אמרן לעיל ב' אידוה מקומן (דף מו:) דאשם מצורע שני כהניס מקבלין את דמו אחד ביד ואחד בכלי ושלמים אמר' לעיל (דף כה.) דצריך שיקבל בבלי את כל דמו (דף פו) וי"ל דתקני גברא שאני: **וסמכיה**. למיד' (לעיל דף לג.) סמכית אשם מצורע לאו דאורייתא הוא בהקפא יד ואע"ג דשלמים בעו סמכיה גמר

משום תקוני גברא התירו כדפרישית לעיל ולמאן דאמר דאורייתא חוכיר בתנם סמכיה וכן נסכים דבין אשם בין שלמים טעונין סמכיה ונסכים: **ונאכל** ליום ולילה. ובתורה דאין נאכלת אלא ליום ולילה אי כן יוכל להתנות משום דבעינן להם ובלחם אי אפשר לעשות תקנה כדמוכח ב' התורה (מתנות דף פ:)

לוג. מאי איכא למימר. פ'. דשמוא את חולץ ביעור בין רעביז מינה עורבה שמוה שבע כנגד פתח אהל מועד ונתון על הבדחות ועל ראש המצורע ותימנה ליזיל ליקריש ליה קדושת דמים על תנאי אם אינו מצורע ודטאת נמי מייתי פורתא להלשלים הלוג וליקדוש ליה קדושת דמים וכי בעי למיכל השיריים פריח קין דאבייתא בסמוך ויש לומר דהכי עדיף טפי לעשות קדושת הגוף בכל מה שיכול ותימנה לי ודאין נתון מתן שבע ועל הבדחות מההוא פורתא שקדוש קדושת דמים דשמוא אינו מצורע וזורקו לאיבוד שמן הקדש. ביר'ך: **חכר** הלוג עד שלא יצק ימלאנו. משנה וד' במס' נגעים פ' בתרא (מ"א): **אימת** אי בתר מתנות שבע הזה לזו שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה כו. וא"ת דהא ר' יוחנן הוא דאמר בפ"ק דמתנות (ד' טו.) דמקטירין קומע עליהם ואי' ר"ל דאמר אין מקטירין אליבא דר"א מודה דמקטירין באדייתא החם וכו' אליעזר משני הבא לבסוף דמסיק לשם עצים ויש לומר א"ג: דמקטירין מינ' לעינן אבדיל לא משבחת תקנה דהא אסירי שיריים באבדילא כדנפיק ליה תתם מוחתורתא ולא הותרת מן הותרת:

וא' קודם מתן שבע. דלמא נרבה היא ודקטרתו הקטרה ודנז הוו לזו שיריים וכי הדר מעילי מנייהו לפנים להוות קא עבר משום כל שממנו לאישים קיימי שיריים בכל הקטירו ודנך האותה נמי בשמן הקטרה במזבח דברר ודראוי להקטיר דמי כך פ' בקונטרס והא דמשני דמסיק לזו לשם עצים הזה ליה למינקט דמדי לשם מיא בעלמא ודחוק בקונטרס לפרש [וכן] משום לישנא דקרא דאותביה כחל שממנו לאישים ועוד אי שייך כל שממנו לאישים הרי הוא בכל הקטירו אפי' בהאותה אי"כ קשה הא דאמר ר' לוי (פ' ה) היתנים במתנה אתה שותיערבו בנותן ארבע ו' אליעזר אומר נענו בנותן ארבע הא כי דניתן במתנה אחת איידך הוו לזו שיריים וקא עבר משום כל הקטירו ידנז יש לקמן ד' אליעזר לטעמיה דאית ליה (שם עט:) רואין באילו הוא מים ועוד כיון דשירי הדם למזבח ליסוד משיה' כי יחיב ליה למעלה לא עבר בכל הקטירו כיון דבלאו הכי טעונין מזבח ועוד קשה לימא דידויב מתן שבע ברישא ודדיר ממלא ליה וקנינן ואע"ג דאמר ר"ל בפ"ק דמתנות (ג' טו) מנחה שחסרה קודם קמיצה לא יביא מתוך ביתו וימלאנה הא איתותב תתם ונראה לפרש דמקטרה ממש פריך דמקטיר מלוג שמן של מצורע חייב כר' עקיבא דאמר בפ' כל המנחות באות מצה (שם דף נה.) כל ששמו קרבן ור' אליעזר פליג עליה ואע"ג דרך סוגיא כו' אליעזר כדמשני דמסיק לשם עצים באיידך לא סתברא כר' אבדיל דשמותיו הוא אלא כר' עקיבא ואף על גב דקודם מתן שבע איירי שמו קרבן ממש כיון דעדיף לזיוות קרבן במה דמקטירי בשר חטאת קודם וזיקת דם דמסתמא חייב ומעיקרא פריך אי לאחר מתן שבע כו' הרי מצי למיפטר נמי מכל שממנו לאישים ובלאו הכי שפיר פריך ליה חימה והא קדוש קדושת הגוף דלוג

”אבן ישראל – פטיינזל” רש"י

והא הכא דלמא לאו מצורע הוא ודחי שלמים וקתני ונאכל ליום ולילה אלמא לכתחלה נמי שרי ר"ש: **הא תינה אשם כו'**. מלתיה דר"ש קא מפרש ואזיל ולא לרבא קא מותיב: **לוג זה הוא נרבה**. אם אינו מצורע דאמר'י לקמן בפ' כל התירי (דף צא.) מתגדבין שמן בפניו עצמו: **וכע' מיקטין**. המתגדב שמן קומצו ומוקטיר הקומץ ושיריו נאכלים כדיל' פסול

מקרבן מנחה (קרבן) מלמד שמתגדבין שמן במנחה וזה: **מתן שבע**. בדכתיב קרא בלוג של מצורע ודוח: **מן השמן באצבעו** [וגו'] (ויקרא יד): **והא חכר לית**. ע"י אצבעו אשר על כפו השמאלית פסול בדכתיב (שם) ולוג שמן: **עד שלא יצק**. מן הלוג על כפו השמאלית בדכתיב ומן השמן יצק הכן על כף הכהן השמאלית וזהו הכהן באצבעו הדמינתי מן השמן אשר על כפו השמאלית (שם): **והא בעי קומץ הקטרה**. דלמא נרבה הוא: **דמקטיר ליה**. ושיריים נאכלין ממנ' אי דמצורע הוא הרי הוא נאכל כדאמר' בפ' בית שמיא (לעיל דף מו:) **לכל קרבנם לרבות לוג שמן** של מצורע ואי נרבה הוא הרי הוא כשירי מנחה: **אי בתר מתנות שבע**. דלמא נרבה הוא וכי יחיב מתן שבע בתר קמיצה הוו לזו שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה וקרי' במתנות בפ"ק (ד' טו) אין מקטירין הקומץ עליהן דכתיב מן המנחה פרט להסחרה היא כו': **ואי קודם מתן שבע**. היכי מצי למיתב על מיניה מתן שבע דלמא נרבה היא והקטרת הקומץ הקטרה הרי הוא כשיריים וכי הדר מעילי מידי מנייהו קא עבר משום כל הקטירו בדכתיב (ויקרא ג') כי כל שאור וכל דבש וגו' והאי ממנו יתיירא הוא ודרשינן דבני נמי לא הקטירו כל שממנו אשה לה' יש בכלל הזה קדשים ושירי מנחה ולחם הפנים שקרב מתן כבר לאישים האימורים וכן הקומץ וכן הוביזין קיימי שיריים בכל הקטירו ודנך הואות במקום הקטרה קיימי: **לשם עצים**. דאמר הכי אם מצורע הוא דאין הקטרת הקומץ הקטרה דהא לאו נרבה הואי הרי מזה מאלו שאנין שיריים ואם אינו מצורע והקטרת הקומץ הקטרה ויש ממנו לאישים ואלו שיריים הם ובכל הקטירו הרי האות האלו באילו הם מים שדרי רשאי להעלות שירי מנחה על הותרת:

לשם עבר משום כל הקטירו בדכתיב (ויקרא ג') כי כל שאור וכל דבש וגו' והאי ממנו יתיירא הוא ודרשינן דבני נמי לא הקטירו כל שממנו אשה לה' יש בכלל הזה קדשים ושירי מנחה ולחם הפנים שקרב מתן כבר לאישים האימורים וכן הקומץ וכן הוביזין קיימי שיריים בכל הקטירו ודנך הואות במקום הקטרה קיימי: **לשם עצים**. דאמר הכי אם מצורע הוא דאין הקטרת הקומץ הקטרה דהא לאו נרבה הואי הרי מזה מאלו שאנין שיריים ואם אינו מצורע והקטרת הקומץ הקטרה ויש ממנו לאישים ואלו שיריים הם ובכל הקטירו הרי האות האלו באילו הם מים שדרי רשאי להעלות שירי מנחה על הותרת: **לשם** עבר משום כל הקטירו בדכתיב (ויקרא ג') כי כל שאור וכל דבש וגו' והאי ממנו יתיירא הוא ודרשינן דבני נמי לא הקטירו כל שממנו אשה לה' יש בכלל הזה קדשים ושירי מנחה ולחם הפנים שקרב מתן כבר לאישים האימורים וכן הקומץ וכן הוביזין קיימי שיריים בכל הקטירו ודנך הואות במקום הקטרה קיימי: **לשם עצים**. דאמר הכי אם מצורע הוא דאין הקטרת הקומץ הקטרה דהא לאו נרבה הואי הרי מזה מאלו שאנין שיריים ואם אינו מצורע והקטרת הקומץ הקטרה ויש ממנו לאישים ואלו שיריים הם ובכל הקטירו הרי האות האלו באילו הם מים שדרי רשאי להעלות שירי מנחה על הותרת:

לוג. מאי איכא למימר. פ'. דשמוא את חולץ ביעור בין רעביז מינה עורבה שמוה שבע כנגד פתח אהל מועד ונתון על הבדחות ועל ראש המצורע ותימנה ליזיל ליקריש ליה קדושת דמים על תנאי אם אינו מצורע ודטאת נמי מייתי פורתא להלשלים הלוג וליקדוש ליה קדושת דמים וכי בעי למיכל השיריים פריח קין דאבייתא בסמוך ויש לומר דהכי עדיף טפי לעשות קדושת הגוף בכל מה שיכול ותימנה לי ודאין נתון מתן שבע ועל הבדחות מההוא פורתא שקדוש קדושת דמים דשמוא אינו מצורע וזורקו לאיבוד שמן הקדש. ביר'ך: **חכר** הלוג עד שלא יצק ימלאנו. משנה וד' במס' נגעים פ' בתרא (מ"א): **אימת** אי בתר מתנות שבע הזה לזו שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה כו. וא"ת דהא ר' יוחנן הוא דאמר בפ"ק דמתנות (ד' טו.) דמקטירין קומע עליהם ואי' ר"ל דאמר אין מקטירין אליבא דר"א מודה דמקטירין באדייתא החם וכו' אליעזר משני הבא לבסוף דמסיק לשם עצים ויש לומר א"ג: דמקטירין מינ' לעינן אבדיל לא משבחת תקנה דהא אסירי שיריים באבדילא כדנפיק ליה תתם מוחתורתא ולא הותרת מן הותרת:

וא' קודם מתן שבע. דלמא נרבה היא ודקטרתו הקטרה ודנז הוו לזו שיריים וכי הדר מעילי מנייהו לפנים להוות קא עבר משום כל שממנו לאישים קיימי שיריים בכל הקטירו ודנך האותה נמי בשמן הקטרה במזבח דברר ודראוי להקטיר דמי כך פ' בקונטרס והא דמשני דמסיק לזו לשם עצים הזה ליה למינקט דמדי לשם מיא בעלמא ודחוק בקונטרס לפרש [וכן] משום לישנא דקרא דאותביה כחל שממנו לאישים ועוד אי שייך כל שממנו לאישים הרי הוא בכל הקטירו אפי' בהאותה אי"כ קשה הא דאמר ר' לוי (פ' ה) היתנים במתנה אתה שותיערבו בנותן ארבע ו' אליעזר אומר נענו בנותן ארבע הא כי דניתן במתנה אחת איידך הוו לזו שיריים וקא עבר משום כל הקטירו ידנז יש לקמן ד' אליעזר לטעמיה דאית ליה (שם עט:) רואין באילו הוא מים ועוד כיון דשירי הדם למזבח ליסוד משיה' כי יחיב ליה למעלה לא עבר בכל הקטירו כיון דבלאו הכי טעונין מזבח ועוד קשה לימא דידויב מתן שבע ברישא ודדיר ממלא ליה וקנינן ואע"ג דאמר ר"ל בפ"ק דמתנות (ג' טו) מנחה שחסרה קודם קמיצה לא יביא מתוך ביתו וימלאנה הא איתותב תתם ונראה לפרש דמקטרה ממש פריך דמקטיר מלוג שמן של מצורע חייב כר' עקיבא דאמר בפ' כל המנחות באות מצה (שם דף נה.) כל ששמו קרבן ור' אליעזר פליג עליה ואע"ג דרך סוגיא כו' אליעזר כדמשני דמסיק לשם עצים באיידך לא סתברא כר' אבדיל דשמותיו הוא אלא כר' עקיבא ואף על גב דקודם מתן שבע איירי שמו קרבן ממש כיון דעדיף לזיוות קרבן במה דמקטירי בשר חטאת קודם וזיקת דם דמסתמא חייב ומעיקרא פריך אי לאחר מתן שבע כו' הרי מצי למיפטר נמי מכל שממנו לאישים ובלאו הכי שפיר פריך ליה חימה והא קדוש קדושת הגוף דלוג

ליה, ברם, ההוא דלא בעי מיתן ליה, וכל הוא אמר ליה: לא בעית אלא מיבדקינך, פיון דחמיתך מצטער, הרי אני באילו נתקבלתי.

הלכה ח' מתניתין היו מסרבין בו לשאת בת אחותו, ואמר: "קונם שהיא נהנית לי לעולם". וכן המגרש את אשתו ואמר: "קונם אשתי נהנית לי לעולם" – הרי אילו מותרות ליהנות לו, שלא נתפון זה אלא לשם אישות.

גמרא אמר רבי יוסי: רבי יודה היא, דרבי יודה אמר: הפל לפי הנדר.

וכן המגרש את אשתו כו'. אמר רבי יוסי: דרבי יודה היא, דרבי יודה אמר: הפל לפי הנדר.

הלכה ט' מתניתין היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו, אמר: "קונם לביתך שאיני נכנס", "סיפת צונין שאיני טועם לד" – מותר להיכנס לביתו ולשתות ממנו צונין, שלא נתפון זה אלא לשם אכילה ושתיה.

גמרא אמר רבי יוסי: הדין אמרה: הדין דמשבע לחבריה דלא יוכל, הדין אוכל, והדין עבר.

הדרן עלך קונם יין

פרק ט

הלכה א' מתניתין רבי אליעזר אומר: פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. וחכמים אוסרין. אמר רבי צדוק: עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו, ופתחו לו בכבוד המקום. אם בן אין נדרים! מודין חכמים לרבי אליעזר בדבר שבין אדם לבין אביו ואמו, שפותחין לו בכבוד אביו ואמו.

גמרא רבנן אמרין: תזקה

[דף כ"ט ע"א]

שאדם מעמיד בכבוד אביו ואמו. רבי ליעזר אומר: פועמים מעמיד ופועמים אינו מעמיד. מודה רבי ליעזר לאחר מיתה – שאינו מעמיד. הפל מודין בכבוד רבו – שאינו מעמיד, דתנינן: ומורא רבך במורא שמים.

אם בן אין נדרים. לא יהו נדרים ! והכתיב (במדבר ל) וידבר משה אל ראשי המטות, תלה הפרשה בראשי המטות שיהו מתירין את נדריהן. אם אומר את בן, נמצאת עוקר פרשת נדרים מן התורה.

רבי ירמיה בעי: את אומר, פותחין לו בכבוד אביו ואמו. דברים שבינו לבין המקום, אל יפתחו לו בכבוד המקום. מעתה, דברים שבינו לבין אביו ואמו, פותחין לו בכבוד אביו ואמו, ודכוותה יפתחו לו בכבוד, דברים שבינו לבין המקום!

אי זהו כבוד המקום? בגזן סוכה שאני עושה, לולב שאני נוטל, תפילין שאני נותן. והיינו כבוד המקום? משמע ליה דלנפשיה הוא מהני, בהדא: (אויב לה) אם צדקת מה תתן לו, אם חטאת מה תפעל בו!

אמר רבי ינאי: כל השומע ליצרו – באילו עובד עבודה זרה. מה טעמא? (תהלים פא) לא יהיה בך אל זר ולא תשתחווה לאל זכר. זר שבקרבה – אל תמליכהו עליך.

רבי שמעון בן לקיש פתח, אילו היית יודע, שהנודר באילו נותן קולר על צוארו, נודר היית? לקסטוריא שהייתה עוברת, וראה קולר פנוי, והכניסה את ראשה לתוכו! (במדבר ל) לאסור אסר על נפשו, כמה דאת אמר: (ירמיה מ) והוא אסור בזיקים.

רבי יונתן פתח, אילו היית יודע שהנודר בכוונה כמה, והמקיימו במקריב עליו, נודר היית? וקשיא, עבודה זרה בסקילה והנדרים בלא תעשה, ואת אמר אבן? לית לך אלא ביי דמר רבי ינאי: כל השומע ליצרו – באילו עובד עבודה זרה.

רבי יצחק פתח, אילו היית יודע שהנודר באילו נוטל חרב ודוקרה בלבו, נודר היית? (משלי יב) יש בוטה במדקרות חרב.

רבי חנינה דציפורין בשם רבי פינחס: במדקר אין כתיב, אלא במדקרות חרב. לאחר שנדר מן הכפר, ווי דייכול, ווי דלא ייכול. אין אכיל – עבר על נדריה. אין לא אכיל – חטי על נפשיה. ביצד הוא עושה? חולד אצל חכם והוא מתיר נדרו (שם) ולשון חכמים מרפא.

רב דימי בשם רבי יצחק: לא דייד מה שאסרה לך התורה, אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים, לאסור אסר.

רבי יוחנן פתח, ותהי ואילולי דו תהא, הוא אתי. ותהות לא

[דף כ"ט ע"ב]

בגולד הוא? אמר רבי הילא: התהות מצויה. בהדא רבי שמעון לא מצא פתח לנדרו, עד שבא אחד מוקני גליל, אית דאמרין: רבי שמעון בן אלעזר הוה. נסיב ליה מכא ומוקים ליה הכא, נסיב ליה מכא ומוקים ליה הכא, עד דאוקמיה גו שמשא, מפלי מנוחי. אמרין ליה: אילו היית יודע דההו סבא עבד לך בן, נודר היית? אמר לון: לא! ושרא ליה. אמרון: מנא לך הדא? אמר להן: משרת רבי מאיר הייתי בבכרוהו שניה. ואית דאמרי: מקלו של רבי מאיר היתה בידו, והיא מלמדת לי דעה.

רבי ירמיה שרי נדרא, ומקיים ליה, אין משום דהוא חשש להו דשרי ליה לא ידעין, אין משום שאין תיצר תאב אלא דבר שאסור לו. ולא ידעין.

רבי ירמיה, כד לא הוה בעי מידון, אמר: עיני פהייה. ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע (דכרים כא). הקיש ריבים לנגעים. מה נגעים – לכל מראה עיני הפהו, אף ריבים – לכל מראה עיני הפהו.

רבי מנא נדר מן חמרא דאבוהי, אתא אבוהי סלק לגביה. אמר ליה: אילו היית יודע דאנא מצטער, נודר היית? אמר ליה: לא. ושרא ליה. מה אנן קיימין? אם באומר: הנניתי על אבא, הדא היא דמר רבי יעקב בר אחא רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: כופין את חבן שזיון את האב! אלא כינן קיימין, באומר: הנניתי אבא עלי.

רבי מנא נדר, וסלק לגבי רבי שמי. אמר ליה: אילו היית יודע שתבריות רחקין מינך דאת נדרו, נדר הוית? אמר ליה: לא. ושרא ליה.

הלכה ב' מתניתין ועוד אמר רבי אליעזר: פותחין בגולד. וחכמים אוסרין. ביצד? אמר: "קונם שאיני נהנה לאיש פלוני", ונעשה סופר. או שהיה משיא את בנו בקרוב. אמר: "אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר, או שהיה משיא את בנו בקרוב, לא הייתי נודר!" "קונם לבית זה שאיני נכנס", ונעשה בית הכנסת. אמר: "אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי נודר". רבי אליעזר מתיר. וחכמים אוסרין.

גמרא רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: ממשא למד רבי אליעזר, שפתח לו הקדוש ברוך הוא בגולד. אמר לו הקדוש ברוך הוא: אילו היית יודע כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך (שמות ד), נודר היית?

וכי מתים היו? והלא דתן ואבירם היו! אלא, שירדו מנבטיהם.

אמר רבי ירמיה: הָדָא דְּהָא אָמַר עַד שְׁלֹא נִשְׂאוּ וְנִתְּנוּ בְּדָבָרִים בְּכַנּוּלָּהּ הֵם.

[דף ל' ע"א]

חיליה דרבי יוסי מן הָדָא: זו טעות טעה נחום המדי. מה טעה? שפּתח לָהּ בְּכַנּוּלָּהּ. אָמַר לָהּ נחום המדי: אֵילֹו הָיִיתָם יוֹדְעִין שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ עָתִיד לִיחָרֵב, נִדְרִין הָיִיתָם לְהִיּוֹת נְזִירִין? אָמַר רבי זְעוּרָה: חֲכִין הָיָה צָרִיד מִימֵר לֹון: לֹא הָיִיתָם יוֹדְעִין שְׁנִיבָאוּ לָכֶם נְבִיאִים הָרֵאשׁוֹנִים בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם שְׁעָתִיד לִיחָרֵב! לֹא הָיָה בְּכַנּוּלָּהּ. אָמַר רבי הִילָא: עוֹד הוּא בְּכַנּוּלָּהּ, יְכַלִּין הוּון מִימֵר: יוֹדְעִין הָיוּנָו, אֵלֹא דְּהָיוּנָו סָבְרִין דְּמִילָיִיא רְחוּקִין. (יְחֻזְקָאֵל יב) הָחוּזֹן אֲשֶׁר הוּא הָיָה לְיָמִים רַבִּים וּלְעֵתִים רְחוּקוֹת הוּא נָבֵא.

וְאַתְיִיא דְּרַבִּי יִרְמְיָה בְּרַבִּי זְעִירָא, וְדַרְבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי אֵילָא. דְּתַנִּינָן תַּמּוּן: אֵין מוֹכְרִין בֵּית הַכְּנֶסֶת אֵלֹא עַל תְּנָאִי. עַד בְּדוֹן, שְׁבַנְיָה לָשֵׁם בְּנֶסֶת, בְּנִיָּה לָשֵׁם חָצֵר וְהַקְדִּישָׁה, מַהוּ? נִישְׁמָעִינָה מִן הָדָא: קוֹנֵם לְבֵית זֶה שְׂאִינִי נִכְנֵם וְנַעֲשֶׂה לְבֵית הַכְּנֶסֶת. הָדָא אָמַרְהּ: בְּנִיָּה לָשֵׁם חָצֵר, וְהַקְדִּישָׁה – קִדְּשָׁה.

אִימַתִּי הִיא קְדוּשָׁה, מִיָּד אוֹ בְּשַׁעַת תַּשְׁמִישׁ? נִישְׁמָעִינָה מִן הָדָא: הַעוֹשָׁה תִּיבָה לָשֵׁם סֶפֶר, וּמִטְּפָחוֹת לָשֵׁם סֶפֶר; עַד שְׁלֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן סֶפֶר – מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֲדִיוּט. מִשְׁנֵשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן סֶפֶר – אִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֲדִיוּט. וּמַה אֵלֹו שְׁנַעֲשׂוּ לָשֵׁם סֶפֶר – אֵינָן קְדוּשׁוֹת אֵלֹא בְּשַׁעַת תַּשְׁמִישׁ, זוֹ שְׁבַנְיָה לָשֵׁם חָצֵר – לֹא כָּל שֶׁבֶן! אֵלֹו שְׁעָשְׂאָן לָשֵׁם הוֹלִין וְהַקְדִּישָׁן כִּךְ הִיא הִגִּירָסָה. קִדְּשׁוּ.

הלכה ג' מִתְּנִיתִין רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן בְּכַנּוּלָּהּ, וְאֵינָן בְּכַנּוּלָּהּ, וְחֻכָּמִים מוֹדִין לוֹ. בִּיצַד? אָמַר: קוֹנֵם שְׂאִינִי נוֹשֵׂא פְלִגְתָּ שְׂאֵבִיהָ רַע. אָמְרוּ לוֹ: מַת, אוֹ שְׁעָשֶׂה תְּשׁוּבָה. "קוֹנֵם לְבֵית זֶה שְׂאִינִי נִכְנֵם שֶׁחֶפְלָב רַע בְּתוֹכּוֹ, אוֹ שֶׁהִנָּחַשׁ בְּתוֹכּוֹ". אָמְרוּ לוֹ: מַת הַפְּלָב וְנִתְּהַר הַנָּחַשׁ, הָרִי הֵן בְּכַנּוּלָּהּ וְאֵינָן בְּכַנּוּלָּהּ! וְחֻכָּמִים מוֹדִין לוֹ.

גמרא שְׁמוּאֵל אָמַר: מִשֵּׁם נָדָר טְעוֹת כָּבֵר מַת הַפְּלָב, כָּבֵר נִתְּהַר הַנָּחַשׁ. רַבִּי אֵילָא בִּשְׁם רַבִּי לְעוֹר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּתוֹלָה נִדְרוֹ בְּדָבָר, בְּאוֹמֵר: קוֹנֵם שְׂאִינִי נִתְּהַר לְאִישׁ פְּלוֹנִי כָּל הַזִּמְן שֶׁהוּא לְבוֹשׁ שְׁחוּרִים לְבַשׁ לְכִנָּם, מוֹתֵר בּוֹ. רַבִּי זְעִירָה בִּשְׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אַף הוּא אֵינוֹ צָרִיד הֵיתֵר חֻכָּם.

הלכה ד' מִתְּנִיתִין וְעוֹד אָמַר רַבִּי מֵאִיר: פּוֹתְחִין לוֹ מִן הַפְּתוּב שְׁבִיתוֹרָה וְאוֹמֵר לוֹ: אֵילֹו הָיִיתָ יוֹדֵעַ שְׂאֵתָה עוֹבֵר עַל (וַיִּקְרָא יט) לֹא תִקֵּם וְעַל לֹא תִמָּר. וְעַל (שם) לֹא תִשָּׂא אֶת אֲחִיד בְּלִבְכָּךְ, וְאַחֲבָתָה

לרעה כמורה, וחי אהיד עמד (שם כה), שפא יעני ואין את יכול לפרנסו. ואמר: אילו הייתי יודע שהוא כן, לא הייתי נזדר - תרי זה מותר.

גמרא בתיב: לא תקום ולא תטור את בני עמד.

[דף ל' ע"ב]

היד עבדא? הוה מקטע קופד ומחת סבינא לידוי. תחזור ותמחי לדיה? ואחבת לרעה כמורה (ויקרא יט). רבי עקיבה אומר: זהו כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר: זה ספר תולדות אדם (בראשית ה) זה כלל גדול מזה.

שפא יעני לא כנולד הוא? אמר רבי זעירא: עניות מצויה, כהדא חד בר נש הוה בעל דיניה עתיר, אתא בעי מידון קומי רב, שלח רב בתריה, אמר: עם ההוא אנא בעי מימי מידון? כך אין אתון גמלייא דערבייא לא טענין קורקסייא דאפותיקי ידי! שמע, ומר, מהו מתגאה דלא ליה. תהא פחתה ביה. מן יד נפקת קלוסוס מן מלכותא דייעול הוא ומדליה לטימיון. אתא גבי רב אומר ליה: צילי עלי דו נפשי תחזור, צילי עלוי וחזר עלה.

הלכה ה' מתניתין פותחין לאדם בכתובת אשתו. מעשה באחד שנדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה ארבע מאות זוז ובאת לפני רבי עקיבה והייבו לתן לה כתובתה. אומר לו: רבי! שמונה מאות זוז הניח לי אבא ונטל אחי ארבע מאות ואני ארבע מאות, לא דייה שתישול היא מאתים, ואני מאתים? אומר לו רבי עקיבה: אפילו אתה מוכר שער ראשך את נותן לה כתובתה! ואמר: אילו הייתי יודע שהוא כן, לא הייתי נזדר! והתירו רבי עקיבה.

גמרא וגובין מן המטלטלין? אומר רבי בא: אף על גב דתימר אין גובין מן המטלטלין כך היא הגירסה. אומר לו: שיתן. רבי מישא שאל, מהו לומר ליורשין לגבות מן המטלטלין? כך היא הגירסה. אומר רבי אבא מרי: מתניתא אמרה בן שאין אומר להו, דתנינן תמן אלא יינתנו

[דף ל"א ע"א]

ליורשים, שכולן צריכין שבועה, ואין היורשין צריכין שבועה! מהו מישבעונה? תמן אמרין: מן תבנא לא גבאי ומן גופיה גבאי.

הלכה ו' מתניתין פותחין בימים טובים ובשבתות. בראשונה היו אומרים, אותן הימים מותרים ושאר כל הימים אסורים עד שבא רבי עקיבה ולימוד, שהגדר שהותר מפללו הותר בולו! ביצד? אמר: קונם שאיני נהנה לכולם הותר אחד מהן, הותרו כולן. שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן. הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורים שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן, צריכין פתח לכל אחד ואחד קונם וזו שאיני טועם שהיין רע למעיים. אמרו לו: והלא המיושן יפה למעיים. הותר למיושן, ולא במיושן בלבד הותר, אלא בכל היין. קונם בצל שאיני טועם שהבצל רע ללב. אמרו לו: והלא הבפרי יפה ללב. הותר בבפרי. ולא בבפרי בלבד הותר, אלא בכל הבצלים. מעשה היה, והתירו רבי מאיר בכל הבצלים.

גמרא תני, הותר האמצעי, ממונו ולמטה מותר ממונו ולמעלה אסור כך היא הגירסה. תני בשם רבי נתן, יש גדר שמקצתו בטל ומקצתו קיים. ביצד? גדר מן הפלפלה והיו שם בנות שבע. אמר: אילו הייתי יודע שיש שם בנות שבע לא הייתי נודר. הותר בבנות שבע, ולא בבנות שבע בלבד הותר אלא בכל הפלפלה. אבל אם אמר: אילו הייתי יודע שיש שם בנות שבע לא הייתי נודר מבנות שבע, לא הותר אלא בבנות שבע בלבד:

הלכה ז' מתניתין פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו ואומר לו: אילו היית יודע ששומר יהיו אומרים עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש נשיו. ועל בנותיה יהיו אומרים בנות גרושה הן מה באת אימן של אלו להתגרש? ואמר: אילו הייתי יודע שהוא בן לא הייתי נודר, הרי זה מותר.

גמרא תני, רבי יודה בן בתירה אומר: אין פותחין לאדם אלא בכבוד עצמו בלבד, בהדא חדא איתתא נדרת מן ברתה אפת לגבי רבי יוחנן. אמר לה: אילו הוויית ידעת דברתיך נסבה שום ביש, נודרת הוויית? אמרה: לא! ושרא לה. ולא מתניתא היא? פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו! דלא תיסבור פרבי יודה בן בתירה.

[דף ל"א ע"ב]

הלכה ח' מתניתין קונם שאיני נושא את פלנית בעורה היא. והרי היא נאה! שחורה והרי היא לבנה! קצרה, והרי היא ארוכה! מותר בה. לא מפני שהיא בעורה ונעשית נאה, שחורה ונעשית לבנה, קצרה ונעשית ארוכה. אלא, שהגדר טעות! מעשה באחד שגדר מבת אחותו הנאה. והכנסיה לבית רבי ישמעאל ויפחה. אמר לו רבי ישמעאל: בני, מוז נדרת? אמר לו: לא! והתירו רבי ישמעאל. באותה שעה בכה רבי ישמעאל ואמר: בנות ישראל נאות הן, אלא שעניות מנוולתן.

גמרא עשה לה עין של זהב. שן של זהב. בלשון הזה אמר לו: זכה בפה שעליה!

הלכה ט' מתניתין וכשמת רבי ישמעאל, היו בנות ישראל נושאות קינה, ואומרות: בנות ישראל אל רבי ישמעאל בבינה. וכן הוא אומר בשאול (שמואל ב א) בנות ישראל אל שאול בבינה.

גמרא כתיב (שמואל ב א) בנות ישראל אל שאול בבינה וגו'. רבי יודה ורבי נחמיה, חד אמר בנות ישראל ממש, שהיו בעליהן הולכין למלחמה והיה מעלה להן מזונות. מה תלמוד לומר? (שם) הפעלה עדי זהב על לבושכן, שאין תכשיט נאה אלא על גוף מעודן. ותרנה אמר, בנות ישראל בניות שבישראל סנהדריות של ישראל. היה רואה בת חבירים ומאכילן ומשקן, ומה תלמוד לומר הפעלה עדי זהב על לבושכן? שהיה שומע טעם הלכה מפי חכם ומקלסו.

הדרן עלה רבי אליעזר

ברק י

הלכה א' מתניתין נערה מאורסה, אביה ובעלה מפירין נדריה. הפר האב ולא הפר הבעל, הפר הבעל ולא הפר האב – אינו מופר, ואין צריך לומר אם קנים אחד מהן.

גמרא כתיב (במדבר ל) ואם היו תהיה לאיש. מה אנן קיימין? אם בנשואה, כבר כתיב, אם בית אישה נדרת. ואם בפנויה, כבר כתיב, ואשה כי תדר נדר לה'. מה תלמוד לומר ואם היו תהיה לאיש ונדרת עליה? ואי זו זו? זו נערה מאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה. עד כדון, בנדרים שנדרת משנתארסה. נדרים שנדרת עד שלא נתארסה? ונדרת עליה, לרבות את הנדרים שבא בידה מבית אביה.

תני בשם רבי לעזר: אם היו תהיה לאיש, בכוונת ארוסה הכתוב מדבר. חבריא אמרי:

[דף ל"ב ע"א]

יאות אמר רבי לעזר. וקשיא על דרבי לעזר, מביון שבגרה לא כבר יצאת מרשות אביה? יתומה שמת אביה, מי מפר לה, הבעל מיפר! וקשיא על רבנין. אם עד שלא נכנסה לרשותו הוא מיפר לה. נכנסה לרשותו לא כל שבין? מה מקיימין רבנן ונדרת עליה? מה אנן קיימין? אם בנדרים שנדרת עד שלא נתארסה ונתארסה, כבר נראה לאב ולבעל להפרי! אלא כי נן קיימין, בנדר שנדרת עד שלא

מת אביה, ומת אביה והיא בוגרת. מנן לרבי לעזר נערה מאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה? בין איש לאשתו עד דדון בבעל, באב, בין אב לבתו.

מה מקיימין רבנן בין איש לאשתו? ולא שבינה לבין אחרים בין אב לבתו לא שבינה לבין אחרים? ולית לרבי לעזר בן? אית ליה פולא מתמן, אית ליה בין איש לאשתו לא מה שבינה לבין אחרים בין אב לבתו לא שבינה לבין אחרים. ולית לרבי לעזר בן? אית ליה פולא מתמן אית ליה בין איש לאשתו, לא מה שבינה לבין אחרים בין אב לבתו, ולא שבינה לבין אחרים.

ואין צורך לומר שקנים אחד מהן. איתא חמי, היפר האב אין מופר, ואת אמר חכין! לא על הדא אתאמרת אלא הדא, היפר האב את חלקו לא הספיק הבעל להפר עד שמת,

[דף ל"ב ע"ב]

האב מיפר חלקו של בעל. אמר רבי נתן: זו דברי בית שמאי, אבל דברי חכמים, אין צורך להפר בשלא חקם, אבל אם חקם – אינו יכול להפר. את אמר: האב מיפר חלקו של בעל, ביקש להקם, אמר מוקם ליד סתם, מוקם ליד סתם מופר לך חלקו של בעל!

פשיטא דא מילתא, לא היפר האב את חלקו, ועברה על נדרה, לוקה. היפר האב ולא היפר הבעל, מהו שתלקה? או מאחר שאם ימות הבעל, מתרוקנת אצל האב – אינו לוקה! ניהא כמאן דמר: אין מיתה בהפרה, ברם, כמאן דמר: יש מיתה בהפרה מיתה בהפרה היא, וכן מבין שאינו מיפר לה ועברה על נדרה לוקה!

תני: היפר האב את חלקו ולא הספיק הבעל להפר עד שמת הבעל, האחרון מיפר לה חלקו של ראשון. אמר יוסי, מתניתא אמרה בן, אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה.

הלכה ב' מתניתין מת האב – לא נתרקנה רשות לבעל. מת הבעל – נתרקנה רשות לאב. בזה ייפה כח האב מבח הבעל. בדבר אחר ייפה כח הבעל מבח האב, שהבעל מיפר בבגד, והאב אינו מיפר בבגד.

גמרא הוון בעיי מימר: בשלא היפר האב חלקו ומת ולא נתרקנה רשות לבעל. גישמעיה מן הדא, דרד תלמידי חכמים, עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו אומר לה: כל נדרים שנדרת בתוך ביתי חרי הן מופרין. הדא אמרה, אפילו לא היפר האב חלקו ומת האב, לא נתרקנה רשות לבעל. מת הבעל,

נתרוקנה רשות לאב. הוון בעיי מימר: כשהיפר הבעל את חלקו, אכל לא היפר הבעל חלקו ומת, לא נתרוקנה רשות לאב.

[דף ל"ג ע"א]

גישמעניה מן הדא: נדרה והיא ארוסה, נתגרשה בו כיום, נתארסה בו כיום אפילו למאח, אביה ובעלה האחרון מפירין את נדריה. הדא אמרה אפילו לא היפר הבעל חלקו ומת הבעל, נתרוקנה רשות לאב. מת האב, לא נתרוקנה רשות לבעל. רבי חניי בעא קומי רבי יוסה וכך היא הגירסה.

עד כדון, בנדרים שנדרה עד שלא נתארסה. נדרים שנדרה משנתארסה מאי? מת האב, לא נתרוקנה רשות לבעל? אמר ליה: וכי נדרים שנדרה עד שלא תתארס ונתארסה, לא כבר נראו לאב לבעל ולבעל להפר לה דתימר מת האב, לא נתרוקנה רשות לבעל! הדא אמרה: אפילו נדר שנדרה משנתארסה, מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל כך היא הגירסה. אמר ליה: כאן צריך להוסיף: נדרה עד שלא נתארסה, נדרה משנתארסה, מת הבעל נתרוקנה לרשות האב. וכי נדר שנדרה עד שלא נתארסה ונתארסה, לא כבר נראו לאב ולבעל להפר לה דתימר מת הבעל נתרוקנה רשות לאב! הדא אמרה: אפילו נדר שנדרה משנתארסה, מת הבעל נתרוקנה רשות לאב.

שהבעל מיפר בכגר. מתניתא – דרבי לעזר, דתני בשם רבי לעזר: אם היו תהיה לאיש – בבוגרת ארוסה הכתוב מדבר.

הלכה ג' מתניתין נדרה והיא ארוסה. נתגרשה בו כיום, נתארסה בו כיום, אפילו למאח – אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. זה חפלל, כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת, אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה.

גמרא אמר רבי הילא: היו תהיה, אפילו מאח תויות – אביה ובעלה האחרון מיפר נדריה. אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה כן: שאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה.

הלכה ד' מתניתין דרך תלמידי חכמים, עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו, אומר לה: כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין. וכן הבעל, עד שלא תיכנס לרשותו, אומר לה: כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותי הרי אלו מופרין. שמשתיכנס לרשותו אינו יכול להפר. בוגרת ששהתה שנים עשר חדש ואלמנה שלשים יום. רבי אליעזר אומר: הואיל ובעלה חייב במזונותיה, יפר. וחכמים אומרים, אין הבעל מיפר עד שתיכנס לרשותו.

גמרא מיסבר סבר רבי אליעזר, דבמזונות תדבר תלוי. קידש אשה על מנת לזון. הפעל מפר לה.

[דף ל"ג ע"ב]

נשא אשה על מנת שלא לזון – האב מיפר לה; דברי חכמים. רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: לעולם אין הפעל מיפר, עד שתיכנס לרשותו.

הלכה ה' מתניתין שומרת יבם, בין ליבם אחד, בין לשני יבמין, רבי אליעזר אומר: יפר. רבי יהושע אומר: לאחד אבל לא לשנים. רבי עקיבה אומר: לא לאחד ולא לשנים.

גמרא על דעתיה דרבי אליעזר, מיפר לה. והו' דמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אפילו קידושי מאה תופשין בה. מי מיפר לה? ויי דמר רבי יעקב בשם רבי יוחנן: מניעה לבנו קטן, מי מפר לה? ויי דמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן ורבי הילא בשם רבי לעזר: אפילו אשם תלוי אין לה, מי מיפר לה?

[דף ל"ד ע"א]

הלכה ו' מתניתין אמר רבי אליעזר: מה אם אשה שקנתה הוא לעצמו – הרי הוא מפר נדריה. אישה שקנו לו מן משמים – אינו דין שיפר נדריה! אמר לו רבי עקיבא: לא, אם אמרת באשה שקנתה הוא לעצמו, שאין לאחרים בה רשות. תאמר באשה שקנו לו משמים, שיש לאחרים בה רשות. אמר לו רבי יהושע: עקיבה, דבריד, בשני יבמין, מה אתה משיב על יבם אחד? אמר לו: אין חיבמה גמורה לאישה בשם שהארוסה גמורה לאישה.

גמרא אמר רבי לעזר: ומה אם אשה שלא היה לי בה רשות עד שלא נכנסה לרשותי, משנכנסה לרשותי – הונמרה לי. אשה שהיה לי בה רשות עד שלא נכנסה לרשותי, משנכנסה לרשותי – אינו דין שתיגמר לי? אמר לו רבי עקיבה: לא. אם אמרת באשה שלא היה לה רשות עד שלא נכנסה לרשותך – משנכנסה לרשותך הונמרה לה, שבשם שלא היה לה בה חלק, כך לא היה לה לאחרים בה עמוד חלק. תאמר באשה שהיה לה בה רשות עד שלא נכנסה ברשותך, משנכנסה לרשותך הונמרה לה, שבשם שהיה לה בה חלק, כך היה לאחרים עמוד בה חלק!

אמר לו רבי יהושע: עקיבה, דבריד בשני יבמין, מה את משיב על יבם אחד? אמר ליה: בשם שלא חלקת לנו בין שומרת יבם אחד לשני יבמין, בין שעשה בה מאמר בין שלא עשה בה מאמר. יכול

בנדרים ובשבועות פן. אמר לו: אכל! אמר לו: אילו היית בימי רבי לעזר בן ערז, אמר: (אין) מאמר קונה קניין גמור – מודה שאינו מיפר לה עד שתיכנס לרשותו.

הלכה ז' מתניתין האומר לאשתו: "כל נדרים שתדורי מיכן עד שאבוא ממקום פלוני, הרי הן קיימין" – לא אמר כלום. "הרי הן מופרין", רבי אליעזר אומר: מופר, וחכמים אומרים: אינו מופר. אמר רבי אליעזר: אם היפר נדרים שבאו לכלל אסור, לא יפר נדרים שלא באו לכלל אסור? אמרו לו, אישה וקיימנו ואישה ופירנו (במדבר לו), את שבא לכלל הקם – בא לכלל הפר. לא בא לכלל הקם – לא בא לכלל הפר.

גמרא השיבו על דברי רבי לעזר: והרי המקנה יוכיה, שמעלה את הטמאין מטומאתן, ואינו מציל את הטמאין!

[דף ל"ד ע"ב]

חזר רבי לעזר ודין אחר. מה אם במקום שאינו מיפר נדרי עצמו משנדר, הרי הוא מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור. מקום שהוא מיפר נדרי אשתו משתידור, אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תידור! לא, מה למיפר נדרי עצמו עד שלא ידור, שבן אם רצה להקם – מוקם. יפר נדרי אשתו עד שלא תדור, שבן אם רצה להקם – אינו מוקם! ואומר (במדבר ל, יד): אישה וקיימנו ואישה ופירנו, את שבא לכלל הקם – בא לכלל הפר. ואת שלא בא לכלל הקם – לא בא לכלל הפר.

הלכה ח' מתניתין הפר נדרים – כל היום. ויש בדבר להקל ולהחמיר. ביצד? נדרה בלילי שבת – מיפר בלילי שבת, וביום השבת משתחשף. נדרה עם חשיכה – מיפר עד שלא תחשף. שאם לא היפר משחשיכה – אינו יכול להפר.

גמרא תני, רבי יוסה בי רבי יודה ורבי לעזר בי רבי שמעון אומר: הפר נדרים – מעת לעת. מה טעמא דרבנן? ביום שמעו. מה טעמא דרבי יוסי בי רבי יודה? מיום אל יום.

מה מקיים רבי יוסי בי רבי יודה טעמא דרבנן ביום שמעו? תפתר: שנדרה מתחילת הלילה.

מה מקיימין רבנן טעמא דרבי יוסי בי רבי יודה מיום אל יום? תפתר: שנדרה בתחילת לילי שבת, ונשתתק, וחזר לדיבורו. על דעתיה דרבי יוסי בי רבי יודה – נותנין לו כ"ד שעות. על דעתיה דרבנן – אין לו אלא אותו היום בלבד.

נשתתק וְחֹזֵר לְדַבֵּרוֹ; עַל דַּעְתָּיה דְּרַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי יְהוּדָה – מִצְטַרְפִּין לוֹ לִכ"ד שָׁעוֹת. עַל דַּעְתָּיה דְּרַבְנִין – לְעוֹלָם הוּא מֵיפָר וְהוֹלֵךְ עַד שִׁיחְזוֹר לְדַבֵּרוֹ. לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַחֶמֶשׁ שָׁעָה אַחַת – עוֹד אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּר.

"מוֹפָר לָךְ בְּמִנְחָה" – מוֹפָר לְעוֹלָם. "מוֹקֵם לָךְ בְּמִנְחָה" – מוֹקֵם לְעוֹלָם. "מוֹפָר לָךְ עַד הַמִּנְחָה" – בְּאוֹמַר: מוֹפָר לִיךְ מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה.

תָּמַן תְּנִינָן: מִפִּירִין נְדָרִים בְּשַׁבָּת. תְּנִי: בֵּין נְדָרִים שֶׁהֵן לְצוּרָה הַשַּׁבָּת, בֵּין נְדָרִים שֶׁאֵין לְצוּרָה הַשַּׁבָּת. וְנִשְׁאַלִין נְדָרִים שֶׁהֵן לְצוּרָה הַשַּׁבָּת. הָא שְׁלֵא לְצוּרָה הַשַּׁבָּת, לֹא! זָקֵן, שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִפָּר לְמָהָר.

[דף ל"ה ע"א]

וּכְרַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי יוֹדָה וּכְרַבִּי לְעֹזֵר בִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן, דָּאָמַר: הִפָּר נְדָרִים – מֵעַתָּה לְעַתָּה, אֲפִילוּ נְדָרִים שֶׁהֵן [וְשְׁלֵא] לְצוּרָה הַשַּׁבָּת – לֹא יִפָּר! תִּיפְתָּר: דְּכַרִּי חֹבֵל, שֶׁנִּדְרָה בְּתַחֲלִילַת לַיְלִי שַׁבָּת.

רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַבֶּעַל שָׁאָמַר: "אֵין בָּאֵן נֶדֶר", "אֵין בָּאֵן שְׁבוּעָה" – לֹא אָמַר בָּלוּם. וְזָקֵן שָׁאָמַר "מוֹפָר לִיךְ", "בָּטֵל לִיךְ" – לֹא אָמַר בָּלוּם. אֵלֶּא: זֶה בְּהִלְכָתוֹ, וְזֶה בְּהִלְכָתוֹ. הַבֶּעַל אָמַר: "מוֹפָר לִיךְ", "בָּטֵל לִיךְ". וְהָזָקֵן אָמַר: "אֵין בָּאֵן נֶדֶר", "אֵין בָּאֵן שְׁבוּעָה".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רֵאשׁוֹנִים הָיוּ נִשְׁאַלִין, מַהוּ שִׁישְׁאֵל אָדָם עַל הַקָּמוֹת?

הִיךְ עֲבִידָא; נִדְרָה אִשָּׁה, וְשָׁמַע בַּעֲלָהּ וְלֹא הִיפָר לָהּ – פְּשִׁיטָא שֶׁאֵינוֹ מֵיפָר לָהּ לְעַנְיִין הַבֶּעַל! מַהוּ שִׁיפָר לָהּ לְעַנְיִין הַזָּקֵן?

מַה אָנָּן קְיָימִין? אִם בְּנִדְרִים שְׁבִינוּ לְבִינָה, נִדְרֵי עֲצֻמוֹ הֵן! אֵלֶּא בִּי גֵן קְיָימִין, בְּנִדְרִים שְׁבִינוּ לְבִין אַחֲרִים. וְלֹא רַבִּי יוֹדָה הִיא! תְּנִי: בְּשֵׁם רַבִּי יוֹדָה. רַבִּי חֵיִיה תְּנִי לָהּ: בְּשֵׁם חֲכָמִים.

מַהוּ לְחֵתִיר נְדָרִים בְּלִילָה? וּמַה אִם נֶדֶר הַבֶּעַל שֶׁכְּתוּב בָּהֶן "בְּיוֹם" – הָרִי הוּא מֵיפָר בְּלִילָה. נִדְרֵי זָקֵן שֶׁאֵין כְּתוּב בָּהֶן "בְּיוֹם" – לֹא כָּל שָׁבִין!

מַהוּ לְחֵתִיר עַל יְדֵי הַתּוֹרָגְמָן? נִישְׁמָעִינָה מִן הָדָא: רַבִּי בָּא בֵּר זוּטְרָא אֵיתַעְבִּיד תּוֹרָגְמָן דְּרַבִּי יוֹחָנָן, בְּהָדָא אֵיתָא דְּלֹא הָווּת חֲכָמָה מִישְׁמַע סוֹרִיבְטִין .

תני: אין נשאלין נדרים – אלא: עמופים, ויושבים, והנשאל יושב, והשואל צריך להיות עומד. מן הדין: ועמדו שני האנשים אשר להם ריב (דברים יט, יז). אין לי עומדין – אלא נידונין, שואל תלכות אגדות מניין? תלמוד לומר עמדו, ועמדו.

רבי אחא בר פפא סלק מישרי נדרא דרבי אימי. איחר בעמידה כדי לומר אין כאן נדר.

רבי מנא סלק מישרי נדרא דגמליאל דקונתיה. איחר בעמידה כדי לומר אין כאן נדר אין כאן שבועה.

רבי מנא סלק מישרי נדרא דגמליאל בר בריה. אמר ליה: לא תיעביד לי כמה דעבדת לסבי, אלא תיב לך ואנא קיים לי.

רבי זעירא, רב יהודה, ירמיה בר אבא, בשם רבי שמואל: שלשה שידעין לפתוח – מתירין בקזן. סברין מימר: במקום שאין קזן. רבנן דקיסרין: אפילו במקום שיש קזן.

[דף ל"ה ע"ב]

אמרין קומי רבי יסא: רב הונא שרי נדרין! ר' זירא בעי קומי דרבי יסא: רב הונא ראשי מפות! אמר ליה: ואין לית רב הונא ראשי מפות, מאן אינון ראשי מפות? רב הונא ראש לראשי המפות!

מהו למנות זקנים לדברים יחידים? נישמעניה מן הדא: רב, מניתיה רבי להתיר נדרים ולראות בתמים. מן דדמוה, בעא גבי בריה, מומי בכורות. אמר ליה: איני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא. אמר רבי יוסי בי רבי בון: כולא יתב ליה, לדון יחיד, ולהתיר נדרים, ולראות בתמים, ולראות מומין שבגלוי. מן דדמוה, בעא גבי בריה מומין שבפסתר. אמר ליה: איני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא.

אף על גב דתימר: ממנין זקנים לדברים יחידים. והוא – שיהא ראוי לכל הדברים. בהדא רבי יהושע בן לוי, מני לכל תלמידיו, והוא מצטער על חד דהוה גבי בעייניה ולא הוה יכול ממניתיה, ומני יתיה לדברים יחידים. הדא אמרה: תראוי לדבר אחד – ראוי לכל הדברים. ושאינו ראוי לכל הדברים – אפילו לדבר אחד אינו ראוי.

מהו למנות זקנים לימים? נישמעניה מן הדא: דרבי חייא בר אבא אתא לגבי רבי לעזר, אמר ליה: פייס לרבי יודן נשייא, דיקתוב לי דא איגרא דאימר, דאיפוק לפרנסתי לארעא ברייתא. ופייסיה, וכתב ליה: "הרי ששלחנוו לך אדם גדול שלוחינו, וכיוצא בנו עד שיעצ אצלינו". רבי חזקיה, רבי

דוסתני, רבי אבא בר זמינא, ומטו בה בשם רבי דוסתני סבא, אכן כתב ליה, "הרי שלחנו לכם אדם גדול שאינו בוש לומר לא שמעתי".

מהו להתיר בפלוגם? רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מתירין בפלוגם. רבי יהושע בן לוי התיר בפלוגם. רבי חונא בשם רבי ירמיה: במקום שאין טלית. אמר רבי יוסי בי רבי בון: בנדרים הקלים.

הדרן עלה נערה מאורסה

פרק יא

הלכה א' מתניתין אילו נדרים שהוא מיפר: נדרים שיש בהן עינוי נפש. אם ארחץ ואם לא ארחץ. אם אתקשט ואם לא אתקשט. אמר רבי יוסה: אין אלו נדרי עינוי נפש.

גמרא בתיב (במדבר ל) כל נדר וכל שבועת אפר לענת נפש. אין לי אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש, נדרים שבינו לבינה מניין? בין איש לאשתו. עד כדון כבעל, באב מניין?

[דף ל"ו ע"א]

בין אב לבתו, מה הפעל אינו מיפר אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש ונדרים שבינו לבינה, אף האב אינו מיפר אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש ונדרים שבינו לבינה.

רבי יעקב בר אחא אמר: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר: בין לנדרים בין לשבועות – הפעל מפר. רבי שמעון בן לקיש אמר: לנדרים מפר, ולא לשבועות.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף בנדרים תזון פליגי רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר: בין לנדרים בין לשבועות – תזון מתיר. ורבי שמעון בן לקיש אמר: לנדרים – תזון מתיר, ולשבועות – אין תזון מתיר.

ואתניי דרבי שמעון בן לקיש בהדא דאסי. חד בר נש אתא מישרי נדרא קומי רבי יוסי. מתעטף ויתיב ליה, אמר ליה: מה אשתבעת? אמר ליה: איפופי ישראל, לא עללה לביתי. אמר ליה: איפופי ישראל ולא עללה לבייתך!

מִסְכַּת נִגְעִים פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. בֵּית הַמִּנְגָע - לֹא הָיָה וְלֹא עֲתִיד לִהְיוֹת. לָמָּה נִכְתָּב? אֵלֹא דֶרֶשׁ וְקָבַל שְׁכָר. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: מָקוֹם הָיָה בְּתַחֲנוּם עֲזָה, וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ 'חֹרֶבְתָּא סְגִירְתָּא'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ כֹּפֵר עָכּוּ אוֹמֵר: מָקוֹם הָיָה בְּגָלִיל וְהָיוּ מְצִינִין אוֹתוֹ, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים אֲבָנִים מְנַגְעוֹת הָיָה בּוֹ, וִירוּשָׁלַיִם אֵינָה מְטַמְּאָה בִּנְגָעִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֲנִי לֹא שְׁמַעְתִּי אֵלֹא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּלִבָּד:

ב. וְאֵינָה מְבִיאָה עֲלֶיהָ עֲרוּפָה, וְאֵין מוֹדִדִין מִמֶּנָּה לְחַלֵּל, וְאֵינָה נַעֲשִׂית עִיר הַנִּדְחָת. רַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִף אֵין נַעֲשֶׂה בָּהּ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים כ"א, כ): "וְהוֹצִיאֻ אוֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֵל שַׁעַר מִקְמוֹ" - פֶּרֶט לִירוּשָׁלַיִם שֶׁהָיָה שָׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. אֵין מְלִינִין בָּהּ אֶת הַמֵּת, וְאֵין צוֹבְרִין בְּתוֹכָהּ עֲצָמוֹת אָדָם, וְאֵין מְשִׁפְרִין בְּתוֹכָהּ בָּתִּים, וְאֵין נוֹתְנִין בְּתוֹכָהּ מָקוֹם לָגֵר תּוֹשֵׁב, וְאֵין מְקִימִין בָּהּ קְבָרוֹת חוּץ מִקְבְּרֵי בֵּית דֹּד וְקָבֵר חֲלָדָה הַנּוֹבִיאָה, שֶׁהָיוּ שָׁם מִיָּמוֹת הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים. וְאֵין מְקִימִין בָּהּ אֲשֵׁפֹתוֹת, וְאֵין עוֹשִׂין בָּהּ גִּנוֹת וּפְרֻדָּסִים, חוּץ מִגִּנוֹת וְרָדִים שֶׁהָיָה שָׁם מִיָּמוֹת נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים. וְאֵין עוֹשִׂין בָּהּ כְּבִשּׁוֹנוֹת, וְאֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנָּה זִזִּין וְגִזְזוּטָאוֹת לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים:

ג. בֵּית הַכִּנְסֹת וּבֵית הָאֵשֶׁה וּבֵית הַשְּׁתִּפִּין - הָרִי אֵלּוּ מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים. בֵּית הָעִגִּיל הָעֲשׂוּי כְּשׁוֹכָד, דִּיגוֹן, טְרִיגִין, וּפְנִטִיגִין - אֵין מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים. בֵּית שֶׁהוּא בְּנוֹי עַל אֲרֻבַּע קוֹרוֹת - אֵין מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים. עַל אֲרֻבָּעָה עֲמוּדִים - מְטַמְּאִים בִּנְגָעִים. בֵּית שֶׁהוּא בְּנוֹי מִלְּמִטָּה סֵלַע וּלְמַעְלָה בְּנִין, מִלְּמִטָּה אֲבָנִים וּלְמַעְלָה לְבָנִים - מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים. בֵּית שְׁבִים - מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים. בֵּית מִצְדוֹ אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵל, צִדּוֹ אֶחָד בְּאֶרֶץ וְצִדּוֹ אַחַת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - אֵין מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים. הַבֵּית שֶׁבִּסְפִינָה - אֵין מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים:

ד. עֲצִים כְּדֵי לִתֵּן תַּחַת הַשְּׁקוֹף, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדֵי לַעֲשׂוֹת סִנְדֵּל לְאַחֲרֵי הַשְּׁקוֹף. עֶפֶר - כְּדֵי לִתֵּן בֵּין פָּצִים לְחַבְרוֹ, וּבֵין אֲבָן לְחַבְרָתָהּ. וְכַמָּה הוּא שְׁעוֹר אֲבָנִים? מִשׁוּי שְׁנַיִם; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר:

ה. הַיִּצִיעַ, וְהָאֲבוֹס, וְהַמְּגָרָה - אֵין מְטַמְּאִין בִּנְגָעִים, וְאֵין מְצַטְרְפִין עִם הַנְּגָעִים, וְאֵין הַנְּגַע פּוֹשֵׁה לְתוֹכּוֹ. וְכִשְׁהוּא נוֹתֵץ אֶת הַבֵּית - אֵין נִתְיָצִין עִמּוֹ. הָעֲצִים וְהָאֲבָנִים וְהָעֶפֶר - מְטַמְּאִין וּמְצַטְרְפִין עִם הַנְּגָעִים, וְהַנְּגַע פּוֹשֵׁה לְתוֹכָן, וְכִשְׁהוּא נוֹתֵצִין אֶת הַבֵּית - נוֹתֵצִין עִמּוֹ:

ו. כִּיצַד רֹאֵית הַנְּגַע? בָּא אֶצֶל כֹּהֵן, וְאָמַר: "כִּנְגַע נִרְאָה לִי בְּבֵיתִי". סָפֵק יֵשׁ בּוֹ כִּשְׁנֵי גְרִיסִין, סָפֵק אֵין בּוֹ, סָפֵק יִרְקַק שְׁבִירָקִין וְאֲדָמָדִם שְׁבָאֲדָמִים, סָפֵק אֵינוֹ - טְהוֹר, וְאוֹמֵר לוֹ הַכֹּהֵן: "בְּנִי! צֹא". הָיָה בָּא אֶצֶל כֹּהֵן וְאָמַר לוֹ: "בְּנִי! צֹא", וּפִשְׁפֹּשׁ בְּעֶצְמוֹ וְחִזְזוֹר בָּהּ, שֶׁאֵין הַנְּגָעִים בָּאֵין אֵלֹא עַל לְשׁוֹן הָרֵעַ, וְאֵין הַמָּקוֹם דֵּן אֵלֹא בְּהִתְרָאָה. חֲזוֹר בּוֹ - טְעוֹן חֲלִיצָה, וְאִם לֹא - טְעוֹן נִתְיָצָה. וְאַחֲרַיָּךְ בָּאֵין עַל בְּגָדֵי. חֲזוֹר בּוֹ - טְעוֹן קְרִיעָה, וְאִם לֹא - טְעוֹן שְׂרָפָה. אַחֲרַיָּךְ בָּאֵין עַל גּוֹפּוֹ. חֲזוֹר בּוֹ נְטֵהוּ, וְאִם לֹא (וַיִּקְרָא יג, מו): "כִּדָּד יֵשֵׁב מִחוּץ לְמַחֲנֶה מוֹשְׁבּוֹ". רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אִף עַל גִּסּוֹת הָרוּחַ נִגְעִין בָּאֵין, שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּעֻזְיָהוּ:

ז. עֶפֶר שְׁבִין אֲבָן לְחַבְרָתָהּ וְנִרְאָה לְתוֹךְ הַבֵּית - הָיָה קוֹלָף עִמּוֹ. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף מִקְרַקַּע הַבֵּית. הָיָה נוֹטֵל אֶת הָעֶפֶר שֶׁלֹּשׁ אֲצָבָעוֹת, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא יד, מא): "וְאֶת הַבֵּית יִקְצַע מִבֵּית סָבִיב". רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלֵעָזָר: הַכֹּהֵן בִּשְׁנֵי וְהוֹלֵךְ לוֹ, קוֹלְפוֹ וְטְעוֹן צְפוּרִין. בֵּית שֶׁנִּרְאָה נִגַּע בְּמִזְרָחוֹ וּבְחִצְצוֹ, וְחֲזוֹר וְנִרְאָה בְּמַעְרָבוֹ - נִדּוֹן כְּבֵית אֶחָד. חִצְצוֹ וְנִרְאָה בְּמִזְרָחוֹ, חֲזוֹר וְנִרְאָה בְּמַעְרָבוֹ - נִדּוֹן כִּשְׁנֵי בָתִּים. נִרְאָה נִגַּע בֵּין נֶסֶר לְכַתֵּל, וּבֵין יְרִיעָה לְקוֹרוֹת - אֵין נִזְקֵק לוֹ.

סלקו - הרי הוא כקמט שנפשט, וכבית סתרים שנתגלה:

ח. חמר בחליצה מבנתיצה, ובנתיצה מבחליצה. חמר בחליצה, אכן שבזוית, בזמן שהוא חולץ - חולץ את כלה, בזמן שהוא נותץ - נותץ שלו ומניח את של חברו. חמר בנתיצה, נותץ את האבנים שיש בהן נגע ואת שאין בהן נגע, ובחליצה אינו חולץ אלא אבנים שיש בהן נגע. אלו ואלו מטמאין במגע ובמשא, ואין מטמאין באבן מסמא, ומשתלחות חוץ לכל עיר למקום טמא, ואף על פי שפונה משם אבנים - מקומן טמא: בית המסגר שגשרו ממנו אבנים - טהורות. שני בתים מסגרין, שנשל אבן מזה ובנה בזה, ונראה נגע באחת מהן - היא טמאה בלבד. ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אבנים כמטלית:

מסכת נגעים פרק שביעי

א. הבא כלו נגע - יסגיר. עמד בו שבוע אחד - נותן לו שבוע שני. עמד בו שני שבועות, או שפנס ופשה בסוף שבוע - הרי זו חולץ את כלו. נגע כשני גריסין בסוף שבוע ופרח בכלו - הרי זה חולץ את כלו. אין מחיבים אותו לבנות אחר תחתיו, ולא עוד אלא אפלו נראה בו נגע ברוח אחת - הרי חולץ אותה הרוח, ואין מחיבים אותו לבנות אחרת תחתיה. אם בנאו ואחר כך נראה בו נגע - יראה כתחלה. אין הבית נתץ, אלא החוזר אחר חליצה בלבד:

ב. בית הנתוץ, מציל על העצים ועל האבנים ועל העפר שהביא לו משכנאו, ואין מציל, לא על העצים, ולא על האבנים, ולא על העפר שכןאו עמו. רבי יהודה אומר: מלבן הבנוי על גביו - נותץ עמו. אבניו עציו ועפריו - מטמאין בכזית. רבי אלעזר בן חסמא אומר: במה שהן עפר שרפתן - מטמאין בביאה. ורבי שמעון מטהר:

ג. המאהיל ידיו על האבן המנגעת, בין מלמעלה ובין מלמטה - טהור. ורבי שמעון מטמא. כפר תרומה לכוף בסיב או בנר, ונתון על גבי אבן המנגעת, בין מלמעלה בין מלמטה - טהור. ורבי שמעון מטמא: המכניס ידו לבית המנגע, ונגע בו מבפנים; רבי מטמא, ורבי אלעזר ברבי שמעון מטהר, עד שיכניס ראשו ורבו לתוכו. וכן היה רבי יהושע בן קרחה מטהר משום רבי אלעזר בן עזריה:

ד. בית המסגר - טמא מתוכו. והמחלט - מאחוריו ומתוכו, וזה וזה - מטמא בביאה, ואבנים שיש בהן נגע - מטמאות מאחוריהן:

ה. בית שהוא מסך על גבי בית המנגע, וכן אילן שהוא מסך על בית המנגע, נכנס לחיצון - טהור. אמר רבי אלעזר: אבן אחת ממנו מטמא בביאה, כלו אינו מטמא בביאה. טמא עומד תחת האילן וטהור עובר תחת האילן - טמא. טהור עומד תחת האילן וטמא עובר - טהור, ואם עמד - טמא. וכן באבן המנגעת, הטהור עומד ונזרקו אבנים מנגעות תחת האילן - טהור, ואם נחו - טמא, שנאמר (ויקרא יג, מו): "מושב טמא":

ו. טלית טמאה שיש בה שלש על שלש ואין בו כזית, והכניס רבה לבית טהורה - טמאתו. ורבי נחמיה מטהר עד שיכניס את כלה. וטהורה שהכניס ממנה שלש על שלש לבית טמא - נטמאה. רבי נחמיה מטהר עד שיכניס את רבה. וטמאה שהכניס ממנה אפלו כזית לבית טהור - טמאתו:

ז. המכניס ראשו ורבו לבית המנגע - טמאה. כלי חרס שהכניס אורו לבית המנגע - טמא. הספסלין והקתדראות שהכניס רבן לבית המנגע - טמאים:

ח. מי שנכנס לבית המנגע, וכליו מקפלין ומנחים על כתפיו, וסנדליו וטבעותיו

הַמִּנְגָּע, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן מְכַסִּין, כָּלִים שְׁבִתוֹכֶן - טְמֵאִים:

יב. הַבּוֹר וְהַדּוֹת שְׁבִבִית הַמִּנְגָּע, אָף עַל פִּי שְׁמִגְלִים - כָּלִים שְׁבִתוֹכֶן טְהוּרִים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הַמִּצִּיל בְּצֶמֶד פְּתִיל שְׂבָאָהּל הַמֵּת - מִצִּיל מְכָסָה בְּבֵית הַמִּנְגָּע. כָּל הַמִּצִּיל מְכָסָה בְּאֵהָל הַמֵּת, אֶפְלוּ מְגָלָה בְּבֵית הַמִּנְגָּע - טְהוֹר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בֵּית הַמִּנְגָּע כְּאֵהָל הַמֵּת, הַמִּצִּיל בְּצֶמֶד פְּתִיל בְּאֵהָל הַמֵּת - מִצִּיל בְּצֶמֶד פְּתִיל בְּבֵית הַמִּנְגָּע, וְכָל הַמִּצִּיל מְכָסָה בְּאֵהָל הַמֵּת - מִצִּיל מְכָסָה בְּבֵית הַמִּנְגָּע:

יג. חֹמֶר בְּאֵדָם מֵה שְׁאִין בְּבִגְדִים, וְחֹמֶר בְּבִגְדִים מֵה שְׁאִין בְּאֵדָם. חֹמֶר בְּאֵדָם: שְׂבָאָדָם סִימְנִי טְמֵאָה לְטֵמָא בְּשַׁעַר לָבָן וּבְמַחְזָה, וְלְטֵמָא בְּתַחֲלָה, וְלְטֵמָא בְּאַרְבַּע מְרֹאוֹת, זֶה עַל גְּבִי זֶה, וְלְטֵמָא בְּפִתּוֹךְ, וְחֵיב קָרְבָן, וְטַעֲוִין צְפוּרִין, מֵה שְׁאִין כֵּן בְּבִגְדִים:

יד. חֹמֶר בְּבִגְדִים, שֶׁהָעוֹמֵד בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת בְּבִגְדִים - טְמֵאִים, וְהַפְסִיּוֹן הָרְחוֹק בְּבִגְדִים - טְמֵאִין, וְהַפּוֹרֵחַ בְּבִגְדִים - טְמֵאִין, וּמִשְׁתַּלְחִין מִכָּל עִיר, וְאֵדָם - אֵלָא חוּץ לְעִירוֹת הַמִּקְפּוֹת חוּמָה, וְאִין לֶהֱן טְהוֹרָה מִטְּמֵאָתָן. הַלּוֹקֵחַ בְּגָד מִן הַנִּכְרִי - יִרְאֶה כְּתַחֲלָה, מֵה שְׁאִין כֵּן בְּאֵדָם:

טו. חֹמֶר בְּאֵדָם שְׁאִין בְּבִתִּים, וּבְבִתִּים שְׁאִין בְּאֵדָם. שְׂבָאָדָם: סִימֵן טְמֵאָה לְטֵמָא בְּשַׁעַר לָבָן וּבְמַחְזָה, וּמִטְּמָא בְּתַחֲלָה, וְלְטֵמָא בְּאַרְבַּע מְרֹאוֹת זֶה עַל גְּבִי זֶה, וְלְטֵמָא בְּפִתּוֹךְ, וּמִטְּמָא בְּכִנְרִים, וּמִטְּמָא בְּאַרְץ וּבְחוּצָה לְאַרְץ, וְחֵיב בְּקָרְבָן מֵה שְׁאִין כֵּן בְּבִתִּים. חֹמֶר בְּבִתִּים: שֶׁהָעוֹמֵד שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת בְּבִתִּים - טְמָא, וְהַפְסִיּוֹן הָרְחוֹק בְּבִתִּים - טְמָא, וְהַפּוֹרֵחַ בְּבִתִּים - טְמָא, וּמִשְׁתַּלְחִין חוּץ לְכָל עִיר וְאֵדָם אֵלָא חוּץ לְעִירוֹת חוּמָה, וְאִין לֶהֱן טְהוֹרָה מִטְּמֵאָתָן. הַלּוֹקֵחַ בֵּית מִן הַנִּכְרִי - יִרְאֶה כְּתַחֲלָה, מֵה שְׁאִין כֵּן בְּאֵדָם:

בְּקִמְצוֹ, וְהַכְנִיסֶן, הוּא וְהֵן - טְמֵאִין מִיָּד, וְאִם הָיָה מְלָבֵשׁ בֵּהֶן - טְהוּרִין עַד שִׁישָׁהּא בְּכָדִי אֲכִילַת פָּרֶס. הָיָה עוֹמֵד בַּפְּנִים, וּפְשֻׁט יָדוֹ לְחוּץ, וְנָתַן לוֹ חֲבֵרוֹ סִנְדְּלוֹ וְטַבַּעוֹתָיו בְּאַצְבָּעוֹתָיו, הוּא וְהֵן - טְמֵאִין מִיָּד, שְׂאֵם מְלָבֵשׁ בֵּהֶן - טְהוֹר, עַד שִׁישָׁהּא בְּכָדִי אֲכִילַת פָּרֶס. הָיָה עוֹמֵד בְּחוּץ, וְסִנְדְּלוֹ בְּרִגְלָיו וְטַבַּעוֹתָיו בְּאַצְבָּעוֹ, וּפְשֻׁטֵן לַפְּנִים, רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא מִיָּד, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שִׁישָׁהּא בְּכָדִי אֲכִילַת פָּרֶס. אָמַר לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: מֵה אִם בְּזִמָּן שְׁכָל גּוֹפּוֹ טְמָא, לֹא טְמָא אֶת מֵה שֶׁעָלָיו עַד שִׁישָׁהּא בְּכָדִי אֲכִילַת פָּרֶס, בְּזִמָּן שְׁאִין כָּל גּוֹפּוֹ טְמָא, אִינוּ דִּין שְׁלֹא יְטַמֵּא מֵה שֶׁעָלָיו עַד שִׁישָׁהּא בְּכָדִי אֲכִילַת פָּרֶס! אָמַר לֶהֱן רַבִּי יְהוּדָה: מְצִינוּ שִׁיפָה כַּח הַטְּמָא לְהַצִּיל מִכַּח הַטְּהוֹר:

טז. יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִין טְמָאָה וּמִצִּילִין בְּגָדִים בְּבֵית הַמִּנְגָּע. וְהַבְהֵמָה וְהָעוֹבָדִי כּוֹכְבִים - אִין מְקַבְּלִין טְמָאָה, וְאִין מִצִּילִין בְּגָדִים בְּבֵית הַמִּנְגָּע:

יז. וְכֵמָה הוּא פָּרֶס? חֲצִי כֶּכֶר מִשְׁלֵשׁ לִקְב, מִיִּסָּב וְאוֹכֵל בְּלִפְתָּן בְּאַכִּילָה בִּינוֹנִית שֶׁל כָּל אָדָם. וְשִׁלְשָׁה שְׁעוּרִין הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בּוֹ: שְׁתֵּי יָדוֹת מִמֶּנּוּ כְּמִזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְעֶרֻב, חֲצִיו נִקְרָא פָּרֶס לְאֹכֹל בְּבֵית הַמִּנְגָּע, וְחֲצִי מִמֶּנּוּ נִקְרָא חֲצִי פָּרֶס לְפֹסֵל אֶת הַגְּוִיָּה:

יח. מְצוּרַע שֶׁנִּכְנַס לְבֵית, כָּל הַכָּלִים שֶׁשָּׁם - הָרִי אֵלָו טְמֵאִין מִיָּד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמָּן שֶׁנִּכְנַס בְּרִשּׁוֹת, אֲבָל נִכְנַס שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת, כָּל הַכָּלִים שֶׁשָּׁם - טְהוּרִים עַד שִׁישָׁהּא כְּדִי הִזְלִקְתָּ הֵנָּה. כָּלִים הַתְלוּיִן בְּכַתֵּל לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה טַפָּחִים - טְהוּרִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְמַעְלָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּלִים הַטְּמוּנִין בְּקִרְקַע הַבֵּית לְמַטָּה מִשְׁלֵשׁ אַצְבָּעוֹת - טְהוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַשָּׂדֶה וְתֵבָה וּמִגְדָּל שְׁבִבִית

הבית מבחוץ, ואם הזה עליו מכל מקום - יצא. שלחה וחזרה - מתרת באכילה. וכשרה לטהר מצורע אחר, אפלו שש וחמש פעמים, מתרת באכילה, וכשרה לטהר זו במצורע אחר:

ה. רבי יוסי הגלילי אומר: ריסי עיניו אין צריך לגלח. גלח ושיר שתי שערות בתגלחתו הראשונה, וחזר וגלח בתגלחתו שניה - לא עלתה לו שניה, אלא תגלחתו הראשונה בלבד:

ו. תגלחת של מצורע - טבילתו מעכבתו, ושאר כל מעשיו - אין מעכבין. שחיטת צפרים והזאתו ותגלחתו - ביום. ושאר כל מעשיו - בין ביום ובין בלילה. אלו - באנשים. ושאר כל מעשיו - בין באנשים בין בנשים. אלו - בכהנים. ושאר כל מעשיו - בין כהנים בין בלויים בין בישראלים:

ז. מצורע - מתר בתשמיש המטה במי גמרו, ואסור בימי ספרו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אם בימי ספרו אסור, קל וחמר בימי גמרו. אמר רבי חיאי: אמרתי לפני רבי, למדתני רבנו שלא היה יותם לעזיה אלא בימי חלוטו. אמר לו: אף אני כך אמרתי:

ח. שתי צפרים של מצורע שמטה אחת מהן, או שברחה, או שנעשת טרפה - יקח זוג לשניה. שחט אחת מהן, ונמצאת שניה שלא דרור, או טרפה - שתיים מתרות, וביא שתיים בתחלה. שחטה ומטה חברתה, או שנעשית טרפה - שתייהן אסורות, וביא שתיים בתחלה. שחטה שלא עץ ארז ואזוב ושני תולעת, רבי אומר: הואיל והקצה למצותה - אסורה. רבי שמעון אומר: הואיל ונשחטה שלא כמצותה - מתרת:

ט. מצורע טובל בלשפת המצרעים, ובא ועומד בשער נקנור, רבי יהודה אומר: אין צריך טבילה, שפבר טבל מפערב. אמרו

טז. חמר בבגדים שאין בבתים, ובבתים שאין בבגדים. חמר בבגדים, שהעומד שני שבועות בבגדים - ישרף, והפושע בראשון - ישרף מיד, ומטמא כגרים, ומטמא בשתי וערב, מה שאין בן בבתים. חמר בבתים, שבבתים נזקקה להן שלשה שבועות, ומטמא צבועין, וטעונין צפורין, מה שאין בן בבגדים:

מסכת נגעים פרק שמיני

א. אין מצורע מטהר מצורע אחר, אבל נשאל הוא על הטמא ועל הטהרה. הכל כשרין לטהר את המצורע, ואפלו זב, ואפילו טמא-מת. וכשם שמצוה לטהרן - כך מצוה לטמאן. וכהן שטמא - מצוה לטהר, שנאמר (ויקרא יג, נט): "לטהרו או לטמאו", בארץ ובחוץ לארץ:

ב. אזוב הכשר לחטאת - כשר למצורע. הזה בו לחטאת - כשר למצורע. רבי אליעזר אומר: "עץ ארז ואזוב ושני תולעת" (ויקרא יד, מט) האמור בתורה - שלא נעשתה בהן מלאכה:

ג. אמר רבי יהודה: שבתי היתה, והלכתי אצל רבי טרפון בביתו, אמר לי: 'יהודה בני! תן לי סנדלי', ונתתי לו. פשט ידו לחלון ונתן לי מקל. אמר לי: 'בני! בזו טהרתי שלשה מצרעים', ולמדתי בה שבע הלכות, שהן של ברוש, וראשה טרופי, ארפה אמה, ועביה כרביע פרע המטה, חלוק לאחד, ושנים לארבעה, מדין ושנין משלשלין ומטהרין, בפני הבית ושלא בפני הבית, ומטהרין בגבולין.

ד. היה מביא שתי צפרים דרור, ואלו הן: הדרות בעיר. רבי שמעון אומר: אלו הקפלאות. שחט את אחת מהן "אל כלי חרש על מים חיים" (ויקרא יד, ה). חפר וקברה לפניו - אסור בהנאה. טבל והזה שבע פעמים על אחורי ידו של מצורע, ויש אומרים: על מצחו. ואם הזה עליו מכל מקום - יצא. וכן היה מזה על השקוף של

מתן שבע ומתן בהונותיו. הקדים מתן שמן למתן דם - ימלאנו שמן, ויתן מתן שמן אחר מתן דם. הקדים מתן בהונות למתן שבע - ימלאנו שמן, ויתן מתן בהונות אחר מתן שבע. הקדים מתן בהונות זו לזו - יחזור ויתן על גבי בהונות כסדרן:

ג. שירי השמן שבלג, היה נאכל לזכרי פהונה, ושבדי - נותנו על ראש המטהר וכפר. חסר הלוג עד שלא יצוק - ימלאנו. משיצק - יביא אחר בתחלה; דברי רבי טרפון. רבי שמעון אומר: אף על פי שיצק - ימלאנו. ואם משהיה חזר הלוג - הכל מודים שיביא אחר בתחלה. נתן מקצת המתנות בפנים ונשפך הלוג - יביא לוג אחר ויתחיל בתחלה בפנים. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: יתחיל ממקום שפסק:

ד. גמר המתנות שבפנים, ונשפך הלוג - יביא לג אחר ויתן על הבהונות. נתן מקצת שבבהונות ונשפך הלוג - יביא לוג אחר ויתחיל תחלה על הבהונות. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: יתחיל ממקום שפסק. גמר המתנות של הבהונות - דברי הכל מתנות הראש אינן מעכבין. כלן אינן נאכלין חוץ מן האחרון שהוא נאכל. ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר: כלן נאכלין:

ה. מצורע שהביא עני והעשיר או עשיר והעני - הכל הולך אחר חטאת; דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר: הכל הולך אחר האשם. רבי אליעזר בן יעקב אומר: הכל הולך אחר צפרים.

ו. שני מצרעים שנתעברו עולותיהן - זה נותן שלו לזה, וזה נותן שלו לזה. נתעברו פרדותיהן - זה נותן שלו לזה, וזה נותן שלו לזה. נתעברו לוגיהן - זה נותן שלו לזה, וזה נותן שלו לזה. ואם היה משניהן על אחד מהן - יצא. נתעברו אשמותיהן, זה ישחט לשם מטהר וזה ישחט לשם מטהר. מזה משניהן על שניהן. נתעברו חטאתיהם - זה תשחט לשם מי שהוא, וזה

לו: לא מן השם הוא זה, אלא כל הנכנס לעזרה, היה טובל, ומביא אשמו ולגו בידו, ומעמידו בשער נקנור, והכהן עומד מבפנים, ומצרע מבחוץ, ומצרע מניח ידו תחת הכבש, וכהן מניח ידו תחת ידו של המצרע, ומוליך ומביא ומעלה ומוריד, וסומך שתי ידיו עליו, ונכנס ושוחט בצפון:

י. כל הסמיכות שבמקדש - תכף לסמיכה שחיטה, חוץ מזו שהיתה בשערי נקנור. כל הסמיכות שבמקדש - היו לצפונה של מזבח, חוץ מזו שהיתה בשערי נקנור, שלא יכול לכנס בעזרה עד שיזרק עליו מדם חטאתו ואשמו:

יא. הקדים עולתו לחטאתו - מה שעשוי עשוי. הקדים עולתו לאשמו - עולה לגבי מזבח וטעון נסכים, אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה. הקדים חטאתו לאשמו - תעבר צורתו ויצא לבית השרפה:

מִסְכַּת נִגְעִים פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. אשם מצורע שנגשחט שלא לשמו, או שלא נתן מדמו על גבי בהונות - הרי זה עולה לגבי מזבח וטעון נסכיו, אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, וצריך להביא אשם אחר להכשירו:

ב. שחטו חוץ לזמנו וחוץ למקומו - תעבר צורתו ויצא לבית השרפה. היו שני כהנים מקבלין את דמו, אחד בכלי ואחד ביד, זה שקבל בכלי - מקבל תחלה, וזה שקבל ביד - מקבל אחריו. ואם שנה - כשר. זה שקבל בכלי - מקבל בימין, וזהו שקבל ביד - מקבל. ואם שנה - פסול: זה שקבל בכלי - בא וזורקו על גבי המזבח, וזה שקבל ביד - בא לו אצל מצורע. אם שנה - פסול. נשפך של יד - לא יתן משל כלי. נשפך של כלי - לא יתן משל יד. אם יש דם נפש - יחזור ויקבל. עד מתי מועלין בשמן? עד שיזרק את הדם. רבי שמעון אומר: עד שיזה הזאותי. ושין, שאסור באכילה עד שיתן

תשחט לשם מי שהוא. מִתָּה אַחַת מִן
הַחֲטָאוֹת - יָבִיאוּ חֲטָאת בִּשְׁתַּפּוֹת, וַיִּתְּנָה
עָלֶיהָ וַתֹּאכַל:

ז. גִּזְרָק דָּם שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, וּמֵת אֶחָד מִן
הַמִּצְוֹת - חֲטָאת הַשְּׂנֵיָה מִתָּה. וְאִם
שְׁחִטָּה הִיא - הָדָם יִשְׁפֹךְ וַתַּעֲבֹר צוּרְתָהּ
וַתֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה. מִה עוֹשִׂין לְתַקֵּן
מִצְוַת הַנִּשְׁאָר? זֶה הַשְּׂאֵלָה שְׂאֵלוֹ אֲנֹשִׁי
אֶלְכַּסְנֹדְרִיא אֶת רַבִּי יְהוֹשֻעַ, וְאָמַר לָהֶן:
לְהֵבִיא חֲטָאת בְּהֵמָה אֵינּוּ יָכוֹל, שְׂאִין
חֲטָאת בְּהֵמָה בָּאָה עַל הַסֶּפֶק, וְחֲטָאת
הַעוֹף אֵינּוּ יָכוֹל, שְׂעִשִׁיר שֶׁהֵבִיא קָרְבַּן עֲנִי
לֹא יֵצֵא. הֵא כִּיצַד? יִכְתֹּב נִכְסֵיו לְאַחֵרִים,
וְנִמְצָא עֲנִי, וַיִּמְבִּיא חֲטָאת הַעוֹף. אָמַר לָהֶן
רַבִּי יְהוֹשֻעַ: עֲכָשִׁיו שְׂאֵלְתֶם דְּבַר חֻכְמָה:

מסכת פרה פרק ראשון

א. פֶּר בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעַת חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד -
הָרִי זֶה פֶּר שְׁלָם. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:
נוֹתֵנִים לוֹ שְׁלָשִׁים יוֹם אַחֵר עֶשְׂרִים
וְאַרְבַּעַת חֹדֶשׁ, שְׁכָל פָּרִים שִׁבְתוּרָה "בֶּן
בָּקָר" - בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים. "פֶּר" - בֶּן שְׁלֹשׁ
שָׁנִים. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר: "פָּרִים" -
בְּנֵי שְׁתֵּים, שְׁנֹאֲמַר (בַּמִּדְבָּר ח, ט): "וּפֶר שְׁנֵי בֶן
בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאת". רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִה
תִּלְמוּד לומר "וּפֶר שְׁנֵי"? אֵלָּא שְׁנֵי
לְרֹאשׁוֹן, מִה הָרֹאשׁוֹן לֹא נֶאֱכַל - אֵף שְׁנֵי
לֹא נֶאֱכַל. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: חֲטָאת לָמָּה
הוּא דוֹמָה? לְפָרְקָלִיט שֶׁנִּכְנַס לְרִצּוֹת, רִצָּה
פָּרְקָלִיט וְנִכְנַס הַדּוֹרוֹן.

ב. רַבִּי אוֹמֵר: מִה תִּלְמוּד לומר: "וּפֶר שְׁנֵי
בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאת"? אִם לְלַמֵּד שֶׁהֵם
שָׁנִים, הָרִי כָּבֹר נֹאמַר: "וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד
חֲטָאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה", מִפְּנֵי שִׁיכוּל,
תִּקְדִּים חֲטָאת לְעוֹלָה בְּכָל מַעֲשֵׂה, תִּלְמוּד
לומר: "וּפֶר שְׁנֵי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאת". אִי
"פֶּר שְׁנֵי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאת" יָכוֹל
תִּקְדִּים עוֹלָה לְחֲטָאת בְּכָל מַעֲשֵׂה? תִּלְמוּד
לומר (בַּמִּדְבָּר ח, ט): "וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חֲטָאת
וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה". הֵא כִּיצַד? דָּם חֲטָאת
קֹדֶם לָדָם עוֹלָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרֻצָּה. אַבְרִי

עוֹלָה קוֹדֶמִין לְאִמּוּרֵי חֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
כָּלִיל לְאִשִּׁים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: חֲטָאת
לָמָּה הִיא דוֹמָה? לְפָרְקָלִיט שֶׁנִּכְנַס לְרִצּוֹת,
רִצָּה הַפָּרְקָלִיט וְנִכְנַס דּוֹרוֹן אַחֲרָיו. רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר: מִה תִּלְמוּד לומר: "וּפֶר שְׁנֵי בֶן
בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאת", אִם לְלַמֵּד שֶׁהֵן שָׁנִים,
הָרִי כָּבֹר נֹאמַר: "וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד חֲטָאת
וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה". אִם כֵּן לָמָּה נֹאמַר:
"וּפֶר שְׁנֵי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאת", יָכוֹל
תִּהְיֶה חֲטָאת הַלּוּיִם נֶאֱכָלֶת? תִּלְמוּד לומר
"שְׁנֵי"! - שְׁנֵי לְעוֹלָה. מִה עוֹלָה לֹא נֶאֱכָלֶת
- אֵף חֲטָאת לֹא נֶאֱכָלֶת. כִּיִּיצֵא בּוֹ אָמַר רַבִּי
יוֹסִי: - "הֵבִאִים מִהִשְׁבִּי בְּנֵי הַגּוֹלָה הַקְּרִיבוּ
עֲלוֹת לְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, פָּרִים שָׁנִים עֶשֶׂר עַל
כָּל יִשְׂרָאֵל, אֵילִים תִּשְׁעִים, וְשִׁשָּׁה כִּבְשִׁים,
שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צִפִּירֵי חֲטָאת, שָׁנִים עֶשֶׂר -
הַכֹּל עוֹלָה לָהֶם" (עוֹרָא ח, לה). אֲפָשֶׁר שִׁחֲטָאת
עוֹלָה? אֵלָּא מִה עוֹלָה לֹא נֶאֱכָלֶת, אֵף
חֲטָאת אֵינָה נֶאֱכָלֶת, שְׁהִיָּה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר:
עַל עֲבוּדָה זָרָה הֵבִיאוּם.

ג. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מְקוֹם שֶׁנֹּאמַר
בַּתּוֹרָה "עֶגְלָה" סֵתֶם - בֶּן שָׁנָה, שְׁנֹאֲמַר (וַיִּקְרָא
ט, ג): "וַעֲגַל וְכִבֵּשׁ בְּנֵי שָׁנָה. בֶּן בָּקָר - בֶּן
שְׁתֵּי שָׁנִים, שְׁנֹאֲמַר (שָׁם ט, ב): "קַח לָךְ עֶגְלָה
בֶּן בָּקָר לְחֲטָאת וְאֵיל עוֹלָה תִּמְיָמִים";
תִּמְיָמִים - לְשָׁנִים. וְתִמְיָמִים - מְכָל מוֹם.
רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: נֹאמַר (בְּרֵאשִׁית טו, ט): "עֶגְלָה
מְשֻׁלֶּשֶׁת וַעֲזוֹ מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאֵיל מְשֻׁלֶּשׁ" -
שְׁלֹשָׁה מִן הַפָּרִים וְשְׁלֹשָׁה מִן הָאֵילִים,
וְשְׁלֹשָׁה מִן שְׁעִירִים. שְׁלֹשָׁה מִן פָּרִים - פֶּר
הַבָּא עַל כָּל הַמִּצּוֹת, וּפֶר יוֹם הַכִּפּוּרִים,
וְעֶגְלָה עֲרוּפָה. שְׁלֹשׁ מִן אֵילִים - אֶשֶׁם
וְדֹאֵי, וְאֶשֶׁם תָּלוּי, וְכִבְשָׁה שֶׁל יָחִיד. שְׁלֹשׁ
מִן שְׁעִירִים - שְׁעִירֵי הָרִגְלִים, שְׁעִיר שֶׁל יוֹם
הַכִּפּוּרִים, וְשְׁעִיר שֶׁל נָשִׂיא.

ד. "כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה" הָאִמּוֹר בַּתּוֹרָה -
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחֲמִשָּׁה כְּנָגַד יְמוֹת
הַחֻמָּה; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד
בְּנִיסָן לְאֶחָד בְּנִיסָן, מִחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בָּאֵב
לְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בָּאֵב, אִם נִתְעַבְּרָה שָׁנָה -
נִתְעַבְּרָה לוֹ.

כְּשֶׁרָה אֶלָּא אֲדָמָה, וְעִבּוּדָה פּוֹסְלַת בָּהּ, מֵה שְׂאִין כֵּן בַּמִּקְדָּשִׁין.

ד. חֲמֵר בַּמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהַמִּקְדָּשִׁין אֵינָן נִפְדִּין אֶלָּא עַל מוֹם קָבוֹעַ, וְאֵין יוֹצֵאִין לְחִלִּין לְגִזּוּ וְלַעֲבֹד. וְהַגִּזּוּ וְהַעֲבֹד בָּהֶן - סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, מֵה שְׂאִין כֵּן בַּפֶּרֶה. חֲמֵר בַּעֲגָלָה מֵה שְׂאִין בַּמִּקְדָּשִׁין, חֲמֵר בַּמִּקְדָּשִׁין מֵה שְׂאִין בַּעֲגָלָה, שֶׁהַעֲגָלָה - שְׁנַיִם פּוֹסְלַת בָּהּ, וְהַעֲבֹדָה פּוֹסְלַת בָּהּ, מֵה שְׂאִין כֵּן בַּמִּקְדָּשִׁין. חֲמֵר בַּמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהַמִּקְדָּשִׁין אֵינָן נִפְדִּין אֶלָּא עַל מוֹם קָבוֹעַ, וְאֵין יוֹצֵאִין לְחִלִּין לְגִזּוּ וְלַעֲבֹד, וְהַגִּזּוּ וְהַעֲבֹד בָּהֶן - לֹקָה אֶת הָאַרְבָּעִים, מֵה שְׂאִין כֵּן בַּעֲגָלָה. חֲמֵר בַּפֶּרֶה מֵה שְׂאִין בַּעֲגָלָה וְחֲמֵר בַּעֲגָלָה מֵה שְׂאִין בַּפֶּרֶה, שֶׁהַפֶּרֶה אֵינָה כְּשֶׁרָה אֶלָּא אֲדָמָה, וּמוֹמִין פּוֹסְלִים בָּהּ, וְשִׁעֲשֵׂה עֲמָה מְלֹאכָה - פְּסוּלָה, מֵה שְׂאִין כֵּן בַּעֲגָלָה. חֲמֵר בַּעֲגָלָה, שֶׁהַעֲגָלָה שְׁנַיִם פּוֹסְלַת [בָּהּ] - מֵה שְׂאִין כֵּן בַּפֶּרֶה.

ה. הָיוּ בָּהּ שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת שְׁחֹרוֹת אוֹ לְבָנוֹת. בְּתוֹךְ גּוֹמָא אַחַת - פְּסוּלָה. בְּתוֹךְ שְׁתֵּי גּוֹמּוֹת - כְּשֶׁרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ שְׁתֵּי גּוֹמּוֹת וְהֵן מוֹכִיחוֹת זֶה אֶת זֶה - פְּסוּלָה. הָיוּ בָּהּ שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת עֶקְרָן מְאֲדִים וְרֹאשָׁן מְשָׁחִיר. רַבִּי יוֹסִי כֵּן הִמְשִׁלָּם אוֹמֵר: מִסְפַּר אֶת הָעֲלִיּוֹן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוֹם גּוֹזֵז.

מִסְכַּת פֶּרֶה פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. מֵה בֵּין כֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּרֶה לִכְהֵן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים? אֶלָּא כֹּהֵן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים - הַפֶּרֶשְׁתוֹ לַקֹּדֶשׁ וְאַחֲיוֹ הַכֹּהֲנִים נוֹגְעִין בּוֹ. כֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפֶּרֶה - הַפֶּרֶשְׁתוֹ לְטַהֲרָה וְאֵין אַחֲיוֹ הַכֹּהֲנִים נוֹגְעִין בּוֹ, חוּץ מִן הַמְּסִיעִין אוֹתוֹ וְאוֹתָן שֶׁהֵן מִזִּין עָלָיו.

ב. חֲצֵרוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם בְּנוֹיוֹת עַל גְּבִי הַסֵּלַע, וְתַחְתִּיהֶן חָלָל, מִפְּנֵי קִבְר הַתְּהוֹם. וּמִבִּיאִין נָשִׁים מִעֲבָרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם, וּמַגְדִּלוֹת שָׁם אֶת בְּנֵיהֶן עַד שִׁיְהִיו כַּבָּנִי שְׁבַע כַּבָּנֵי שְׁמֹנֶה שָׁנָה, וּמִבִּיאִין שְׁוָרִים וְעַל גְּבִיהֶן דִּלְתוֹת, וְתִינוּקוֹת יוֹשְׁבִין עָלֶיהֶן. רַבִּי

ה. שָׁנָה הָאִמּוּרָה בְּכַתִּי עָרִי חוֹמָה וְשִׁתִּים שְׁבַשְׂדָה אַחוּזָה, וְשֵׁשׁ שְׁבַעֲבָד עֲבָרִי, וְשִׁאֲרָ כָּל הַשָּׁנִים שֶׁל בֶּן וְשֶׁל בֵּת - כָּלָן מִיּוֹם לְיוֹם. וְעוֹלַת חוֹבָה לִיְחִיד - כְּשֵׁרוֹת מִיּוֹם שְׁלִשִׁים וְהִלָּאָה, וְאַף בְּיוֹם שְׁלִשִׁים. וְאִם הִקְרִיבָן בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי - כְּשֵׁרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַפֶּסַח אֵינוֹ כְּשֶׁר אֶלָּא מִיּוֹם שְׁלִשִׁים וְהִלָּאָה. זֶה הַכָּלָל שֶׁאֲמָרוּ מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "בֶּן שָׁנָה" - כְּשֶׁר מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים וְהִלָּאָה. וְאִם הִקְרִיבָן מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי - כְּשֶׁר. כְּכֹר שְׁנוּלָד בּוֹ מוֹם - שׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ, וְאֶפְלוּ בֶּן יוֹמוֹ.

מִסְכַּת פֶּרֶה פָּרָק שְׁנִי

א. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵינָה נִקְחַת מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים. אֲמָרוּ לוֹ: מַעֲשֵׂה וּלְקַחוּהָ מִבֵּין הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים בְּצִידָן וְדוּמָא' שְׁמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְשַׁמְרִין אוֹתָהּ שְׁלֹא לַעֲבֹד בָּהּ כָּל עֲבֹדָה. אֲמָרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אֵין לְדַבֵּר סוֹף! אֶלָּא הָרִי הִיא בְּחֻזְקָת כְּשֶׁרָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פֶּרֶה שְׁגִלְגָלִי עֵינֶיהָ שְׁחֹרִין, אִם אֵין פֶּרֶה אַחֶרֶת כִּיּוֹצֵא בָּהּ - כְּשֶׁרָה. נִטְלוּ קֶרְנִים וְטַלְפִּים וְהִזְכֵּר עֲמָהֶן - כְּשֶׁרָה יוֹצֵא דֶפֶן. רַבִּי שְׁמַעוֹן מְכַשִּׁיר אֶתְנָן, וּמַחֲרִיר - פְּסוּלָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשִּׁיר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כג, ט): "לֹא תִבֵּיא אֶתְנָן זֹנֶה וּמַחֲרִיר כָּלֵב בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ" - אֵין זֶה בָּאָה לְבֵית.

ב. כָּל עֲבֹדוֹת שְׁחִיבִין עָלֶיהֶן בַּמִּקְדָּשִׁין - פְּסוּלָה בַּפֶּרֶה. נִכְנָסָה לְרִבְקָה וְדָשָׁה עִם אִמָּה - כְּשֶׁרָה. בְּשָׁבִיל שְׁתִּינֵק וְתִידוּשׁ - פְּסוּלָה. זֶה הַכָּלָל, כָּל שֶׁלְצַרְפָּה - כְּשֶׁרָה. לְצַרְף אַחֶרֶת - פְּסוּלָה. וְהָעַל פּוֹסֵל לַעֲבֹדָה וְשִׁלָּא לַעֲבֹדָה. נִפְדִּית עַל כָּל פְּסוּל שְׁבָה מִתָּה - תִּפְדָּה. מִצָּא אַחֶרֶת נֶאֱדָה הִימָנָה - תִּפְדָּה. שְׁחָטָה עַל גְּבִי מַעֲרֻכְתָּה - אֵין לָהּ פְּדִיּוֹן. אִם מִתְּרוּמַת הַלְשָׁכָה הִתָּה בָּאָה - דְּמִיָּה נּוֹפְלִין לְתִרּוּמַת הַלְשָׁכָה.

ג. חֲמֵר בַּפֶּרֶה מֵה שְׂאִין בַּמִּקְדָּשִׁין, וּבַמִּקְדָּשִׁין מֵה שְׂאִין בַּפֶּרֶה, שֶׁהַפֶּרֶה אֵינָה

יהודה אומר: לא היו מביאין דלתות כל עקר, מפני שדעתו של תינוק גסה עליו, שמא יוציא ראשו או אחד מאבריו ויטמא בקבר התהום, אלא מביאין שוורים המצרים שפריסן רחבות, והתינוקות יושבין על גביהן, וכוסות של אבן בידם. הגיעו לשילוח, ירדו ומלאו וישבו להן על גביהן, והכל שוין שהתינוקות צריכין טבילה. אמר לפניו רבי יעקב: כוסות היו תלוין בקרני שוורים, כיון ששהו שוורים לשתות - נתמלאו הכוסות. אמר להם: אל תתנו מקום לצדוקים לרדות אחריהם.

ג. באו לשער היוצא מעזרת נשים לחיל, וקלל של אבן היו קבועין בכתל של עזרת נשים, וכסויהן של אבן. נראין בחיל, ובתוכן אפר מכל פרה ופרה שהיו שורפים, שנאמר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת". מכה את הזכר ונרתע לאחוריו, ואפרו נשפך, נוטל ומקדש מזה שמשפך. מעשים אלו עשו כשעלו מן הגולה; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: אפרן ירדה עמהן לבבל ועלה. אמרו לו: והלא נטמא בארץ העמים! אמרו להם: לא גזרו טמאה על ארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה.

ד. ישמעאל בן פאבי שרף שתים, אחת בטבול יום ואחת שנעשית במערבי השמש היו דנים עליה. אמרו לו: מעשר נאכל בטבול יום ותורמה נאכלת למערבי שמש. מעשר שנאכל למערבי שמש - כל שכן שהוסיפו לו קדשה. קדשי קדשים נאכלין לפניו מן הקלעים וקדשים קלים חוץ מן הקלעים. קדשים קלים נאכלין לפניו מן הקלעים - כל שכן שהוסיפו להן קדשה. קדשי קדשים נאכלים ליום אחד וקדשים קלים נאכלים לשני ימים. קדשים קלים הנאכלים ליום אחד - כל שכן שהוסיפו להן קדשה. אמר להם: אם מקימין אנו אותה, מוציאין אנו שם רע על הראשונות, שהיו אומרים טמאות היו, גזרו עליה ושפכה ועשה אחרת בטבול יום.

ה. וכבש היו עושים מהר הבית להר המשחה, כפיין על גבי כפיין, וכפה כנגד האטם, מפני קבר התהום. רבי יהודה אומר: לא היה שם כבש אלא עמודים של שיש היו קבועין בארץ, וכלונסאות של ארז על גביהן, והפירה לא היתה צריכה לצאת בכבש. ומטמאין היו הכהן השורף את הפירה, מפני הצדוקין, שלא יהו אומרים: 'במערבי שמש היתה נעשית'. ומעשה בצדוקי אחד שהעריב שמשו, ובא לשרף את הפירה. וידע בו רבן יוחנן בן זכאי, ובא וסמך שתי ידיו עליו. ואמר לו: 'אישי כהן גדול! מה אתה נאה להיות כהן גדול! רד וטבול אחד! ירד וטבול, ועלה. לאחר טבילה צרם לו באזנו. אמר לו: 'בן זכאי! לכשאפנה לך'. אמר לו: 'כשתפנה'. לא שהה שלשה ימים עד שנתנהו בקבר. בא אביו אצל רבן יוחנן בן זכאי. אמר לו: לא נפנה בני שהעריב שמשו. מקום גתה ומערכתה היו פחתיהן חללין מפני קבר התהום.

ו. כפתיה בחבל של מגג, ונתנה על גבי המערכת. ויש אומרים במוכני היתה עולה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כבש היו עושין לה שהיתה עולה בו, ראשה לדרום ופניה למערב. כיצד היה עושה? שוחט בימינו ומקבלו בשמאלו, ומזה באצבעו הימנית, ואם שנה - פסול. רבי יהודה אומר: בימינו היה שוחט, ונותן הסכין לפניו, או לזה שעומד בצדו, ומקבל בימינו, ונותן בשמאלו, ומזה באצבעו הימנית, ואם שנה - פסול. נתו בידו, כשהוא מזה, בין חוץ לגתה ובין חוץ למערכתה - פסול. רבי אליעזר בן יעקב אומר: חוץ לגתה - פסול. חוץ למערכתה - יחזיר. ואם לא החזיר - פשר. ואם הוציא הדם שבידו והחזירו - פשר.

ז. פקע מעורה ומשערה ומבשרה חוץ לגתה - יחזיר. ואם לא החזיר - פסול. חוץ ממערכתה - הרי זה מרבה עליו עצים, ושורפו במקומו. רבי אליעזר בן רבי שמעון

אומר: בזית - מעכבת. פחות מכזית - אין מעכבת. פקע מקרנה ומטלפה ומפרשה - אינו צריך להחזיר, שכל דבר שאין מעכב בחיה - אין מעכב בשרפתה. רבי אליעזר בר צדוק מוסיף: "אשליך? אשליך? אשליך"? והם אמרו לו: "הן! הן! הן!" שלש פעמים על כל דבר ודבר. בין שקרעה ביד בין שקרעה בספין, ובין שנקרעה מאליה ובין שהשליך לתוך גופה, בין שהשליך לתוך שרפתה, בין שהשליך שלשתן כאחת, בין שהשליך שלשתן זה אחר זה - כשרה.

ח. נתנן עד שלא הוצת האור ברבה, או משנעשית אפר - פסולה. נטל עצם או שחור וקדש בו - הרי זה לא עשה בו כלום. אם יש בו אבק כל שהוא, או עצם מגופו - כותשו ומקדש בו וכשר. וחולקין אותו לשלשה חלקים: אחד נתן בחיל, ואחד נתן בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק לכל המשמרות - היו ישראל מזין הימנו. זה שנתן בהר המשחה - היו כהנים מקדשין בו. זה שנתן בחיל - היו משמרין אותה, שנאמר (במדבר יט, ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת".

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

וַיִּפְקֶה יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַאֲזַל לַחֲרוֹן:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב – על ידי שבשביל שרעות בנות פנעו בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב, וכתב "וַיֵּרָא עֵשָׂו כִּי בָרַךְ...", ומשגמר חזר לענין הראשון. **וַיֵּצֵא** – לא היה צריך לכתוב אלא "וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב חֲרָנָה", ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם. שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה הוא זיוה הדרה. יצא משם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה. וכן "וַיֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם" האמור בנעמי ורות. **וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה** – יצא ללכת לחרון.

וַיִּפְלַע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶךְ שָׁם כִּי-בֵּא הַשֹּׁמֵשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיַּשְׁכֵּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

וַעֲרַע בְּאַתְרָא וּבַת תַּמָּן אַרִי עָאֵל שְׁמִשָּׁא וַנְּסִיב מֵאֲבָנֵי אַתְרָא וְשׁוּי אִיסְדוּהִי וּשְׁכִיב בְּאַתְרָא הַהוּא:

וַיִּפְלַע בַּמָּקוֹם – לא הזכיר הכתוב באיזה מקום. אלא "במקום" הנזכר במקום אחר, הוא הר המורה, שנאמר בו: "וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרְחוֹק". **וַיִּפְלַע** – כמו: "ופלע ביריחו", "ופלע בדבשת". ורבותנו פרשו לשון תפלה, כמו: "ואל תפגע בי". ולמדנו שתקון תפלת ערבית. ושנה הכתוב ולא כתב "ויתפלל", ללמדו שקפצה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק ג'יד הנשה. **כִּי בֵּא הַשֹּׁמֵשׁ** – היה לו לכתוב: "וַיֵּבֵא הַשֹּׁמֵשׁ וַיֵּלֶךְ שָׁם". **"כִּי בֵּא הַשֹּׁמֵשׁ"** משמע ששקעה לו סמה פתאום שלא בעונתה, כדי שילין שם. **וַיַּשְׁכֵּב מֵאֲבָנֵי** – עשאן קמין מרוב סביב לראשו, שירא מפני סיוט רעות. התחילו מריבות זו עם זו: זאת אומרת "עלי נים צדיק את ראשו", וזאת אומרת "עלי נים". מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת, ונהו שנאמר: "וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׁם מֵרֵאשִׁיתוֹ". **וַיִּשְׁכֵּב בַּמָּקוֹם הַהוּא** – לשון מעוט: באותו מקום שכב, אבל ארבע עשרה שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה.

וַיַּחֲלֹם וַהֲגִה סֵלֶם מַצֵּב אֲרֻצָּה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשִּׁמְיָמָה וַהֲגִה מִלֵּאכֵי א-לֹהִים עֲלֵיהֶם וַיִּרְדִּים בּוֹ:

וַיַּחֲלֹם וְהָא סוּלְמָא גַעִיץ בְּאַרְעָא וְרִישִׁיָּה מְטִי עַד צִית שְׁמִיָּא וְהָא מִלְּאכֵי דִי סִלְקִין וְנַחֲתִין בֵּיהּ:

עֲלִים וַיִּרְדִּים – עולים תחלה ואחר כך יורדים? מלאכים שלוהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו.

וַהֲגִה י-הוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי י-הוָה א-לֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְא-לֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֲתִנַּנָּה וְלִזְרַעְךָ:

וְהָא יִקְרָא דִי מַעֲתַד עֲלוּהִי וַאֲמַר אָנָּה י-הוָה א-לֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְא-לֹהֵי יִצְחָק אֲרֻצָּא דְאַתָּה שֹׁכֵיב עָלֶיהָ לָךְ אֲתִנַּנָּה וְלִזְרַעְךָ:

נֹצֵב עָלָיו – לשמרו. **וְא-לֹהֵי יִצְחָק** – אף על פי שלא מצינו במקרא שיחד הקדוש ברוך הוא שמו על הצדיקים בסמייהם לכתוב "א-לֹהֵי פְלוֹנִי", משום שנאמר: "הוּא בְּקִדּוּשׁוֹ לֹא יֵאֱמִין" – כאן יחד שמו על יצחק, לפי שפכו עיניו וכלוא בבית נהרי הוא כמת, ויצר הרע פסק ממנו. **תַּנְחִימָא**. **שֹׁכֵב עָלֶיהָ** – קפל הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שפסה נוחה לכבש לבניו כארבע אמות, שנה מקומו של אדם.

וַהֲגִה זִרְעֶךָ כַּעֲפָר הָאָרֶץ וּפְרֻצָּת נִמָּה וַחֲדָמָה וְצִפְנָה וַגִּגְבָּה וַנְּבָרְכוּ בָךְ כָּל-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה וּבְזִרְעֶךָ:

וַיַּחֲוֶן בְּנֵי סִיְאִין כַּעֲפָרָא דְאַרְעָא וְתַתְקַף לַמְעָרְבָא וְלַמְדִּנְתָּא וְלַצְפוֹנָא וְלַדְרוֹמָא וַיַּתְבָּרְכוּ בְּדִילָךְ כָּל זִרְעֵית אֲרֻצָּא וּבְדִיל בְּנֵיךָ:

וּפְרֻצָּת – וסוקת, כמו "וכן יפרוץ".

וַהֲגִה אֲנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמִרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ וַהֲשַׁבְתִּיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ:

וְהָא מִימְרֵי בְּסַעֲדָךְ וַאֲטֻרְנָךְ בְּכָל אֲמַר דְּתִתֵּךְ וַאֲתִיבְנָךְ לַאֲרֻצָּא הָדָא אֲרִי לֹא אֲשַׁבְּקְנָךְ עַד דְּאֶעֱבִיד יַת דְּמִלְלִית לָךְ:

אֲנֹכִי עִמָּךְ – לפי שהיה ירא מעשו ומלכּוּ. **עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי** – "אם" משמש בלשון "כי". **דִּבַּרְתִּי לָךְ** – לצרפך ועליך: מה שהבטחתי לאברהם על זרעו – לך הבטחתי ולא לעשו. שלא אמרתי לו "כי יצחק יקרא לך זרע" אלא "כי יצחק", ולא כל יצחק. וכן כל "לי" ו"לך" ו"לו" ו"להם" הסמוכים אצל דבור, משמשים לשון "על". וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דבר קודם לכן.

וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹל יֵשׁ-י-הוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

וַאֲתַעַר יַעֲקֹב מִשְׁנִיתִיה וַאֲמַר בְּקוּשָׁטָא יִקְרָא דִי שְׂרִי בְּאַתְרָא הָדִין וְאָנָּה לֹא הוֹיִיתִי יָדַע:

וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי – שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה.

וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-נִּזְכָּר הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲנִי זֶה כִּי אִם-בֵּית א-לֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

וַיַּחֲלִיל וַאֲמַר מָא דְּחִילוֹ אַתְרָא הָדִין לִית דִּין אֲמַר הָדִיוּט א-לֵהִין אֲמַר דְּרַעְנָא בֵּיה מִן קָדָם י-הוָה וְדִין תַּרַע קָבִיל שְׁמִיָּא:

כי אם בית א-להים – אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא: הסלם הזה עומד בבאר שבע, ואמצע שפועו מגיע כנגד בית המקדש. שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה, וירושלים בצפונה בגבול שבין יהודה ובגליל, ובית אל היה בצפון של נחלת בגליל שבין בגליל ובגליל. בני יוסף. נמצא סלם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית אל, מגיע אמצע שפועו נגד ירושלים. וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקדוש ברוך הוא: "צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה?", ואמרו: יעקב קרא לירושלים "בית אל" – וזו לזו היא ולא ירושלים, ומהיכן למדו לומר כן? אני אומר שנעקר הר המוריה ובא לכאן, וזו היא קפיצת הארץ האמורה ב"שחיטת חליו": שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל, וזהו "ויפגע במקום". ואם תאמר: כשעבר יעקב על בית המקדש, מדוע לא עקבו שם? איהו לא יתב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעבדוהו. איהו עד חרן אזל, כדאמרין בפרק "גיד הנשה". וקרא מוכים: "ויגלו חרנה". כי מטא לחרן, אמר: אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו? יתב דעתיה למחדר, וחזר עד בית אל, וקפצה לו הארץ. **מה נורא** – תרגום: "מא דחילו אתרא קדין". "דחילו" שם דבר הוא, כמו "סוכלתנו", "וכסו למלבש". וזה **שער השמים** – מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו: שבית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה.

וישכם יעקב בבקר ויזח את-האבן אשר-שם מראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על-ראשה:
ואקדים יעקב בצפרא ויסיב ית אבנא דשוי איסדוהי ושוי יתה קמא ואריק משחא על רישה:

ויקרא את-שם-המקום ההוא בית-אל ואולם לזו שם-העיר לראשונה:
ויקרא ית שמיה דאתרא ההוא בית אל וברם לזו שמה דקרתא מלקדמיו:

ויצד יעקב גדר לאמר אם-יהיה א-להים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן-לי לחם לאכל ובגד ללבוש:
וקיים יעקב קים למימר אם יהי מימרא דיי בסעדי ויטרנני באורחא דא דאנא אזיל ויתין לי לחים למיכל וכסו למלבש:

אם יהיה א-להים עמדי – אם ישמור לי הבטחות הללו שהבטיחני להיות עמדי, כמו שאמר לי: "והנה אנכי עמך". **וישמרני** – כמו שאמר לי: "וישמרתיו בכל אשר תלך". **ונתן לי לחם לאכל** – כמו שאמר: "כי לא אעזבך". והמבקש לחם הוא קרוי "נעזב", שנאמר: "ולא ראיתי צדיק נעזב ונרעו מבקש לחם".

ושבתי בשלום אל-בית אבי והיה י-הונה לי לא-להים:
ושבתי – כמו שאמר לי: "והשיבותיך אל האדמה". **בשלום** – שלום מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן. **והיה ה' לי לא-להים** – שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי, כמו שכתוב: "אשר דברתי לך". והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר: "להיות לך לא-להים ולזרעך אחריו".

והאבן הזאת אשר-שמתל מצבה יהיה בית א-להים וכל אשר תתן-לי עשור אעשרנו לך:
ואבנא דא דשוייתי קמא תהי דאיהי פלח עליה קדם יי וכל דתתין לי חד מן עסרא אפרשניה קדמך:

והאבן הזאת – כך תפרש וי"ו של "והאבן": אם תעשה לי את אלה, אני אעשה זאת. **והאבן הזאת אשר שמתל מצבה...** – כתרגומי: "תהי דאיהי פלח עליה קדם יי". וכן עשה בשובו מפדן ארם, כשאמר לו: "קום עליה בית אל". מה נאמר שם? "ויצב יעקב מצבה... ויסד עליה נסד".

שני פרשת הגעת יעקב לחרן

וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני-קדם:
ונטל יעקב רגליו ואל לארע בני מדנחא:

וישא יעקב רגליו – משנתבשר בשורה טובה, שהבטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת. כך מפורש בבבארא שית רבה.

וירא והנה באר בשדה והנה-שם שלשה עדרים-צאן רבצים עליה פי מוהבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי הבאר:
ויחזא והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דעאן רביעין עליה ארי מן בירא ההיא משקו עדריא ואבנא רבתא על פמא דבירא:

ישקו העדרים – משקים הרועים את העדרים; והמקרא דבר בלשון קצרה.

ונאספוי-שמה כל-העדרים וגללו את-האבן מעל-פי הבאר והשקו את-הצאן והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה:
ומתפנשין תמן כל עדריא ומגנדרין ית אבנא מעל פמא דבירא ומשקו ית ענא ומתיבין ית אבנא על פמא דבירא לאתרה:

וְנֹאסְפוּ – רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האָבָה גדולה. וְגָלְלוּ – וגלליו, ומרגומו "ומגנדריו". כל לשון הנה משפחה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל דבר ההונה תמיד – כָּבֵר הִנֵּה, וְעֵתִיד לְהִיּוֹת. וְהִשִּׁיבוּ – מרגומו "ומתיבין".

וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲחֵי מַאֲיֵן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִתְּרֹן אֲנַחְנוּ:
אֲנַחְנוּ:

וַיֹּאמֶר לָהֶם הִיזְדַּעְתֶּם אֶת־לִבְּךָ בֶּן־נְחֹר וַיֹּאמְרוּ יִדְעֻנוּ:
וַיֹּאמֶר לָהֶם הִיזְדַּעְתֶּם אֶת־לִבְּךָ בֶּן־נְחֹר וַיֹּאמְרוּ יִדְעֻנוּ:

וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לָךְ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹךְ בָּאָה עִם־הַצֹּאֵן:
וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְׁלוֹם לָךְ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוֹךְ בָּאָה עִם־הַצֹּאֵן:

בָּאָה עִם־הַצֹּאֵן – הטעם בָּאָה"ר, ומרגומו "אתִּיא". "ורחל באה" – הטעם למעלה בבי"ת, ומרגומו "אמת"; הראשון לשון 'עושה', והשני לשון "עשה".

וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא־עַתָּה הָאֶסְף הַמִּקְנֶה הַשִּׁקּוֹ הַצֹּאֵן וּלְכוּ רְעוּ:
וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא־עַתָּה הָאֶסְף הַמִּקְנֶה הַשִּׁקּוֹ הַצֹּאֵן וּלְכוּ רְעוּ:

הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל – לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרובצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר להם: "הן עוד היום גדול", כלומר: אם שכירים אתם – לא שלמדתם פעלת היום; ואם הבקמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה וגומר.

וַיֹּאמְרוּ לֹא נוֹכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֲדָרִים וְגָלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאֵן:
וַיֹּאמְרוּ לֹא נוֹכַל עַד דִּיתַכְנִשׁוּן כָּל עֲדָרֵיא וַיַּגְדְּרוּן יָת אַבְנָא מֵעַל פְּמָא דְּבִירָא וְנִשְׁקִי עָנָא:

לֹא נוֹכַל – להשקות, לפי שהאבן גדולה. וְגָלְלוּ – זה מתרגם "ויגנדרון", לפי שהוא לשון עתיד.

עוֹדְנוּ מִדְּבַר עֲמָם וְרָחֵל בָּאָה עִם־הַצֹּאֵן אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ כִּי רָעָה הָיָה:
עַד דְּהוּא מְמַלִּיל עִמָּהוֹן וְרָחֵל אֶתָּת עִם עָנָא דְּלֶאבֻהָא אַרִי רַעִיתָא הִיא:

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל בַּת־לִבְּךָ אֲחֵי אִמּוֹ וְאֶת־צֹאֵן לִבְּךָ אֲחֵי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת־הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשְׁק אֶת־צֹאֵן לִבְּךָ אֲחֵי אִמּוֹ:
וְהָיָה כִּד חֲזָא יַעֲקֹב יָת רָחֵל בַּת לִבְּךָ אַחֻהָא דְּאִמִּיהָ וְיָת עָנָא דְּלִבְּךָ אַחֻהָא דְּאִמִּיהָ וְקָרִיב יַעֲקֹב וַיַּגְדֵּר יָת אַבְנָא מֵעַל פְּמָא דְּבִירָא וְנִשְׁקִי יָת עָנָא דְּלִבְּךָ אַחֻהָא דְּאִמִּיהָ:

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל – באדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעה שפחו גדול.

וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת־קִלְוֹ וַיִּבְדֹּ:
וְנִשְׁקִי יַעֲקֹב לְרָחֵל וְנִשְׁקִי יָת קָלִיָּה וּבְכָא:

וַיִּבְדֹּ – לפי שצפה ברוח הקדש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דָּבָר אַחֵר, לפי שבא בידיהם ריקניות; אמר: אליעזר עבד אבי אבא – הִיוּ בְּיָדֵינוּ נְזִמִּים וְצִמְדִּים וּמַגְדָּנוֹת, וְאֵנִי אֵין בְּיָדִי כְּלוּם. לפי שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להרגו, והשיגו; ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק, משד ידו. אמר לו: מה אעשה לצווי של אבא? אמר לו יַעֲקֹב: טל מה שבְּיָדִי, והעני חשוב כמת.

וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרָחֵל כִּי אֲחֵי אֵבִיהָ הִוא וְכִי בֶּן־רַבְּקָה הִוא וַתֵּרֶץ וַתַּגֵּד לְאֵבִיהָ:
וַחֲוִי יַעֲקֹב לְרָחֵל אַרִי בֶּר אַחַת אַבֻּהָא הוּא וְאַרִי בֶּר רַבְּקָה הוּא וְרַחֵל וַחֲוִיָּתָא לְאֵבֻהָא:

כִּי אֲחֵי אֵבִיהָ הִוא – קרוב לאביה, כמו: "אנשים אחים אנחנו". ומדרשו: אם לרמאות הוא בא, גם אני אחי ברמאות; ואם אדם פֶּשֶׁר הוּא, גם אני בֶּן רַבְּקָה אֲחֻתוֹ הַכֹּשֶׁרָה. וַתַּגֵּד לְאֵבִיהָ – לפי שאמה מתה, ולא היה לה להגיד אלא לו.

וַיְהִי כַּשְׁמֵעַ לִבְּךָ אֶת־שִׁמְעִי יַעֲקֹב בֶּן־אֲחֻתּוֹ וַיֵּרֶץ לְקִרְיָתוֹ וַיַּחֲבֹק־לּוֹ וַיִּנְשָׁק־לּוֹ וַיִּבְיָאֵהוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּסְפֹּר לְלִבְּךָ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
וְהָיָה כִּד שְׁמַע לִבְּךָ יָת שִׁמְעִי יַעֲקֹב בֶּר אַחַתִּיהָ וְרַחֵט לְקַדְמוֹתֶיהָ וְגַפִּיָּה לִיהָ וְנִשְׁקִי לִיהָ וְנִשְׁקִי לְבֵיתֶיהָ וְנִשְׁקִי לְלִבְּךָ יָת כָּל פְּתַגְמִיָּא הָאֵלֶּיךָ:

וַיֵּרֶץ לְקִרְיָתוֹ – כסבור ממון הוא טעון, שהרי עבד הבית בא לכאן בעשרה גמלים טעונים. וַיַּחֲבֹק – כשלא ראה עמו כלום, אמר: שְׁמָא זְהוּבִים הִבִּיא וְהִנֵּם בְּחִיקוֹ. וַיִּנְשָׁק לּוֹ – אמר: שְׁמָא מְרַגְלִיּוֹת הִבִּיא וְהִנֵּם בְּפִי. וַיִּסְפֹּר לְלִבְּךָ – שלא בא אלא מתוך אֵנֶם אֲחִיר, וְנִשְׁקִי לְמִמּוֹנוֹ מְמֻנָּה.

וַיֹּאמֶר לוֹ לָבֹן אֶךָ עֲצָמִי וּבִשְׂרִי אֵתָה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים:	וַאֲמַר לִיה לָבֹן בָּרַם קָרִיבִי וּבִסְרִי אֶת וִיתִיב עֲמִיה יֶרֶח יוֹמִין:
אֶךָ עֲצָמִי וּבִשְׂרִי – מַעֲתָה אֵין לִי לְאֶסְפָּהּ הַבִּיטָהּ, הוֹאִיל וְאֵין בִּידָךְ כְּלוּם; אֵלֶּא מִפְּנֵי קֶרְבָּהּ, אֶטְפֹּל בָּךְ חֹדֶשׁ יָמִים. וְכֵן עָשָׂה; וְאֶף זֶה – לֹא בַחֲנָם, שֶׁהָיָה רוּעָה צֶאֱנוּ.	
וַיֹּאמֶר לָבֹן לִיעֲקֹב הַכִּי־אֲחִי אֵתָה וַעֲבַדְתָּנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי מַה־מִּשְׁפָּרְתָּךְ:	וַאֲמַר לָבֹן לִיעֲקֹב הַמִּדְאֲחִי אֶת וְתַפְלַחְנוּנִי מִגֵּן חו לִי מָא אַגְרָךְ:
הַכִּי אֲחִי אֵתָה – לְשׁוֹן תִּימָה: כִּי בְשָׁבִיל שְׂאֲחִי אֵתָה, תַעֲבֹדְנִי חֲנָם? וַעֲבַדְתָּנִי – כְּמוֹ 'וְתַעֲבֹדְנִי'. וְכֵן כָּל תַּבָּה שֶׁהָיָה לְשׁוֹן עָבֵר, הוֹסִיף וַי"ו בְּרֹאשָׁהּ וְהָיָה הוֹפְכֶת הַתַּבָּה לְהִבָּא.	
וּלְלָבֹן שְׁתֵּי בָנוֹת נָשָׁם הַגְּדֹלָה לֵאמֹר וְנָשָׁם הַקְּטָנָה רָחֵל:	וּלְלָבֹן תַּרְתִּין בָּנוֹ שׁוֹם רַבְתָּא לֵאמֹר וְנָשָׁם זַעִירָתָא רָחֵל:
וַעֲיָנִי לֵאמֹר רַכּוֹת וְרַחֵל הָיְתָה יִפְתָּ-תָאֵר וִיפְתָּ מֶרְאָה: וַעֲיָנִי לֵאמֹר רַכּוֹת וְרַחֵל הָיְתָה יִפְתָּ מֶרְאָה: בַּחֲזָנָא:	
רַכּוֹת – שֶׁהָיְתָה סְבוּרָה לַעֲלוֹת בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל עֶשָׂו, וּבִזְכָּה; שֶׁהָיוּ הַכָּל אוֹמְרִים: שְׁנֵי בָנִים לְרַבֶּקָּה וְשְׁתֵּי בָנוֹת לְלָבֹן, הַגְּדֹלָה לְגְדוֹל וְהַקְּטָנָה לְקָטָן. תָאֵר – הוּא צוּרַת הַפְּרָצוּף, לְשׁוֹן "וְתִצָּרְחוּ בַשָּׂרָד", קוֹנֵפֵא"ש בְּלַעַז. מֶרְאָה – הוּא זִיו קְלַסְתֵּר.	
וַיִּצָּקֵב יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בִּתְּךָ הַקְּטָנָה:	וְרַחֲמִים יַעֲקֹב יֵת רַחֵל וַאֲמַר אֶפְלַחְנָךְ שִׁבְעַ שָׁנִין בְּרַחֵל בְּרַתְךָ זַעִירָתָא:
אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים – הֵם "יָמִים אַחָדִים" שֶׁאֲמָרָה לוֹ אִמּוֹ: "וַיֵּשְׁבֶתָ עִמּוֹ יָמִים אַחָדִים". וְתַדַּע שֶׁכֵּן הוּא, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "וַיְהִיו בְּעֵינָיו כְּיָמִים אַחָדִים". בְּרַחֵל בִּתְּךָ הַקְּטָנָה – כָּל הַסִּימָנִים הִלְלוּ לָמָּה? לִפִּי שֶׁהָיָה יוֹדַע בּוֹ שֶׁהוּא רַמְאִי. אָמַר לוֹ: אֶעֱבֹדְךָ בְּרַחֵל. וְשִׁמָּא תֹאמַר: רַחֵל אֲחֵרָת מִן הַשּׁוּק? תַלְמוּד לּוֹמֵר בִּתְּךָ. וְשִׁמָּא תֹאמַר: אֲחֵלִיף לְלֵאמֹר שְׁמָהּ וְאֶקְרָא שְׁמָהּ רַחֵל? תַלְמוּד לּוֹמֵר: הַקְּטָנָה. וְאֶף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹעִיל, שֶׁהָרִי רָמָהּ.	
וַיֹּאמֶר לָבֹן טוֹב תַּתִּי אֵתָה לָךְ מִתַּתִּי אֵתָה לְאִישׁ אַחֵר שָׁבָה עִמָּדִי:	וַאֲמַר לָבֹן טַב דְאֲתִין יְתָה לָךְ מִדְאֲתִין יְתָה לְגַבֵּר אַחֲרוֹ תִיב עֲמִי:
וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִיו בְּעֵינָיו כְּיָמִים אַחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֵתָה:	וּפְלַח יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִין וְהָיוּ בְּעֵינָיו כְּיָמִין זַעִירִין בְּדֶרְחִים יְתָה:
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבֹן הִנֵּה אֵת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמִי וְאָבִוּאָה אֵלִיָּה:	וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבֹן הֵב יֵת אֲתַתִּי אֲרִי שְׁלִימוֹ יוֹמִי פוֹלְחָנִי וְאִיעוֹל לְוִתָּה:
מָלְאוּ יָמִי – שֶׁאֲמָרָה לִי אִמִּי. וְעוֹד, מָלְאוּ יָמִי, שֶׁהָרִי אָנִי בֶן שְׁמוֹנִים וָאַרְבַּע שָׁנָה, וְאִימָתִי אַעֲמִיד שָׁנִים עֶשְׂרִי שְׁבָטִים? וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר: וְאָבִוּאָה אֵלִיָּה; וְהִלָּא קַל שֶׁבַקְלִים אֵינוֹ אוֹמֵר כֵּן! אֵלֶּא לְהוֹלִיד תּוֹלְדוֹת אָמַר כֵּן.	
וַיֹּאסֶף לָבֹן אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ:	וּכְנַשׁ לָבֹן יֵת כָּל אֲנָשֵׁי אֲתָרָא וַעֲבַד מִשְׁתֵּיָא:
וַיְהִי בַעֲרֵב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בָּתּוֹ וַיָּבֵא אֵתָה אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלִיָּה:	וְהָיָה בְּרַמְשָׁא וְדַבֵּר יֵת לֵאמֹר בְּרַתִּיהּ וְאִעִיל יְתָה לְוִתִּיהּ וְעָאֵל לְוִתָּה:
וַיָּתֵן לָבֹן לָהּ אֶת־זִלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בָּתּוֹ שִׁפְחָהּ:	וַיִּהְיֶה לָבֹן לָהּ יֵת זִלְפָּה אֲמַתִּיהּ לְלֵאָה בְּרַתִּיהּ לְאִמָּהּ:
וַיְהִי בַבֶּקֶר וְהִנֵּה־הוּא לֵאמֹר אֶל־לָבֹן מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְּרַחֵל עָבַדְתִּי עֲמֹךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי:	וְהָיָה בַצִּפְרָא וְהָא הִיא לֵאמֹר לָבֹן מָא דָא עָבַדְתָּ לִּי הֲלֹא בְּרַחֵל פְּלַחִית עִמָּךְ וְלָמָּא שִׁקְרָתָּ בִּי:
וַיְהִי בַבֶּקֶר וְהִנֵּה הִיא לֵאמֹר – אֲכַל בְּלִילָה לֹא הָיְתָה לֵאמֹר. לִפִּי שֶׁמָּסַר יַעֲקֹב סִימָנִים לְרַחֵל, וּכְשֶׁרָאָתָהּ שֶׁמְכַנִּיסִין לוֹ לֵאמֹר, אֲמָרָה: עֲכָשׁוּ תַכְּלָם אַחֲוֵתִי; עֲמָדָה וּמָסְרָה לָּהּ אוֹתָן סִימָנִים.	

וַיֹּאמֶר לָבוֹן לֹא־יַעֲשֶׂה כֵּן בַּמְקוֹמִנִי לַתֵּת הַצַּעֲיָרָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה:	וַאֲמַר לָבוֹן לֹא מִתְעַבֵּיד כִּין בְּאַתְרָנָא לַמִּתָּן זַעִירָתָא קֳדָם רַבָּתָא:
מִלֵּא שָׁבַע זֹאת וְנִתְּנָה לָךְ גַּם־אֶת־זֹאת בַּעֲבֹדָה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עַמְּדֵי עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת:	אַשְׁלִים שְׁבוּעָתָא דְדָא וְנִתִּין לָךְ אַף יֵת דָּא בְּפוֹלְחָנָא דְתַפְלַח עַמִּי עוֹד שְׁבַע שָׁנִין אַחֲרָנִין:
מִלֵּא שָׁבַע זֹאת – דְּבוּק הוּא, שְׁהָרִי נְקוּד בַּחֲטָף, שְׁבוּעַ שֶׁל זֹאת, וְהוּא שְׁבַעַת יָמֵי הַמְּשֻׁטָּה, בְּגִמְרָא יְרוּשְׁלַמִּית בְּמוֹעֵד קֶטָן.. וְנִתְּנָה לָךְ – לְשׁוֹן רַבִּים, כְּמוֹ "נִרְדָּה וְנִבְלָה", "וְנִשְׁרָפָה"; אֵף זֶה לְשׁוֹן "וְנִתָּן". גַּם אֵת זֹאת – מִידָּ, וְתַעֲבֹד לְאַחֵר נִשְׁוֹאִיָּה.	וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֹּן וַיִּמְלֵא שָׁבַע זֹאת וַיִּתֵּן־לּוֹ אֶת־רָחֵל בִּתּוֹ לּוֹ לְאִשָּׁה:
וַיִּתֵּן לָבוֹן לְרָחֵל בִּתּוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה:	וַיַּהֲב לָבוֹן לְרָחֵל בְּרַתְיָה יֵת בִּלְהָה אִמְתִּיָּה לָהּ לְאִמָּהּוּ:
וַיָּבֹא גַם אֶל־רָחֵל וַיִּצְאֶהָ גַם־אֶת־רָחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עַמּוֹ עוֹד שְׁבַע־שָׁנִים אַחֲרוֹת:	וַעֲבַל אַף לֹת רָחֵל וּרְחִים אַף יֵת רָחֵל מִלֵּאָה וּפְלַח עַמִּיָּה עוֹד שְׁבַע שָׁנִין אַחֲרָנִין:
עוֹד שְׁבַע שָׁנִים אַחֲרוֹת – הַקִּישׁן לְרֵאשׁוֹנוֹת: מָה רֵאשׁוֹנוֹת בְּאַמוּנָה, אֵף הָאַחֲרוֹנוֹת בְּאַמוּנָה, וְאַף עַל פִּי שְׁבַרְמָאוֹת כָּא עָלִיו.	וַיֵּרָא י־הִנֵּה כִּי־שְׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ וּרָחֵל עֲקָרָה:
וַתֵּהֵר לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אִמָּרָהּ כִּי־רָאָה י־הִנֵּה בְּעֵנָיִי כִּי עָתָה יִצְאֶהָ בְּנִי אִישִׁי:	וַעֲדִיָּאת לָאָה וַיִּלְדַּת בֶּר וַיִּקְרָת שְׁמִיָּה רְאוּבֵן אַרִי אִמְרַת אַרִי גְלִי קֳדָם יִי עֲלִפְנֵי אַרִי כְּעֵן יִרְחֲמִנִי בְּעָלִי:
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן – רְבוּתִינוּ פְּרָשׁוּ, אִמָּרָה: רְאוּ מַה בֵּין בְּנֵי לָבוֹן חֲמִי, שְׁמִכֵּר אֶת הַבְּכוֹרָה לִיעֲקֹב, וְזֶה לֹא מִכְרָה לְיוֹסֵף; וְלֹא עָרַעַר עָלָיו. וְלֹא עוֹד שְׁלֹא עָרַעַר עָלָיו, אֲלֵא שְׁבַקֵּשׁ לְהוֹצִיאֻ מִן הַבּוֹר.	וַעֲדִיָּאת עוֹד וַיִּלְדַּת בֶּר וַתִּאֲמַר כִּי־שָׁמַע י־הִנֵּה כִּי־שְׁנוּאָה אֲנִכִּי וַיִּתֵּן־לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמַעוֹן:
וַתֵּהֵר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּאֲמַר עָתָה הִפְעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדָתִי לּוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לּוֹי:	וַעֲדִיָּאת עוֹד וַיִּלְדַּת בֶּר וַאֲמַרַת הָדָא זִמְנָא יִתְחַבֵּר לִי בְּעָלִי אַרִי יִלְדִית לִיָּה תִלְתָּא בְּנִין עַל כֵּן קָרָא שְׁמִיָּה לּוֹי:
הַפְעַם יִלְוֶה אִישִׁי – לִפִּי שְׁהֶאֱמָהוֹת נְבִיאוֹת הָיוּ, וַיִּוְדְּעוֹת שְׁשָׁנִים עֶשְׂרִי שְׁבָטִים יוֹצְאִים מִיעֲקֹב, וְאַרְבַּע נָשִׁים יִשָּׂא. אִמָּרָה: מַעֲתָה אֵין לּוֹ פִּתְחוֹן פֶּה עָלִי, שְׁהָרִי נְטִלְתִּי כָּל חֻלְקֵי בְּבָנִים. עַל כֵּן – כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "עַל כֵּן", מְרַבֶּה בְּאַכְלוּסִין, חוּצַּן מְלוּי, שְׁהָאָרוֹן הָיָה מְכֻלָּה בָּהֶם. קָרָא שְׁמוֹ לּוֹי – בְּכֻלָּם כְּתִיב "וַתִּקְרָא", וְזֶה כְּתִיב בּוֹ "קָרָא". וַיֵּשׁ מְדַרְשׁ אֲגָדָה בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים רַבָּה, שֶׁשְׁלַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גְּבִרְיָאֵל, וְהַבִּיאֻ לִפְנֵיו, וְקָרָא לּוֹ שֵׁם זֶה, וְנָתַן לּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה, וְעַל שֵׁם שְׁלֹנְהוּ בְּמִתְּנוֹת קָרָאוּ לּוֹי.	וַתֵּהֵר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּאֲמַר הִפְעַם אוֹדָה אֶת־י־הִנֵּה עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמִד מִלְּדָת:
וַתֵּהֵר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּאֲמַר הִפְעַם אוֹדָה אֶת־י־הִנֵּה עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמִד מִלְּדָת:	וַעֲדִיָּאת עוֹד וַיִּלְדַּת בֶּר וַאֲמַרַת הָדָא זִמְנָא אוֹדִי קֳדָם יִי עַל כֵּן קָרָת שְׁמִיָּה יְהוּדָה וְקַמַּת מִלְּמִילַד:
הַפְעַם אוֹדָה – שְׁנִטְלְתִּי יוֹמֵר מִחֻלְקֵי, מַעֲתָה יֵשׁ לִי לְהוֹדוֹת.	וַחֲזַת רָחֵל אַרִי לֹא יִלְדִית לִיעֲקֹב וְקִנְיָאת רָחֵל בְּאַחֲתָהּ וַאֲמַרַת לִיעֲקֹב הִב לִי בְּנִין וְאִם לֹא מִיָּתָא אֲנָא:
וַתֵּהֵר רָחֵל כִּי לֹא יִלְדָה לִיעֲקֹב וַתִּקְנֶא רָחֵל בְּאַחֲתָהּ וַתִּאֲמַר אֶל־יעֲקֹב הִבָּה־לִּי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנִכִּי:	וַתִּקְנֶא רָחֵל בְּאַחֲתָהּ – קִנְיָה בְּמַעֲשֵׂיָהּ הַטּוֹבִים; אִמָּרָה: אֵלּוּלִי שֶׁצָּדָקָה מִמֶּנִּי לֹא זָכָתָה לְבָנִים. הִבָּה לִי – וְכִי כֹךְ עָשָׂה אֲבִידָּ לְאִמָּהּ? וְהִלָּא הַתְּפִלָּל עָלֶיהָ. מִתָּה אֲנִכִּי – מִכָּאֵן לִמִּי שֶׁאֵין לּוֹ בָּנִים שֶׁחָשׁוּב כְּמַת.

וַיֹּאמֶר אֵלָּהּ יִעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֶ-לֵהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר-מָנַע מִמֶּךָּ פְּרִי-בֶטֶן:	וַתִּקְרָא רֹגְזָא דִיעֲקֹב בְּרַחֵל וַאֲמַר הַמְנִי אֶת בְּעִיָּא הָלֹא מִן קָדָם יְיָ תִבְעֵן דְּמָנַע מִנִּיךְ וּלְדָא דְמַעִי:
הִתַּחַת – וְכִי בְמִקוֹמוֹ אָנִי? אֲשֶׁר מָנַע מִמֶּךָּ – אֶת אוֹמֶרֶת שְׁאֲעֲשֶׂה כְּאָבָא? אָנִי אֵינִי כְּאָבָא: אָבָא לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, אָנִי יֵשׁ לִי בָּנִים, מִמֶּךָּ מָנַע וְלֹא מִמֶּנִּי.	
וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בִלְהָה בָּא אֵלֶיהָ וַתֵּלֶד עַל-בִּרְפִּי וְאִבְנָה גַם-אֲנֹכִי מִמֶּנָּה:	וַאֲמַרְתָּ הֵא אַמְתִּי בִלְהָה עוֹל לְנִתָּה תֵּלִיד וְאִנָּא אַרְבִּי וְאַתְּבְנִי אַף אִנָּא מִנָּה:
עַל בִּרְפִּי – כְּתַרְגוּמוֹ, "וְאִנָּא אַרְבִּי". וְאִבְנָה גַם אֲנֹכִי – מִהוּ "גַּם"? אָמְרָה לוֹ: זִמְנָךְ אֲבָרְהֶם הָיוּ לוֹ בָּנִים מִהֶגֶר, וְחֶגֶר מִתְּנִיו כְּנָגֵד שָׂרָה. אָמַר לָהּ: זִמְנִיתִי הִכְנִיסָה צִרְתָּהּ לְבֵיתָהּ. אָמְרָה לוֹ: אִם הִדְבָּר הַזֶּה מֵעַכְבָּ, הִנֵּה אֲמַתִּי. וְאִבְנָה גַם אֲנֹכִי מִמֶּנָּה – כְּשָׂרָה.	
וַתִּתֵּן-לוֹ אֶת-בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יִעֲקֹב:	וַיִּהְבֵּת לִיהָ יֵת בִּלְהָה אַמְתָּהּ לְאִתּוֹ וְעָאֵל לְנִתָּה יִעֲקֹב:
וַתֵּהֶר בִּלְהָה וַתֵּלֶד לִיעֲקֹב בֶּן:	וְעַדִּיאַת בִּלְהָה וַיִּלְיֶדֶת לִיעֲקֹב בֶּר:
וַתֹּאמֶר רַחֵל דְּנָנִי אֶ-לֵהִים וְגַם שָׁמַע בְּקִלִּי וַיִּתֵּן-לִי בֶּן עַל-כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן:	וַאֲמַרְתָּ רַחֵל דְּנָנִי יְיָ וְאַף קִבִּיל צְלוֹתִי וַיִּהְבֵּ לִי בֶר עַל כִּין קָרַת שְׁמִיהָ דָּן:
דְּנָנִי אֶ-לֵהִים – דְּנָנִי וְחִיבְנִי, דְּנָנִי וְזַכְנִי.	
וַתֵּהֶר עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ רַחֵל בֶּן שְׁנֵי לִיעֲקֹב:	וְעַדִּיאַת עוֹד וַיִּלְיֶדֶת בִּלְהָה אַמְתָּה דְּרַחֵל בֶּר תַּנְזִן לִיעֲקֹב:
וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתּוּלִי אֶ-לֵהִים נִפְתַּלְתִּי עִם-אַחָתִּי גַם-יִכְלָתִי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי:	וַאֲמַרְתָּ רַחֵל קִבִּיל בְּעוֹתִי יְיָ בְּאַתְחַנְנוּתִי בְּצִלוֹתִי חַמִּידִית דִּיהִי לִי וְלֵד כְּאַחָתִּי אַף אַתִּיהִיב לִי וְקָרַת שְׁמִיהָ נִפְתָּלִי:
נִפְתּוּלִי אֶ-לֵהִים – מִנְחָם בֶּן סְרוּק פָּרָשׁוּ בְּמַחְבְּרַת "צָמִיד פְּתִיל": חֲבוּרִים מֵאֵת הַמָּקוֹם נִתְחַבְּרָתִי עִם אַחֹתִי לְזָכוֹת לְבָנִים. וְאָנִי מִפְּרָשׁוֹ לְשׁוֹן "עֲקָשׁ וּפְתִלְתִּל": נִתְעַקְשָׁתִי וְהִפְצַרְתִּי פְצִירוֹת וְנִפְתּוּלִים הִרְבָּה לְמָקוֹם לְהָיוֹת שָׁנָה לְאַחֹתִי. גַּם יִכְלָתִי – הִסְפִּים עַל יָדִי. וְאוּנְקָלוּס תַּרְגָּם לְשׁוֹן תִּפְלָה: נִפְתּוּלִי אֶ-לֵהִים נִפְתַּלְתִּי – בְּקִשּׁוֹת הַחֲבִיבוֹת לְפָנָיו נִתְקַבְּלָתִי כְּאַחֹתִי. נִפְתַּלְתִּי – נִתְקַבְּלָה תִּפְלָתִי. וּמִדְרָשׁוֹ אֵגְדָה יֵשׁ רַבִּים בְּלִשׁוֹן בּוֹטְרִיקוֹן.	
וַתֵּרָא לְאִלָּה כִּי עֲמָדָה מַלְאָכָתָהּ וַתִּקַּח אֶת-זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לִיעֲקֹב לְאִשָּׁה:	וַחֲזַת לְאִלָּה אַרִי קַמַּת מִלְמִילֵד וַדְּבַרְתָּ יֵת זִלְפָּה אַמְתָּהּ וַיִּהְבֵּת יִתָּה לִיעֲקֹב לְאִתּוֹ:
וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ לְאִלָּה לִיעֲקֹב בֶּן:	וַיִּלְיֶדֶת זִלְפָּה אַמְתָּה דְּלְאִלָּה לִיעֲקֹב בֶּר:
וַתֵּלֶד זִלְפָּה – בְּכֻלּוֹ נֹאמַר הֲרִיזוֹן חוּץ מִזִּלְפָּה, לְפִי שְׁהִיָּתָהּ בַּחוּרָה מִכָּל וּמִינּוּקָתָהּ בְּשָׁנִים וְאִין הֲרִיזוֹן נִכְרָ בָּהּ. וְכַדִּי לְרִמּוֹת לִיעֲקֹב נִתְּנָה לְבֶן לְלְאָה, שְׁלֹא יִבְיוּ שְׂמִכְנִיסִין לוֹ אֶת לְאָה, שְׂכַף מִנְהֵג לִמּוֹן שְׁפָחָה הַגְּדוּלָּה לְגְדוּלָּה וְהַקְטָנָה לְקְטָנָה.	
וַתֹּאמֶר לְאִלָּה בָּא גֵד וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ גֵּד:	וַאֲמַרְתָּ לְאִלָּה אַתָּא גֵּד וְקָרַת יֵת שְׁמִיהָ גֵּד:
בָּא גֵד – בָּא מִזֵּל טוֹב, כְּמוֹ "גֵּד גָּדִי וְסִנּוּק לֹא"; וְדוּמָה לוֹ: "הַעֲרָכִים לֵגֵד שְׁלֶחָן". וּמִדְרָשׁ אֵגְדָה, שְׁנוּלֵד מִהוּל, כְּמוֹ "גֵּדוֹ אֵילָנָא". וְלֹא יִדְעָתִי עַל מַה נִּכְתְּבָה תִּכְבָּה אַחַת...	
וַתֵּלֶד זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ לְאִלָּה בֶּן שְׁנֵי לִיעֲקֹב:	וַיִּלְיֶדֶת זִלְפָּה אַמְתָּה דְּלְאִלָּה בֶּר תַּנְזִן לִיעֲקֹב:
וַתֹּאמֶר לְאִלָּה בְּאִשְׁרֵי כִי אֲשֶׁרוּנִי בָּנוֹת וַתִּקְרָא אֶת- שְׁמוֹ אֲשֶׁר:	וַאֲמַרְתָּ לְאִלָּה תּוּשְׁבָתָא הָנֹת לִי אַרִי בְכִין יִשְׁבַּחוּנִי נְשִׂיא וְקָרַת יֵת שְׁמִיהָ אֲשֶׁר:
רְבִיעִי	
וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קִצִּיר-חֹטִים וַיִּמָּצָא דּוֹדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֹא אֹתָם אֶל-לְאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֵל- לְאִלָּה תִּנְיָנָא לִי מִדּוֹדָאִי בְּנָךְ:	וַאֲזַל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֲצַד חַטִּין וְאֲשַׁפַּח יִבְרוּתִין בְּחַקְלָא וְאִיתִי יִתְהוֹן לְלְאָה אַמִּיהָ וַאֲמַרְתָּ רַחֵל לְלְאָה חֲבִי כְעֵן לִי מִיִּבְרוּתִי דְבָרִיךְ:

בְּיָמֵי קִצְרֵי חַיִּים – לְהַגִּיד שִׁבְחֹן שֶׁל שְׂבָטִים, שְׁעַת הַקִּצְרִי הִנֵּה, וְלֹא פָשַׁט יָדוֹ בְּגִזְלֵי לְהִבְיֵא חַיִּים וּשְׁעוּרִים, אֲלֵא דָּבָר הַפֶּקֶר שֶׁאִין אָדָם מִקְפִּיד בּוֹ. **דוֹדָאִים** – סָגְלִי. עֶשֶׂב הוּא, וּבִלְשׁוֹן יִשְׁמַעֲאֵל **נִסְמִי"ן**.

וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּעַט קִחְתְּךָ אֶת־אִישִׁי וּלְקַחְתָּ גַם אֶת־דּוֹדָאֵי בְנֵי וַתֹּאמֶר רָחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּחַת דּוֹדָאֵי בְנֶךָ:

וְלִקַּחְתָּ גַם אֶת דּוֹדָאֵי בְנֵי – בְּתָמִים: וְלַעֲשׂוֹת עוֹד זֹאת, לִקַּח גַּם אֶת דּוֹדָאֵי בְנֵי? וַתַּגְדִּילָהּ "וַתִּסְבֵּן". לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה – שְׁלֵי הַיָּמָה שִׁכְבַּת לַיְלָה זוֹ, וְאֵינִי נוֹתֶנָה לָךְ תַּחַת דּוֹדָאֵי בְנֶךָ. וּלְפִי שְׂוִלְזָלָה בְּמִשְׁכַּב הַצַּדִּיק, לֹא זָכְתָה לְהַקְבֵּר עִמּוֹ.

וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בָּעֶרְבַּ וַתֵּצֵא לָאָה לִקְרֹאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ בְּדוֹדָאֵי בְנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא:

שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ – נָתַתִּי לְרַחֵל שְׂכָרָה. בַּלַּיְלָה הוּא – הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סִיעָו שֶׁיֵּצֵא מִשָּׁם יִשְׁשָׁכָר.

וַיִּשְׁמַע אֶ־לְהִים אֱלֹהֵי־לָאָה וַתִּהְיֶה וַתֵּלֶד לַיַּעֲקֹב בֶּן חֲמִישִׁי:

וַיִּשְׁמַע אֶ־לְהִים אֱלֹהֵי לָאָה – שֶׁהִיָּתָה מִתְאַוָּה וּמִסְחָרֶת לְהַרְבוֹת שְׂבָטִים.

וַתֹּאמֶר לָאָה נָתַן אֶ־לְהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי שְׂפָתַתִּי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשָׁכָר:

וַתִּהְיֶה עוֹד לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן־שְׁשִׁי לַיַּעֲקֹב:

וַתֹּאמֶר לָאָה זָבֻלְנִי אֶ־לְהִים אֶת־יָבֶד טוֹב הַפֶּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי־יִלְדֵתִי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ זָבֻלוֹן:

יָבֶד טוֹב – כְּתַרְגוּמוֹ. יִזְבְּלֵנִי – לְשׁוֹן "בֵּית זָבֻל", הִירְבִּירִירִיאִי"ה בְּלַעַז, בֵּית מְדוֹר. מַעֲתָה לֹא תִהְיֶה עֶקֶר דִּירָתוֹ אֲלֵא עִמִּי, שִׁישׁ לִי בָנִים כְּנֶגֶד כָּל נִשְׁיוֹ.

וַאֲחֵר יִלְדָה בֶּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה:

דִּינָה – פָּרָשׁוֹ רַבּוּתִינִי שְׂדֵנָה לָאָה דִּין בַּעֲצָמָה: אִם זֶה זָכָר, לֹא תִהְיֶה רַחֵל אַחֲוִיתִי כְּאִסַּת הַשְּׁפָחוֹת? וְהַתְּפַלְלָה עָלָיו, וְנִהְפֹּךְ לְנִקְבָּה.

וַיִּזְכֹּר אֶ־לְהִים אֶת־רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֶ־לְהִים וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ:

וַיִּזְכֹּר אֶ־לְהִים אֶת רָחֵל – זָכַר לָהּ שֶׁמִּסְרָה סִימְנִיָּה לְאַחֲוִתָּהּ, וְשֶׁהִיָּתָה מַצְרָה שֶׁמָּא תַעֲלֶה בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל עֶשָׂו, שֶׁמָּא יִגְרַשְׁנָה יַעֲקֹב, לְפִי שֶׁאִין לָהּ בָּנִים. וְאֵף עֶשָׂו הִרְשַׁע כִּךָ עָלָה בְּלָבוֹ כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁאִין לָהּ בָּנִים; הוּא שִׁסַּד הַפֵּיט: "הַאֲדָמוֹן כָּבֵט שְׁלֹא חָלָה, צָבָה לְקַחְתָּהּ לוֹ וְנִתְּבַהֲלָה".

וַתִּהְיֶה וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסָּף אֶ־לְהִים אֶת־חֶרְפָּתִי:

אֶסָּף – הַכְּנִיסָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא תִרְאֶה. וְכֵן: "אֶסָּף חֶרְפָּתִי", "וְלֹא יִסָּף הַבֵּיתָה", "אֶסָּפוּ נִגְהָם"; "וַיִּרְסֹף לֹא יִסָּף", לֹא יִטְמָן. חֶרְפָּתִי – שְׁהִיָּתִי לְחֶרְפָּה, שֶׁאֵינִי עֹקְרָה, וְהִיוֹ אוֹמְרִים עָלַי שֶׁאֲעֲלֶה לְחַלְקוֹ שֶׁל עֶשָׂו הִרְשַׁע. וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה, כָּל זָמַן שֶׁאִין לְאִשָּׁה בֶּן – אִין לָהּ בְּמִי לְתִלּוֹת סְרַחוּנָה; מִשְׁנֵי לָהּ בֶּן – תוֹלָה בּוֹ. מִי שֶׁכֵּר כְּלִי זֶה? בְּנֶךָ; מִי אָכַל תְּאֵנִים אֵלָיו? בְּנֶךָ.

וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יֹסֵף יִהְיֶה לִּי בֶן אַחֵר:

יֹסֵף ה' לִי בֶן אַחֵר – יוֹדַעַת הִיָּתָה בְּנִבּוּאָה שֶׁאִין יַעֲקֹב עֲתִיד לְהַעֲמִיד אֲלֵא שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי שְׂבָטִים; אֲמָרָה: יִהְיֶה רִצּוֹן שְׁאוֹתוֹ שֶׁהוּא עֲתִיד לְהַעֲמִיד – יִהְיֶה מִמֶּנִּי. לְכַף לֹא הַתְּפַלְלָה אֲלֵא עַל בֶּן אַחֵר .

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רָחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבִן שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָּה אֶל־מְקוֹמִי וְלִאֲרָצִי:

כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף – מִשְׁנֻלָּד שְׁטַנּוּ שֶׁל עֶשָׂו, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה וּבֵית עֶשָׂו לְקִשׁ". אִשׁ בְּלֹא לְהִבָּה אֵינּוּ שׁוֹלֵט לְמַרְחוּק; מִשְׁנֻלָּד יוֹסֵף, כְּטַח יַעֲקֹב בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְרָצָה לְשׁוּב.

הב ית נָשִׁי וַיֵּת בְּנֵי דְפִלְחִית יָתָךְ בְּהוֹן וַאֲיִזִּיל אָרִי אַתָּה יִדְעָתָּ יֵת פּוֹלְחָנִי דְפִלְחָתָךְ:	תִּנָּה אֶת-נָשִׁי וְאֶת-יִלְדֵי אֲשֶׁר עִבַּדְתִּי אִתָּךְ בְּהוֹן וְאַלְכָה בִּי אַתָּה יִדְעָתָּ אֶת-עִבַּדְתִּי אֲשֶׁר עִבַּדְתִּיךָ:
תִּנָּה אֶת נָשִׁי וְגוֹמֵר – אֵינִי רוֹצֶה לָצֵאת בִּי אִם בְּרָשׁוֹת.	
וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבֹן אִם-נָא מַצָּאתִי חֹן בְּעֵינַיִךְ נַחֲשֵׁתִי וַיְבָרְכֵנִי י-הוָה בְּגִלְגָּלָה:	וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבֹן אִם-נָא מַצָּאתִי חֹן בְּעֵינַיִךְ נַחֲשֵׁתִי וַיְבָרְכֵנִי י-הוָה בְּגִלְגָּלָה:
נַחֲשֵׁתִי – מִנְחֹשׁ הָיָה, נְסִיתִי בִּנְחוּשׁ שְׁלִי שְׁעַל יָדָךְ בָּאָה לִי בִּרְכָה. כְּשֶׁבָאתָ לָכָאן לֹא הָיוּ לִי בָנִים, שְׁנֹאֲמַר: "וְהָיָה רְחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן"; אֲפֹשֶׁר יֵשׁ לוֹ בָנִים, וְהוּא שׁוֹלֵם בְּתוֹ אֲצֹל הָרוּעִים? וְעַכְשָׁיו הָיוּ לוֹ בָנִים, שְׁנֹאֲמַר: "וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לָבֹן".	
חֲמִישִׁי	
וַיֹּאמֶר נִקְבָה שְׁכָרְךָ עָלִי וְאַתָּנָה:	
נִקְבָה שְׁכָרְךָ – כְּתַרְגוּמוֹ: "פְּרִישׁ אֲגֵרְךָ".	
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַתָּה יִדְעָתָּ אֶת אֲשֶׁר עִבַּדְתִּיךָ וְאַתָּה אֲשֶׁר-הָיָה מְקוֹנָה אִתִּי:	
וְאַתָּה אֲשֶׁר הָיָה מְקוֹנָה אִתִּי – אֶת חֲשִׁבוֹן מַעֲוֹט מְקוֹנָה שֶׁבָּא לִיְדִי מִתַּחֲלָה, כַּמָּה הָיוּ.	
כִּי מַעֲטֹ אֲשֶׁר-הָיָה לָךְ לַפָּנִי וַיִּפְרֹץ לְרֹב וַיִּבְרַךְ י-הוָה אִתָּךְ לְרִגְלִי וְעַתָּה מָתִי אֶעֱשֶׂה גַם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי:	
לְרִגְלִי – בְּשָׂבִיל בִּיאַת רִגְלִי אֲצִלְךָ בְּאֵת הַבְּרָכָה; כְּמוֹ: "הָעַם אֲשֶׁר בְּרַגְלִיךָ"; "לָעַם אֲשֶׁר בְּרַגְלִי", הַבָּאִים עִמִּי. גַּם אֲנֹכִי לְבֵיתִי – לְצַרְךָ בֵּיתִי. עַכְשָׁיו אֵין עוֹשִׂין לְצַרְפִּי אֶלָּא בְנִי, וְצָרִיךְ אֵנִי לְהֵיוֹת עוֹשֶׂה גַם אֵנִי עִמָּהֶם לְסִמְכּוֹ, וְנָהוּ "גַּם".	
וַיֹּאמֶר מָה אֶתָּן-לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתְּנִי-לִי מְאוּמָה אִם-תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעֶה צֹאנִיךָ אֲשָׁמְרָה:	
אֲעֹבֵר בְּכָל-צֹאנֶךָ הַיּוֹם הַזֶּה מִשָּׁם כָּל-שֶׂהָ וְנִקְדָּה וְטָלוּא וְכָל-שֶׂה-חֹמֹם בַּכְּשָׂבִים וְטָלוּא וְנִקְדָּה בַּעֲזִים וְהָיָה שְׁכָרִי:	
נִקְדָּה – מִגֵּמֶר בְּחִבְרָבוֹרוֹת דִּקּוֹת כְּמוֹ נִקְדָּה, פּוֹינטור"א [בְּלַעַז. וְטָלוּא – לְשׁוֹן טָלָא, חִבְרָבוֹרוֹת רַחְבּוֹת. חֹמֹם – שְׁחֹמֹם, דּוֹמָה לְאֵדֶם, רו"שׁ בְּלַעַז; לְשׁוֹן מִשְׁנָה: "שִׁחְמָתִית וְנִמְצָאת לִכְנָה" לַעֲנִין תְּבוּאָה. וְהָיָה שְׁכָרִי – אוֹתָן שִׁינְלָדוּ מִכָּאן וּלְהַבָּא נִקְדִּים וְטָלוּאִים בַּעֲזִים וּשְׁחֹמוֹמִים בַּכְּשָׂבִים. יִהְיוּ שְׁלִי. וְאוֹתָן שִׁינְשָׁנוּ עַכְשָׁיו – הַפֶּרֶשׁ מֵהֶם וְהַפְקִידֵם בְּיַד בְּנִיךָ, שְׁלֹא תֹאמַר לִי עַל הַנּוֹלָדִים מַעֲתָה, אֵלּוּ הָיוּ שָׁם מִתַּחֲלָה. וְעוֹד, שְׁלֹא תֹאמַר לִי: עַל יְדֵי הַזְכָּרִים שֶׁהָיוּ נִקְדִּים וְטָלוּאִים תַּלְדֶּנָּה הַנִּקְבּוֹת וְגִמְתָּן מִכָּאן וְאֵילָךְ.	
וְעַתָּה-בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם מָחָר כִּי-תָבוּא עַל-שְׁכָרִי לַפָּנִיךָ כָּל אֲשֶׁר-אֵינְנִי נִקְדָּה וְטָלוּא בַּעֲזִים וְחֹמֹם בַּכְּשָׂבִים גָּנוּב הוּא אִתִּי:	
וְעַתָּה בִּי וְגוֹמֵר – אִם תַּחֲשֹׁדְנִי שְׁאֵנִי נוֹטֵל מִשְׁלָךְ כְּלוּם, תַּעֲנֶה בִּי צִדְקָתִי, כִּי תָבוּא צִדְקָתִי וְתַעֲדֵד עַל שְׁכָרִי לַפָּנִיךָ; שְׁלֹא תִמָּצֵא בַּעֲדָרִי כִּי אִם נִקְדִּים וְטָלוּאִים, וְכָל שֶׁתִּמָּצֵא בְּהוֹן שְׁאֵינִי נִקְדָּה אוֹ טָלוּא אוֹ חֹמֹם, בִּידְעָה שֶׁגִּבַּתְתִּיו לָךְ וּבִגְנֻבָה הוּא שְׁרׁוּי אֲצִלִּי.	
וַיֹּאמֶר לָבֹן הֲלוֹ יִהְיֶה כְּדָבָרְךָ:	
הֵן – לְשׁוֹן קִבְּלַת דְּבָרִים. לֹא יִהְיֶה כְּדָבָרְךָ – הַלּוּאִי שֶׁתִּתְּנֵנִי בְּכֶךְ.	
וַיִּסֵּר בְּיוֹם הַהוּא אֶת-הַתְּיָשִׁים הָעֹקְדִים וְהַטָּלָאִים וְאֵת כָּל-הָעֹזִים הַנִּקְדָּוֹת וְהַטָּלָאֹת כָּל אֲשֶׁר-לָבֹן בּוֹ וְכָל-חֹמֹם בַּכְּשָׂבִים וַיִּתֵּן בְּיַד-בְּנָיו:	
וַיִּסֵּר – לָבֹן בְּיוֹם הַהוּא. אֶת הַתְּיָשִׁים – עֹזִים וְזָכָרִים. כָּל אֲשֶׁר לָבֹן בּוֹ – כָּל אֲשֶׁר הָיְתָה בּוֹ חִבְרָבוּרָה לִכְנָה. וַיִּתֵּן – לָבֹן בְּיַד בְּנָיו.	

וַיֵּשֶׁם דָּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת־צֹאן לָבָן הַנוֹתֶרֶת:	וְשׁוּי מִהֲלֹךְ תִּלְתָּא יוֹמִין בֵּינוֹהִי וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעִי יֵת עֲנָא דְלָבָן דְּאִשְׁתְּאַרְא:
---	---

הַנוֹתֶרֶת – הָרְעוּעוֹת שֶׁבָּקָו, הַחֹלּוֹת וְהַעֲקָרוֹת שֶׁאֵינָן אֵלָּא שִׁירִים, אוֹתָן מָסַר לוֹ.

וַיִּקְחֻהוּ יַעֲקֹב מִקָּל לִבָּנָה לָח וּלְוִי וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֹל בָּהֶן פְּצָלוֹת לִבְנוֹת מַחֲשֶׁהָ הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל־הַמִּקְלוֹת:	וּנְסִיב לִיָּה יַעֲקֹב חֲטָרִין דְּלָבָן רִטִּיבִין וּדְלוֹז וּדְדָלוּב וּקְלִיף בָּהוֹן קִלְפִין חֲטָרִין קִלוּף חֲטָרִין דְּעַל חֲטָרִיָּא:
---	--

מִקָּל לִבָּנָה – עֵץ הוּא וְשֵׁמוֹ "לִבָּנָה", כְּמָה דְמִימָא: "תַּסַּח אֵלּוֹן וּלְבָנָה". וְאוֹמֵר אֲנִי, הוּא שְׁקוּרִין טְרִינְבֵּל"א ׀ בְּלַעַז שֶׁהוּא לָבָן. לָח – כְּשֶׁהוּא רָטֹב. וְלוֹז – וְעוֹד לִקַּח מִקָּל לוֹז, עֵץ שֶׁגִּזְלִין בּוֹ אֲגוּזִים וְדָקִים, קוֹלְדֵר"א ׀ בְּלַעַז. וְעֶרְמוֹן – קֶשְׁטִינִי"ר בְּלַעַז. פְּצָלוֹת – קְלוּפִים קְלוּפִים, שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂהוּ מִנְּמָר. מַחֲשֶׁהָ הַלָּבָן – גְּלוּי לָבָן שֶׁל מִשְׁל; כְּשֶׁהִיָּה קוֹלְפוֹ, הִיָּה נִרְאֶה וְנִגְלָה לָבָן שֶׁלּוֹ בַּמָּקוֹם הַקְלוּף.

וַיֵּצֵג אֶת־הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמֵּים אֲשֶׁר תְּבֹאֵן הַצֹּאן לִשְׁתוֹת לִנְכַח הַצֹּאן וַיַּחֲמֶנָה בִּבְּאֹן לִשְׁתוֹת:	וַיַּעֲיֵץ יֵת חֲטָרִיָּא דְקְלִיף בְּרִטִּיָּא אֲמַר בֵּית שְׁקִיָּא דְמִיָּא אֲמַר דְּאֲתָנָן עֲנָא לְמִשְׁתִּי לְקַבְּלָהוֹן דְּעֲנָא וּמִתִּיחְמוֹן בְּמִיתִיהוֹן לְמִשְׁתִּי:
---	--

וַיֵּצֵג – תַּרְגוּמוֹ "וַיַּעֲיֵץ", לְשׁוֹן תַּחֲיִכָּה וְנִעְצָצָה הוּא בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי. וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּגִמְרָא: "דְּצָה וּשְׁלִפָּה", "דְּץ בֵּיה מִיָּדִי", "דְּצָה" כְּמוֹ "דְּעַצָּה", אֵלָּא שֶׁמִּקְצָר אֶת לְשׁוֹנוֹ. בְּרֶהֱטִים – בְּמְרוּצוֹת הַמֵּים. – בְּבִרְכוֹת הַעֲשׂוּיֹת בְּאֶרֶץ לְהַשְׁקוֹת שֶׁם הַצֹּאן. אֲשֶׁר תְּבֹאֵן וְגוֹמֵר – בְּרֶהֱטִים אֲשֶׁר תְּבֹאֵן הַצֹּאן לִשְׁתוֹת, שֶׁם הֵצִיג הַמִּקְלוֹת לִנְכַּח הַצֹּאן. וַיַּחֲמֶנָה – הִבְהִמָּה רוֹאֶה אֶת הַמִּקְלוֹת וְהִיא נִרְמַעַת לְאַחֲרֶיהָ, וְהִזְכֵּר רוֹבֵעָה, וְיִזְלָת כּוֹיָצָא בּוֹ. רַבִּי הוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר: הַמֵּים נִעְשִׂין זָרַע בְּמַעֲיָהֶן וְלֹא הֵיוּ צְרִיכוֹת לְזָכֵר, וְזֶהוּ "וַיַּחֲמֶנָה" וְגוֹמֵר.

וַיִּתְּמוּ הַצֹּאן אֶל־הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדָּן הַצֹּאן עֲקָדִים נְקָדִים וּטְלָאִים:	וְאִתִּיחְמָא עֲנָא בְּחֲטָרִיָּא וַיִּלְיָדוּ עֲנָא רְגוּלִין נְמוּרִין וְרָקוּעִין:
---	---

אֵל הַמִּקְלוֹת – אֵל מִרְאוֹת הַמִּקְלוֹת. עֲקָדִים – מְשֻׁנִּים בַּמָּקוֹם עֲקֻדָּתוֹ, הֵם קֶרְסְלֵי יוֹדֵהֶם וְרִגְלֵיהֶם.

וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָי הַצֹּאן אֶל־עֵקֶד וְכָל־חֹם בְּצֹאן לָבָן וַיִּשְׁת־לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל־צֹאן לָבָן:	וְאִמְרִיָּא אִפְרִישׁ יַעֲקֹב וַיְהִי בְרִישׁ עֲנָא כָּל דְּרָגוּל וְכָל דְּשָׁחוּם בְּעֲנָא דְלָבָן וְשׁוּי לִיָּה עֲדָרִין בְּלַחֲדוּהִי וְלֹא עָרִיבְנוֹן עִם עֲנָא דְלָבָן:
--	--

וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב – הַנּוֹלָדִים עֲקָדִים וְנִקְדָּים הִבְדִּיל וְהִפְרִישׁ לַעֲצָמוֹ, וְעָשָׂה אוֹתָן עֲדָר לְבָדוֹ, וְהוֹלִיךְ אוֹתוֹ הַעֲדָר הָעֵקֶד לִפְנֵי הַצֹּאן, וּפְנֵי הַצֹּאן הִהוּלְכוֹת אַחֲרֵיהֶם צוּפוֹת אֲלֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: "וַיִּתֵּן פָּנָי הַצֹּאן אֶל עֵקֶד", שֶׁהֵיוּ פְנֵי הַצֹּאן אֵל הָעֲקָדִים, וְאֵל "כָּל חוֹם" שֶׁמִּצָּא "בְּצֹאן לָבָן". וַיִּשְׁת־לוֹ עֲדָרִים – כְּמוֹ שֶׁפִּרְשֵׁתִי.

וְהָיָה בְּכָל־יָחַם הַצֹּאן הַמִּקְשָׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת־הַמִּקְלוֹת לְעִיגֵי הַצֹּאן בְּרֶהֱטִים לִיַּחֲמֶנָה בַּמִּקְלוֹת:	וְהָיָה בְּכָל עֵדָן דְּמִתִּיחְמוֹן עֲנָא מִבְּכָרְתָּא וּמִשְׁוֵי יַעֲקֹב יֵת חֲטָרִיָּא לְעִיגֵי עֲנָא בְּרִטִּיָּא לִיַּחֲמוּתָהוֹן בְּחֲטָרִיָּא:
--	--

הַמִּקְשָׁרוֹת – כְּתַרְגוּמוֹ, הַבְּכִירוֹת, וְאֵין לוֹ עַד בְּמִקְרָא. וּמִנַּחֲם חֲבָרוּ עִם "אֲחִיתָפֶל בְּקוֹשְׁרִים"; "וַיְהִי הַקָּשָׁר אֲמִיץ", אוֹתָן הִמְתַּקְשָׁרוֹת יָסַד לְמַהר עֲבוּרוֹ.

וּבַהֲעֲטִיף הַצֹּאן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֲטָפִים לְלָבָן וְהַקְשָׁרִים לִיעֲקֹב:	וּבַלְקִישׁוֹת עֲנָא לֹא מִשְׁוֵי וְהָיוּ לְקִישִׁיָּא לְלָבָן וּבְכִירִיָּא לִיעֲקֹב:
---	--

וּבַהֲעֲטִיף – לְשׁוֹן אַחֲוֵר, כְּתַרְגוּמוֹ, "וּבַלְקִישׁוֹת". וּמִנַּחֲם חֲבָרוּ עִם "הַמְתַּלְצוֹת וְהַמְעַטְפוֹת", לְשׁוֹן עֲטִיפַת פָּסוֹת; כְּלוּמָר: מְתַעַטְפוֹת בְּעוֹרָן וְצִמְרוֹן, וְאֵינָן מִתְּאוֹת לְהִתְנַחֵם עַל יְדֵי הַזָּכָרִים.

וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי־לוֹ צֹאן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת וַעֲבָדִים וּגְמָלִים וְחֲמָרִים:	וַתִּקְרִיף גְּבִרָא לְחֻדָּא לְחֻדָּא וְהָיוּ לִיָּה עֲאֹן סְגִיָּאֹן וְאַמְהָוֹן וַעֲבָדִין וּגְמָלִין וְחֲמָרִין:
---	--

צֹאן רַבּוֹת – פָּרוֹת וְרַבּוֹת יוֹתֵר מִשְׁאָר צֹאן. וּשְׁפָחוֹת וַעֲבָדִים – מוֹכֵר צֹאנֹו בְּדָמִים יְקָרִים וְלוֹקַח לוֹ כָּל אֶלְהָ.

וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי בְנֵי־לָבָן לִקַּח יַעֲקֹב אֶת כָּל־אֲשֶׁר לְאֶבְיָנוֹ וּמֵאֲשֶׁר לְאֶבְיָנוֹ עָשָׂה אֶת כָּל־הַכֶּבֶד הַזֶּה:	וַיִּשְׁמַע יֵת פְּתָגְמִי בְנֵי לָבָן דְּאִמְרִין נְסִיב יַעֲקֹב יֵת אֶת כָּל־אֲשֶׁר לְאֶבְיָנוֹ וּמֵאֲשֶׁר לְאֶבְיָנוֹ עָשָׂה כָּל דְּלֹאֲבוּנָא וּמִדְּלֹאֲבוּנָא קָנָא יֵת כָּל נְכִסְיָא הָאֵלִין:
---	---

עָשָׂה – כָּנַס, כְּמוֹ: "וַיַּעַשׂ חֵיל וַיַּךְ אֶת עֲמָלֶק".

וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פָּנָיו לְבֶן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כְּתִמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם:	וַחֲזָא יַעֲקֹב ית סבר אפי לבן והא ליתנון עמיה כמאתמלי ומדקמוהי:
וַיֹּאמֶר י-הוָה אֱלֹהֵי־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלָדְתֶּךָ וְאֵהְיֶה עִמָּךְ:	וַאֲמַר יי ליעקב תוב לארע אבהתך ויללדוּתך ויהי מימרי בסעדה:
שוב אל ארץ אבותיך – וְשֵׁם אֱהִיֶּה עִמָּךְ; אֲכַל בַּעֲדָךָ מִחֶבֶר לְטָמָא, אִי אֶפְשָׁר לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינָתִי עָלֶיךָ.	
וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׂדֵּה אֶל־צֹאנֹו:	וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וקרא וקרא לרחל וללאה לחקלא לות עניה:
וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה – לְרַחֵל תַּחֲלָה וְאַחֵר כֹּד לְלֵאָה, שֶׁהִיא הֵימָּה עֲקֶרֶת הַבַּיִת, שְׂבִשְׁבִּילָהּ נִזְדַּגַּג יַעֲקֹב עִם לְבֹן. וְאַף בְּנִיָּה שֶׁל לֵאָה מוֹדִים בְּדָבָר, שֶׁהָרִי בָּעַז וּבֵית דִּינֹו מִשְׁבֵּט יְהוּדָה אוֹמְרִים: "כִּרְחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בְּנוֹ שְׁתֵּימָהם" וְגוֹמַר, הַקְדִּימוּ רַחֵל לְלֵאָה.	וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת־פָּנָיו אֲבִיכֶן כִּי־אֵינֶנּוּ אֵלַי כְּתִמָּל שְׁלֹשָׁם וְא-לֹהֵי אֲבִי הִנֵּה עִמָּדִי:
וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה – לְרַחֵל תַּחֲלָה וְאַחֵר כֹּד לְלֵאָה, שֶׁהִיא הֵימָּה עֲקֶרֶת הַבַּיִת, שְׂבִשְׁבִּילָהּ נִזְדַּגַּג יַעֲקֹב עִם לְבֹן. וְאַף בְּנִיָּה שֶׁל לֵאָה מוֹדִים בְּדָבָר, שֶׁהָרִי בָּעַז וּבֵית דִּינֹו מִשְׁבֵּט יְהוּדָה אוֹמְרִים: "כִּרְחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בְּנוֹ שְׁתֵּימָהם" וְגוֹמַר, הַקְדִּימוּ רַחֵל לְלֵאָה.	
וַיִּתְּנָה יְדַעְתָּן כִּי בְּכָל־פְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן:	וַאֲתִין ידעתין ארי בכל חילי פלחית ית אבוכון:
וְאֲבִיכֶן הִתֵּל בִּי וְהִתְחַלַּף אֶת־מִשְׁפָּרְתִּי עֲשָׂרַת מַגִּים וּלְא־נִתְּנֹו א-לֹהִים לְהַרְעַ עִמָּדִי:	וַאֲבוכון שקר בי ואשני ית אגרי עסר זמנין וְלֹא שְׂבָקִיָּה יי לֹאבֶאֱשָׂא עָמִי:
עֲשָׂרַת מוֹגִים – אֵין מוֹגִים פְּחוֹת מַעֲשָׂרָה. מוֹגִים – לְשׁוֹן סְכוּם כָּלֵל	אִם כִּדִּין הִנֵּה אָמַר נְמוּרִין יְהִי אֲגָרָךְ וַיִּלְדִּין כָּל עֵנָא נְמוּרִין וְאִם כִּדִּין הִנֵּה אָמַר רְגוּלִין יְהִי אֲגָרָךְ וַיִּלְדִּין כָּל עֵנָא רְגוּלִין:
אִם־כֹּה יֹאמֶר נִקְדִּים יִהְיֶה שְׁכָרְךָ וַיִּלְדִּין כָּל־הַצֹּאן נִקְדִּים וְאִם־כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים יִהְיֶה שְׁכָרְךָ וַיִּלְדִּין כָּל־הַצֹּאן עֲקָדִים:	
וַיִּצָּל א-לֹהִים אֶת־מַקְנֶה אֲבִיכֶם וַיִּתֵּן־לִי:	וַאֲפִרִּישׁ יי מן בעירא דאבוכון ויהב לי:
וַיְהִי בַּעַל יַחֲם הַצֹּאן וְאִשָּׁא עֵינִי וְאָרָא בַּחֲלוּם וְהִנֵּה הָעֶתְדִים הָעֲלִים עַל־הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים:	וְהוּא בַּעֲדֹן דְּאִתִּיחָמָא עֵנָא וּזְקַפִּית עֵינִי וַחֲזִית בַּחֲלֻמָא וְהָא תִּישָׂא דְסֻלְקִין עַל עֵנָא רְגוּלִין נְמוּרִין וּפַצִּיחִין:
וְהִנֵּה הָעֶתְדִים – אֵף עַל פִּי שֶׁהַבְּדִילִם לְבֹן כָּלָם, שֶׁלֹּא יִתְעַבְּרוּ הַצֹּאן דִּגְמָתוֹ, הֵיוּ הַמִּלָּאכִים מְבִיאִין אוֹתוֹן מַעֲדָר הַמְּסוּר בִּיד בְּנֵי לְבֹן לַעֲדָר שְׂבִיד יַעֲקֹב. וּבְרָדִים – כְּתַרְגוּמוֹ: "וּפַצִּיחִין", כִּי־שִׂי"ד ׀ בַּלְעַז: חוּט שֶׁל לְבֹן מְקִיף אֶת גּוֹפּוֹ סָבִיב, וְחִבְרַבְרַת שֶׁלּוֹ פְתוּחָה וּמְפֻלָּשֶׁת מִזֹּו אֵל זֹו. וְאֵין לִי לְהִבִּיא עַד מִן הַמִּקְרָא.	וַיֹּאמֶר לִי מִלֵּאָכָא דִּי בַּחֲלֻמָא יַעֲקֹב וַאֲמַרִּית הָאֵנָא:
וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלֵּאָךְ הָא-לֹהִים בַּחֲלוּם יַעֲקֹב וַאֲמַר הַנִּינִי:	
וַיֹּאמֶר שָׂא־נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל־הָעֶתְדִים הָעֲלִים עַל־הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר לְבֹן עֹשֶׂה לָּךְ:	וַאֲמַר זְקוּף כַּעַן עֵינֶךָ וַחֲזִי כָל תִּישָׂא דְסֻלְקִין עַל עֵנָא רְגוּלִין נְמוּרִין וּפַצִּיחִין אֲרִי גָלִי גְדָמִי ית כָּל דְּלָבֹן עֲבִיד לָךְ:
אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מְשַׁחֶתֶת שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נִדְרַת לִי שָׁם גִּדָּר עֲתָה קוּם צֵא מִן־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וּשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מוֹלָדְתֶּךָ:	אָנָא אֱלֹהָא דְאַתְגָּלִיתִי עָלֶיךָ בְּבֵית אֵל דְּמִשְׁחַתָּא תַּמָּן קָמָא דְקִיַּימָתָא גְדָמִי תַּמָּן קִיָּם כַּעַן קוּם פּוּק מִן אֶרְעָא הָדָא וְתוֹב לְאַרְעַ יִלְדוּתְךָ:
הָאֵל בֵּית אֵל – כְּמוֹ 'אֵל בֵּית אֵל', הֵם"א יִתְרָה. וְדָרָךְ מִקְרָאוֹת לְדַבָּר כּוֹ, כְּמוֹ: "כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאֶרֶץ כְּנַעַן". מְשַׁחֶתֶת שָׁם – לְשׁוֹן רַבּוּי וְגִדָּלָה, כְּשֶׁנִּמְשַׁח לְמַלְכוּת, כֹּךְ "וַיִּצָּק שָׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ" לְהִיּוֹת מְשׁוּחָה לְמַזְבֵּחַ. אֲשֶׁר נִדְרַת לִי – וְצָרִיךְ אַתָּה לְשַׁלְּמוֹ, שְׁאִמְרַת: "יִהְיֶה בֵּית א-לֹהִים", שְׁתִּקְרִיב שָׁם קֶרֶבֶנּוֹת.	

ותַעַז רַחֵל וְלֵאָה וּתֹאמַרְנָה לְוֵי הַעֹזֵד לָנוּ תִּלָּק וּנְחַלְהָ בְּבֵית אָבִינוּ:	וּבְאִתִּיבַת רַחֵל וְלֵאָה וְאָמַרָא לִיהַ הַעֹזֵד לָנָא חוּלָק וְאַחְסָנָא בְּבֵית אָבוּנָא:
הַעֹזֵד לָנוּ – לָמָּה נָעֻכְב עַל יָדָהּ מִלְּשׁוֹב? כָּלוּם אָנוּ מִיַּחְלּוֹת לִירֵשׁ בְּנִכְסֵי אָבִינוּ כָּלוּם בֵּין הַזְּכָרִים?	
הֲלֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבָנוּ לְוֵי כִּי מִכְרָנוּ וַיֵּאָכֵל גַּם־אָכּוֹל אֶת־כֶּסֶּפָּנוּ:	הֲלֹא נוֹכְרָאן אִתְחַשְׁבָּנָא לִיהַ אַרִי זַבְנָנָא וְאָכֵל אַף מִיכָל יַת כֶּסֶּפָּנָא:
הֲלֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבָנוּ לוֹ – אִפְלוּ בְּשַׁעַה שְׁדָּרָה בְּנֵי אָדָם לַתַּת גְּדוּנָא לְבִנּוֹתָיו, בְּשַׁעַת נְשׁוּאָיו, נִהְג עִמָּנוּ כְּנִכְרִיּוֹת, כִּי מִכְרָנוּ לָהּ בַּשָּׂכָר הַפְּעֻלָּה. אֵת כֶּסֶּפָּנוּ – שָׁעֻכְב דְּמֵי שָׂכָר פְּעֻלָּתָהּ.	
כִּי כָל־הָעָשָׂר אֲשֶׁר הֵצִיל אֶ־לֵהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבַגֵּינוּ וְעֹתָהּ כָּל־אֲשֶׁר אָמַר אֶ־לֵהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה:	אַרִי כָל עוֹתָרָא דְאַפְרִישׁ יִי מֵאַבּוּנָא דִילָנָא הוּא וְדַבְנָנָא וּכְעַן כָּל דְאָמַר יִי לָהּ עֲבִיד:
כִּי כָל הָעָשָׂר – "כִּי" זֶה מְשֻׁמַּשׁ בַּלְשׁוֹן "אֵלָּא", כְּלוֹמַר: מִשָּׁל אָבִינוּ אֵין לָנוּ כָלוּם, אֵלָּא מַה שֶּׁהֵצִיל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאֲבִינוּ – שָׁלָנוּ הוּא. הֵצִיל – לְשׁוֹן הַפְּרִישׁ; וְכֵן כָּל לְשׁוֹן הַצָּלָה שֶׁבִּמְקָרָא – לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, שֶׁמִּפְרִישׁוֹ מִן הַרְעָה וּמִן הָאוֹיֵב.	
נִשְׁיָשִׁי	
וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיֵּשָׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עַל־הַגְּמָלִים:	וְקָם יַעֲקֹב וַנְטֵל יַת בְּנוֹהֵי וַיַּת נְשׁוֹהֵי עַל גְּמֻלִיָּא:
אֵת בָּנָיו וְאֵת נָשָׁיו – הַקְּדִים זְכָרִים לְנָקְבוֹת; וְעָשׂוּ הַקְּדִים נְקֻבוֹת לְזָכָרִים, שְׁנָאֻמַּר: "וַיִּקַּח עָשׂוּ אֶת נְשָׁיו וְאֵת בָּנָיו" וְגוֹמַר.	
וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רֶכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכָשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכָשׁ בְּפָדָן אַרְם לָבֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֲרָצָה כְּנָעַן:	וַדְּבַר יַת כָּל גִּיתוֹהֵי וַיַּת כָּל קִנְיָנִיהַ דַּקְנָא גִּיתוֹהֵי וְקִנְיָנִיהַ דַּקְנָא בְּפָדָן אַרְם לְמִיתֵי לָוִת יִצְחָק אָבוֹהֵי לְאַרְעָא דְכְּנָעַן:
מִקְנֵה קִנְיָנוֹ – מַה שֶּׁקָּנָה מִצָּאֵנוּ, עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וּגְמָלִים וְחֲמוּרִים.	
וּלְבָנוּ הֵלֶךְ לַגִּזָּז אֶת־צֹאֲנָו וּתַגְנֹב רַחֵל אֶת־הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאָבִיהָ:	וּלְבָנוּ אִזֵּל לְמַגְזַיַת עֲנִיָּה וַנְסִיבַת רַחֵל יַת צִלְמִנָא דְלֵאבֹוהָא:
לַגִּזָּז אֵת צֹאֲנוֹ – שְׁנַתָּן בְּיַד בָּנָיו דָּרָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוּ וּבֵין יַעֲקֹב. וּתַגְנֹב רַחֵל אֵת הַתְּרָפִים – לְהַפְרִישׁ אֶת אֲבִיהָ מִעֲבוּדָה זָרָה נִתְכַּוְּנָה.	
וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵב לָבוֹן הָאֶרֶמִי עַל־בְּלִי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא:	וְכַסִּי יַעֲקֹב מִן לָבוֹן אַרְמָאָה עַל דְּלֵא חוּי לִיהַ אַרִי אִזֵּיל הוּא:
וַיִּבְרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּקָם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר וַיֵּשֶׁם אֶת־פָּנָיו הָרַ הַגִּלְעָד:	וַאֲזִל הוּא וְכָל דְּלִיָּה וְקָם וַעֲבַר יַת פְּרַת וְשׁוּי יַת אַפּוֹהֵי לְטוּרָא דְגִלְעָד:
וַיַּגֵּד לְלָבוֹן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב:	וְאִתְחַנּוּא לְלָבוֹן בַּיּוֹמָא תְּלִיתָאָה אַרִי אִזֵּל יַעֲקֹב:
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי – שְׁתַּרִי דָּרָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים הִנֵּה בִּינִיהֶם.	
וַיִּקַּח אֶת־אֶחָיו עִמּוֹ וַיַּרְדֵּף אַחֲרָיו דָּרָה שְׁבַעַת יָמִים וַיִּזְדַּבֵּק אֹתוֹ בְּהָר הַגִּלְעָד:	וַדְּבַר יַת אַחֲוֵהֵי עִמִּיהַ וַיַּרְדֵּף בְּתֵרוֹהֵי מִהֲלָהּ שְׁבַעַת יוֹמִין וַאֲדַבִּיק יַתִּיהַ בְּטוּרָא דְגִלְעָד:
אֵת אֶחָיו – קְרוֹבָיו. דָּרָה שְׁבַעַת יָמִים – כָּל אוֹתָן שֶׁלֹּשָׁה יָמִים שֶׁהֵלַךְ הַמַּגִּיד לְהַגִּיד לְלָבוֹן, הֵלַךְ יַעֲקֹב לְדִרְכּוֹ, נִמְצָא יַעֲקֹב רַחוּק מִלָּבוֹן שְׁשָׁה יָמִים, וּבִשְׁבִיעֵי הַשִּׁיגוֹ לָבוֹן, לְמַדְנוּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁהֵלַךְ יַעֲקֹב בְּשִׁבְעָה יָמִים, הֵלַךְ לָבוֹן בַּיּוֹם אֶחָד.	
וַיָּבֹא אֶ־לֵהִים אֶל־לָבוֹן הָאֶרֶמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמַר לָךְ פֶּן־תִּדְבָּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע:	וַאֲתָא מִימַר מִן קָדָם יִי לָוִת לָבוֹן אַרְמָאָה בְּחֻלְמָא דְלִילִיָּא וְאָמַר לִיהַ אִסְתַּמַּר לָהּ דְּלִמָּא תְּמַלִּיל עִם יַעֲקֹב מִטָּב עַד בִּישׁ:
מִטּוֹב עַד רָע – כָּל טוֹבָתָן שֶׁל רָשָׁעִים רָעָה הִיא אֲצֵל הַצַּדִּיקִים.	
וַיֵּשֶׁג לָבוֹן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תִּקַּע אֶת־אָהָלוֹ בְּהָר וּלְבָנוּ תִּקַּע אֶת־אֶחָיו בְּהָר הַגִּלְעָד:	וַאֲדַבִּיק לָבוֹן יַת יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב פָּרַס יַת מִשְׁכְּנֵיהַ בְּטוּרָא וּלְבָנוּ אֲשֶׁרֵי יַת אַחֲוֵהֵי בְּטוּרָא דְגִלְעָד:

וַיֹּאמֶר לָבוֹן לִיעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וַתַּגְנוֹב אֶת-לִבִּי וַתִּנְהַג אֶת-בְּנֹתַי כְּשִׁבּוֹת חָרָב:	וַיֹּאמֶר לָבוֹן לִיעֲקֹב מַה עָבַדְתָּא וְכִסִּיתָא מִנִּי וַדְבַרְתָּ יֵת בְּנֹתַי כְּשִׁבּוֹת חָרָב:
כְּשִׁבּוֹת חָרָב – כָּל סִיל הֵבֵא לְמַלְחָמָה קְרוּי חָרָב.	
לָמָּה נִחַפְתָּא לְבָרַח וַתַּגְנוֹב אֹתִי וְלֹא-הִגַּדְתָּ לִּי וְאֲשַׁלְחֶנּוּ בְשִׁמְתָהּ וּבְשָׂרִים בְּתֶף וּבְכַנּוּר:	לָמָּה אִטְמַרְתָּא לְמִיזֵל וְכִסִּיתָא מִנִּי וְלֹא חֲוִית לִי וְשַׁלְחֶנּוּ פֻּון בְּחֻדָּא וּבְתַשְׁבָּתָן בְּתוּפִין וּבְכַנּוּרִין:
וַתַּגְנוֹב אוֹתִי – גִּנְבַת אֶת דַּעֲתִי.	
וְלֹא נִשְׁתַּמְנִי לְנִשְׁק לָבוֹן וְלִבְנֹתַי עָתָה הִסְכַּלְתָּ עֲשׂוֹ:	וְלֹא שְׁבַקְתָּנִי לְנִשְׁקָא לָבוֹנִי וְלִבְנֹתַי לָבוֹנִי וְלִבְנֹתַי כְּעֵן אִסְפִּילְתָּא לְמַעַבַּד:
יִשְׁ-לֵאל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וְא-לֵהִי אֲבִיכֶם אָמַשׁ אָמַר אֵלַי לֹאמַר הַשָּׁמַר לָךְ מִדְּבַר עִם-יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד-רָע:	אִית חֵילָא בִּידֵי לְמַעַבַּד עִמָּכוֹן בִּישָׂא וְאִלְהָא דְאַבּוּכוֹן בְּרַמְשָׂא אָמַר לִי לְמִימַר אִסְתַּמַּר לָךְ מִלְּמַלְלָא עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד בִּישׁ:
יֵשׁ לֹאֵל יָדִי – יֵשׁ כֹּחַ וְסִיל בְּיָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע. וְכָל "אֵל" שֶׁהוּא לְשׁוֹן קֹדֶשׁ, עַל שֵׁם עֲזוּז וְרַב אוֹנִים הוּא.	
וְעָתָה הִלְךְ הַלֵּכֶת כִּי-נִכְסְפָה וְנִכְסְפָתָה לְבֵית אָבִיהָ לָמָּה גִּנְבַת אֶת-אֲ-לֵהִי:	וְכַעַן מִיזֵל אֲזַלְתָּא אָרִי חַמְדָּא חַמְדִּידְתָּא לְבֵית אָבוּךְ לָמָּה נְסִיבְתָּא יֵת דְחֵלְתִי:
נִכְסְפָתָה – חֲמֻדָּה. וְהִרְבָּה יֵשׁ בְּמִקְרָא: "נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה בְּפִשִּׁי", "לְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ תִּכְסֹּף".	
וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָלוֹן כִּי יֵרֵאתִי כִּי אֲמַרְתִּי כֹן-תִּגְזַל אֶת-בְּנוֹתַי מִעַמִּי:	וַאֲתִיב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָלוֹן אָרִי דְחֵילִית אָרִי אָמַרְתִּי דְלָמָּה תִינּוֹס יֵת בְּנֹתְךָ מִנִּי:
כִּי יֵרֵאתִי וְגוֹמֵר – הִשְׁכִּיכוּ עַל רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן, שָׁאמַר לוֹ: "וַתִּנְהַג אֶת בְּנוֹתַי" וְגוֹמֵר.	
עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת-אֲ-לֵהִי לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אֲחֵינוּ הַכֹּרֶל לָךְ מַה עָמְדִי וְקַח-לָךְ וְלֹא-יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גִּנְבָתָם:	אַתְר דְּתַשְׁכַּח יֵת דְּחֵלְתְךָ לֹא יִתְקִיִם קָדָם אֲחִנָּא אֲשַׁתְּמוּדַע לָךְ מָא דַּעֲמִי וְסַב לָךְ וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב אָרִי רָחֵל נְסִיבְתָנוּן:
לֹא יִחְיֶה – וּמֵאוּמָה קָלִילָה מִתָּה רָחֵל בְּדֶרֶךְ. מַה עָמְדִי – מִשְׁלָךְ.	
וַיָּבֵא לָבוֹן בָּאֵהָל יַעֲקֹב וּבָאֵהָל לֵאלֹהִי וּבָאֵהָל שְׁתֵּי הָאֵמָהּ וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מֵאֵהָל לֵאלֹהִי וַיָּבֵא בָאֵהָל רָחֵל:	וַעֲאֵל לָבוֹן בְּמִשְׁכְּנָא דִיעֲקֹב וּבְמִשְׁכְּנָא דְלֵאלֹהִי וּבְמִשְׁכְּנָא דְתַרְתִּין לְחִינְתָּא וְלֹא אֲשַׁכַּח וּנְפַק מִמִּשְׁכְּנָא דְלֵאלֹהִי וַעֲאֵל בְּמִשְׁכְּנָא דְרָחֵל:
בָּאֵהָל יַעֲקֹב – הוּא אֵהָל רָחֵל, שְׁהִיָּה יַעֲקֹב תְּדִיר אֲצִלָּהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "בְּנִי רָחֵל אִשְׁתַּי יַעֲקֹב", וּבְכֵלָן לֹא נֹאמַר 'אִשְׁתַּי יַעֲקֹב'. וַיָּבֵא בָאֵהָל רָחֵל – כְּשִׁינָא מֵאֵהָל לֵאלֹהִי, חֲזַר לוֹ לֵאֵהָל רָחֵל קָדָם שְׁחַפֵּשׁ בָּאֵהָל הָאֵמָהּ. וְכָל כֹּף לָמָּה? לְפִי שְׁהִיָּה מְכִיר בַּהּ שְׁהִיָּה מִשְׁמִשְׁנִית.	
וַרְחֵל לִקְחָה אֶת-הַתָּרְפִים וַתִּשְׁמֶם בְּכֹר הַגָּמֶל וַתִּשָּׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לָבוֹן אֶת-כָּל-הָאֵהָל וְלֹא מִצָּא:	וְרָחֵל נְסִיבַת יֵת צִלְמָנִיא וְשׁוּיָאֲתָנוּן בַּעֲבִיטָא דְגָמֶלָא וַיִּתִּיבַת עָלֵיהוֹן וּמִשְׁשִׁשׁ לָבוֹן יֵת כָּל מִשְׁכְּנָא וְלֹא אֲשַׁכַּח:
בְּכֹר הַגָּמֶל – לְשׁוֹן "כָּרִים וְכִסְתוֹת", כְּתִרְגוּמוֹ: "בַּעֲבִיטָא דְגָמֶלָא", וְהִיא מְרַדַּעַת הַעֲשׂוּיָה כְּמִין כֹּר. וּבַעֲרוּבִין שְׁנִינוּ: "הַקִּיפּוֹה בַּעֲבִיטִין", וְהוּא עַבְיטִי גָמְלִים, בִּשְׁטִי"ל בַּלְעֲז.	
וַתֹּאמֶר אֶל-אָבִיהָ אֶל-יִחְזַר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכַל לָקוּם מִפְּנֵיהָ כִּי-יִדְרֹךְ נָשִׁים לִי וַיִּחַפֵּשׁ וְלֹא מִצָּא אֶת-הַתָּרְפִים:	וַתֹּאמַרְתָּ לְאַבּוּהָא לֹא יִתְקַף בְּעֵינֵי רַבּוּנִי אָרִי לֹא אִפּוֹל לְמָקָם מִן קְדָמָךְ אָרִי אוֹרַח גִּשְׁיִין לִי וּבְלִשׁ וְלֹא אֲשַׁכַּח יֵת צִלְמָנִיא:
וַיִּחַר לִיעֲקֹב וַיִּרְבּ בָּלָבוֹן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָלוֹן מַה-כָּשָׁעִי מַה חֲטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ אֶתְרִי:	וַתְּקִיף לִיעֲקֹב וַיִּנָּצַח עִם לָבוֹן וַאֲתִיב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָלוֹן מָא חוּבִי מָא סוּרְחָנִי אָרִי רַדְפָתָא בְּתַרִּי:

דלקת – רדפת, כמו: "על החרים דלקנו", וכמו: "מדלק אחרי פלשתיים".

פִּי־מִשְׁשָׁתָּה אֶת־כָּל־כְּלִי מִה־מִּצָּאתָ מִכָּל כְּלִי־בֵיתָה שִׁים כֹּה גָדַד אֶחָד וְאַחֶיךָ וְיֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ: אָרִי מִשִּׁישָׁתָּה יָת כָּל מִנִּי מֵא אֲשַׁכְחֶתָּ מִכָּל מִנִּי בֵיתָה שׁו הָכָא קָדָם אֶחָד וְיֹכִחוּ בֵּין תְּרֹנָא:

ויוכיחו – ויכריעו עם מי הדין, אפרובי"ר [בלעז.

זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנִכְל עֲמֻךְ רַחֲלִיךָ וְעַיִיךָ לֹא שָׁפְלוּ וְאִילִי צֹאנֶךָ לֹא אֲכָלְתִּי: דָּנוּ עֲסָרִין שָׁנִין אָנָּה עֲמֻךְ רַחֲלֶךָ וְעַיִיךָ לֹא אֲתִפִּילוּ וְדָכְרִי עֲנֹךְ לֹא אֲכָלִית:

לא שפלו – לא הפילו עבורך, כמו: "רחם משפיל"; "תפלט פרתו ולא תשפל". ואילי צאנך – מכאן אמרו: איל בן יומו קרוי איל; שאם לא כן, מה שבחו? אילים לא אכל, אכל כבשים אכל? אם כן גזלן הוא.

טִרְפָּה לֹא־הִבָּאתִי אֵלֶיךָ אֲנִכִּי אַחֲשָׁנָה מִיָּדִי תִּבְקָשָׁנָה גִּנְבֹתִי יוֹם וּגְנֹבְתִי לַיְלָה: דַּתְבִּירָא לֹא אִיתִיתִי לָךְ דַּהֲוֹת שְׁגִינָא מִמִּגְנִנָּא מִנִּי אַתָּה בְּעֵי לֵה גִטְרִית בִּימָמָא וְנִטְרִית בְּלִילִיָּא:

טִרְפָּה – על ידי ארי וזאב. אֲנִכִּי אַחֲשָׁנָה – לשון "קולע באבן אל השערה ולא נחטא"; "אני ובני שלמה חטאים", חסרים. אֲנִכִּי אַחֲסָרְנָה; אם חסרה – חסרה לי, ש"מִיָּדִי תִּבְקָשָׁנָה". [אֲנִכִּי אַחֲשָׁנָה – תרגומו: "דהות שגינא ממגננא", שהיתה נפקדת ומחסרת; כמו: "ולא נפקד ממנו איש", תרגומו: "ולא שגא". גִּנְבֹתִי יוֹם וּגְנֹבְתִי לַיְלָה – גנובת יום או גנובת לילה, הפל שלמתי. גִּנְבֹתִי – כמו "רפתי בגוים שרתי במדינות"; "מלאתי משפט", "אוהבתי לדוש".

הָיִיתִי בְּיוֹם אֲכָלְנִי חֶרֶב וְקָרַח בְּלִילָה וּתְמִיד שְׁנָתִי מִעֵינִי: הָוִיתִי בִּימָמָא אֲכָלְנִי שְׂרָבָא וּגְלִידָא נֶחֱת עָלִי בְּלִילִיָּא וְנִדַּת שִׁינָתִי מִעֵינִי:

אֲכָלְנִי חֶרֶב – לשון "אש אוכלה". וְקָרַח – כמו: "משליך קרחו"; תרגומו "גלידא". שְׁנָתִי – לשון שנה.

זֶה־לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשָׁתִי בְּנִתִיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנֶךָ וּתְחַלְחֶה אֶת־מִשְׁפָּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מָגִים: דָּנוּ לִי עֲסָרִין שָׁנִין בְּבֵיתְךָ פְּלַחְתְּךָ אַרְבַּע עֲסָרִי שָׁנִין בְּתַרְתִּין בְּנִתְךָ וְשִׁית שָׁנִין בְּעֲנֹךְ וְאֲשַׁנִּיתָּ יָת אֲגָרִי עֶסֶר זְמָנִין:

וּתְחַלְחֶה אֶת מִשְׁפָּרְתִּי – היית משנה תנאי שבינינו, מנלך לטלוא ומעקדים לברדים.

לֹא־לִי אֶ־לֹּהִי אֲבִי אֶ־לֹּהִי אֲבָרְהָם וַפְּחַד יִצְחָק הָיָה לִּי כִּי עָתָה רִיגָם שִׁלַּחְתָּנִי אֶת־עֲנָנִי וְאֶת־יָגִיעַ כַּפִּי רָאָה אֶ־לֹּהִים וַיִּזְכַּח אִמָּשׁ: אֱלוֹ לֹא פֹון אֶ־לֹּהִיָּה דִּאבָּא אֶ־לֹּהִיָּה דִּאבְרָהִם וְדַדְחִיל לִיָּה יִצְחָק הָוָה בְּסַעְדִּי אָרִי כַּעַן רִיגֹן שִׁלַּחְתָּנִי יָת עַמְלִי וַיֵּת לִיאֹת יְדֵי גָלִי קָדָם יְיָ וְאִזְכַּח בְּרַמָּשָׁא:

וַפְּחַד יִצְחָק – לא רצה לומר "אֶ־לֹּהִי יִצְחָק", שאין הקדוש ברוך הוא מיחד שמו על הצדיקים בְּחַיֵּיהֶם. ואף על פי שאמר לו בְּצִאתוֹ מִבְּאֵר שָׁבַע: "אני ה' אֶ־לֹּהִי אֲבָרְהָם אֲבִיךָ וְאֶ־לֹּהִי יִצְחָק", בשביל שִׁכְחוּ עֵינָיו וְהָרִי הוּא כַּמֶּת – יַעֲקֹב נִתְּנָא לִזְמַר "וְאֶ־לֹּהִי", ואמר וַפְּחַד. וַיִּזְכַּח – לשון תזכרה הוא ולא לשון הוכחה.

שביעי

וַיַּעַן לָבָן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בְּנֵי וְהִצָּאן צֹאנִי וְכָל אֲשֶׁר־אַתָּה רָאָה לִי־הוּא וְלִבְנֹתַי מִה־אֲעֻשָׂה לְאַלְהֵי הַיּוֹם אִם לִבְנֵיהֶן אֲשֶׁר יִלְדוּ: וְאֶתִּיב לָבָן וַאֲמַר לְיַעֲקֹב בְּנֹתָא בְּנֹתִי וּבְנֵיָא בְּנֵי וְעָנָא עָנִי וְכָל דִּאתָּ חֲזִי דִילִי הוּא וְלִבְנֹתִי מָא אַעֲבִיד לְאַלִּין יוֹמָא דִּין אוֹ לִבְנֵיהֶן דִּילִידָא:

מִה אֲעֻשָׂה לְאַלְהֵי – איך תעלה על לבי להרע להן?

וְעָתָה לָכֵּה נִכְרַתָּה בְּרִית אֲנִי וְאַתָּה וְהִנֵּה לַעַד בֵּינִי וּבֵינֶךָ: וַכַּעַן אִיתָּא גִּזְזֵר קִיָּים אָנָּה וְאַתָּה וַיְהִי לְסִהִיד בֵּינָא וּבֵינֶךָ:

וְהִנֵּה לַעַד – הקדוש ברוך הוא.

וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבְרָתָא וַיְרִימָהּ מִצָּבָה: וַנְּסִיב יַעֲקֹב אֲבָנָא וַזְקַפָּה קִמָּא:

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאַחִיו לִקְטוּ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ־גֵל וַיִּנְאָכְלוּ שֵׁם עַל־הַגֵּל: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאַחֵוְהִי לְקוּטוּ אֲבָנִין וַנְּסִיבוּ אֲבָנִין וַעֲבָדוּ דְּגוֹרָא וַאֲכָלוּ תַמָּן עַל דְּגוֹרָא:

לְאַחֲיוּ – הֵם בְּנוֹי, שֶׁהָיוּ לוֹ אֲחִים, נִגְשִׁים לְצָרָה וּלְמַלְחָמָה.

וַיִּקְרָא-לוֹ לְבֹן יִגְרָר שְׁהָדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִלְעָד:

וַקָּרָא לִיה לְבֹן יִגְרָר סְהָדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לִיה גִלְעָד:

יִגְרָר שְׁהָדוּתָא – תַּרְגוּמוֹ שֶׁל גִלְעָד, גִּל עַד.

וַיֹּאמֶר לְבֹן הַגֵּל הַזֶּה עֵד בֵּינִי וּבֵינָךְ הַיּוֹם עַל-כֵּן קָרָא-שְׁמוֹ גִלְעָד:

וַאֲמַר לְבֹן דְּגוֹרָא הָדִין סְהִיד בֵּינָא וּבֵינָךְ יוֹמָא דִּין עַל כֵּן קָרָא שְׁמִיה גִלְעָד:

וְהַמְצָפָה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק יְ-הוָה בֵּינִי וּבֵינָךְ כִּי נִסְתַּר אִישׁ מִרְעֵהוּ:

וְסְכוּתָא דְאָמַר יִיסָךְ מִימָרָא דֵּינִי בֵּינָא וּבֵינָךְ אָרִי נִתְכַּסִּי גִבְרָה מִחֲבָרִיהָ:

וְהַמְצָפָה אֲשֶׁר אָמַר וְגוֹמַר – וְהַמְצָפָה אֲשֶׁר בִּהְרַגֵּל גִלְעָד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיַּעֲבֹר אֶת מִצְפֶּה גִלְעָד". וְלָמָּה נִקְרְאתָ שְׁמָה "מִצְפֶּה"? לִפִּי שֶׁאָמַר כָּל אֶחָד מֵהֶם לַחֲבֵרוֹ: יִצְחָק ה' בֵּינִי וּבֵינָךְ אִם תַּעֲבֹר אֶת הַבְּרִית. כִּי נִסְתַּר – וְלֹא נִרְאָה אִישׁ אֶת רַעְהוּ.

אִם-תַּעֲנֶנָּה אֶת-בְּנֹתֵי וְאִם-תִּתְּקַח נָשִׁים עַל-בְּנֹתֵי אִינֹן אִישׁ עֲמָנּוּ רָאָה אֶ-לֵהִים עֵד בֵּינִי וּבֵינָךְ:

אִם תַּעֲנִי נִת בְּנֹתֵי וְאִם תִּסְבֵּי נָשִׁין עַל בְּנֹתֵי לִית אֲנִשׁ עֲמָנָא חֲזִי מִימָרָא דֵּינִי סְהִיד בֵּינָא וּבֵינָךְ:

בְּנֹתֵי... בְּנֹתֵי – שְׁתֵּי פַעַמִּים; אִף בְּלִקְחָהּ וְזִלְפָּה – בְּנֹתֵי הָיוּ מִפִּילְגָּשׁ. אִם תַּעֲנֶנָּה אֶת בְּנֹתֵי – לִמְנַע מִהֶן עֹנֵת תִּשְׁמִישׁ.

וַיֹּאמֶר לְבֹן לִיַּעֲקֹב הַזֶּה הַגֵּל הַזֶּה וְהַנֶּה הַמְצָפָה אֲשֶׁר יִרְיֵתִי בֵּינִי וּבֵינָךְ:

וַאֲמַר לְבֹן לִיַּעֲקֹב הָא דְּגוֹרָא הָדִין וְהָא קָמְתָא דְאֶקִּימִית בֵּינָא וּבֵינָךְ:

יִרְיֵתִי – כְּמוֹ "יִירָה בֵּינִי", כְּזֶה שֶׁהוּא יוֹרָה הַסֵּץ.

עַד הַגֵּל הַזֶּה וְעַד הַמְצָפָה אִם-אֲנִי לֹא-אֶעֱבֹר אֵלֶיךָ אֶת-הַגֵּל הַזֶּה וְאִם-אֲתָהּ לֹא-תַעֲבֹר אֵלַי אֶת-הַגֵּל הַזֶּה וְאֶת-הַמְצָפָה הַזֹּאת לִרְעָה:

סְהִיד דְּגוֹרָא הָדִין וְסְהִידָא קָמְתָא אִם אֲנָא לֹא אֶעֱבֹר לְנִתְךָ נִת דְּגוֹרָא הָדִין וְאִם אַתָּה לֹא תַעֲבֹר לְנִתִּי נִת דְּגוֹרָא הָדִין וְנִת קָמְתָא הָדָא לְבִישׁוֹ:

אִם אֲנִי – הָרִי "אִם" מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן "אֲשֶׁר", כְּמוֹ: "עַד אִם דִּבְרַתִּי דְבָרִי". לִרְעָה – לִרְעָה אִי אַתָּה עוֹבֵר, אָכֵל אַתָּה עוֹבֵר לְפָרָקְמִטָּא.

אֶ-לֵהִי אֲבִרְהֶם וְאֶ-לֵהִי נָחוּר יִשְׁפֹּטוּ בֵּינֵינוּ אֶ-לֵהִי אֲבִיהֶם וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בַּפֶּחַד אָבִיו יִצְחָק:

אֶ-לֵהִי דְאֲבִרְהֶם וְאֶ-לֵהִי דְנָחוּר יְדִינוּן בֵּינָנָא אֶלֵהָא דְאֲבוּהוֹן וְקַיִים יַעֲקֹב בְּדַדְחִיל לִיה אֲבוּהֵי יִצְחָק:

אֶ-לֵהִי אֲבִרְהֶם – קִדְשׁ. וְאֶ-לֵהִי נָחוּר – חַל. אֶ-לֵהִי אֲבִיהֶם – חַל.

וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָרַ וַיִּקְרָא לְאַחֲיוֹ לְאַכְל־לָחֶם וַיֵּאכְלוּ לָחֶם וַיְלִינוּ בְּהָרַ:

וְנָכַס יַעֲקֹב נָכַסְתָא בְּטוֹרָא וַקָּרָא לְאַחוּהֵי לְמִיכָל לְחָמָא וַאֲכָלוּ לְחָמָא וּבָתּוּ בְּטוֹרָא:

וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח – שָׁחַט בְּהֵמוֹת לְמִשְׁתָּה. לְאַחֲיוֹ – לְאוֹהֲבָיו שָׁעַם "נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלִחְמוֹ".

וַיִּשְׁכֹּם לְבֹן בְּבֹקֶר וַיִּנְשָׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיִּבְרָךְ אֶת־הֶם וַיַּלְלֵךְ וַיָּשָׁב לְבֹן לְמִקְמוֹ:

וַאֲקִידִים לְבֹן בְּצַפְרָא וַנְּשִׁיק לְבָנוּהֵי וּלְבָנוֹתֵיהָ וּבְרִיךְ יְתָהוֹן וַאֲזַל וְתָב לְבֹן לְאַתְרֵיהָ:

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיַּפְגְּעוּ-בּוֹ מְלָאכֵי אֶ-לֵהִים:

וַיַּעֲקֹב אָזַל לְאוֹרְחֵיהָ וַעֲרֵעוּ בֵּיה מְלָאכֵיָא דֵּינִי:

וַיַּפְגְּעוּ בּוֹ מְלָאכֵי אֶ-לֵהִים – מְלָאכִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ לְקִרְאָתוֹ לְלוֹתוֹ לְאֶרֶץ.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאִם מַחְנֶה אֶ-לֵהִים זֶה וַיִּקְרָא שְׁמֵי-הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֶה:

וַאֲמַר יַעֲקֹב כִּד חֲזָנוּן מִשְׁרֵי מִן קָדָם יְיָ דָּא וַקָּרָא שְׁמִיה דְאֶתְרָא הַהוּא מַחְנֶה:

מַחְנֶה – שְׁתֵּי מַחְנוֹת: שֶׁל חוּצָה לְאֶרֶץ שְׂבָאוּ עִמּוֹ עַד כָּאן, וְשֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂבָאוּ לְקִרְאָתוֹ.

ה בני לחכמתי הקשיבה לתבונתי הט־אזנך: **ב** לשמר מזמות ולדעת שפתיך ינצרו: **ג** כי נפת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה: **ד** ואחריתה מרה כלענה חדה פתח פיות: **ה** רגליה ירדות מות שאול צעדיה יתמכו: **ו** ארח חיים פן־תפלוס נעו מעגלתיה לא תדע: **ז** ועתה בנים שמעו־לי ואל־תסורו מאמרי־פי: **ח** הרתק מעליה דרכך ואל־תקרב אל־פתח ביתה: **ט** פן־תתן לאחרים הודך ושנתיך לאכזרי: **י** פן־ישבעו זרים פתך ועצביך בבית נכרי: **יא** ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך: **יב** ואמרת איך שגאתי מוסר ותוכחת נאץ לבי: **יג** ולא־שמעתי בקול מורי ולמלמדי לא־הטיתי אזני: **יד** כמעט הייתי בכל־רע בתוך קהל ועדה: **טו** שטה־מים מבורך ונזלים מתוך בארך: **טז** יפוצו מעינתיך חוצה ברחבות פלגי־מים: **יז** יהיו־לך לבדה ואין לזרים אתך: **יח** יהי־מקורך ברוך ושמח מאשת נעורך: **יט** אילת אהבים ולעלת־תן דדיה ירנה בכל־עט באהבתה תשגה תמיד: **כ** ולמה תשגה בני בזרה ותתפק חק נכריה: **כא** כי נכח | עיני י־הוה דרכי־איש וכל־מעגלתי מכלס: **כב** עוונתי ילכדנו את־הרשע ובתבלי חטאתו יתמד: **כג** הוא גמות באין מוסר וברב אולתו ישגה:

א בני אם־ערכת לרעה תקעט לזר פפיה: **ב** נוקשת באמרי־פיה נלפדת באמרי־פיה: **ג** עשה זאת אפוא בני והנצל פ־י־באת בכח־רעה לך התרפס ורעב רעיה: **ד** אל־תתן שגה לעיניך ותנומה לעפעפיה: **ה** הנצל כצבי מיד וכצפור מיד יקוש: **ו** לך־אל־נמלה עצל ראה דרכיה וחכם: **ז** אשר אין־לה קצין שטר ומשל: **ח** תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה: **ט** עד־מתי עצל תשקב מתי תקום משנתך: **י** מעט שנות מעט תנומות מעט | חבק ידים לשקב: **יא** ובא־כמה־לך ראשה ומחסרך פאיש מגן: **יב** אדם בליעל איש און הולך עקשות פה: **יג** קרץ בעינו מלל ברגלו מרה באצבעותיו: **יד** תהפכות | בלבו חרש רע בכל־עט מדינים ישלח: **טו** על־פן פתאם יבוא אידו פתע ישבר ואין

מרפא: **טז** שש־הנה שגא י־הוה ושבוע תועבת נפשו: **יז** עינים רמות לשון שקר ויזים שפכות דם־נקי: **יח** לב חרש מחשבות און רגלים ממהרות לרוץ לרעה: **יט** יפית בנבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים: **כ** נצר בני מצות אביך ואל־תטש תורת אמה: **כא** קשרם על־לבך תמיד ענדם על־גרגרתך: **כב** בהתהלכך | תגלה אתך בשקבך תשמר עליך ובהקיצות היא תשיחה: **כג** כי גר מצוה ותורה אור ודרך חלים תוכחות מוסר: **כד** לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה: **כה** אל־תחמד יפיה בלבבך ואל־תקחך בעפעפיה: **כו** כי בעד־אשה זוה ע־כפר־לחם ואשת איש גפש יקרה תצוד: **כז** היתתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה: **כח** אם־יהלך איש על־הגחלים ורגליו לא תפוינה: **כט** פן הבא אל־אשת רעהו לא ינקה כל־הנגע בה: **ל** לא־יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב: **לא** ונמצא ישלם שבעתים את־כל־הון ביתו יתן: **לב** נאף אשה חסר־לב משחית נפשו הוא יעשנה: **לג** נגע־וקלון ימצא ותרפתו לא תמחה: **לד** כי־קנאה חמת־גבר ולא־יחמול ביום נקם: **לה** לא־ישא פני כל־כפר ולא־יאבה כי תרבה־שחד:

א בני שמר אמרי ומצותי תצפן אתך: **ב** שמר מצותי וחייה ותורתי פאישון עיניך: **ג** קשרם על־אצבעתיך כתבם על־לוח לבך: **ד** אמר לחכמה אחתי את ומדע לבינה תקרא: **ה** לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה: **ו** כי בחלון ביתי בעד אשנבי נשקפתי: **ז** וארא בפתאים אבינה בבנים גער חסר־לב: **ח** עבר בשוק אצל פנה ודרך ביתה יצעד: **ט** בנשה־בערב יום באישון לילה ואפלה: **י** והגה אשה לקראתו שית זונה ונצרת לב: **יא** המיה היא וסררת בביטה לא־ישפנו רגליה: **יב** פעם | בחוץ פעם ברחבות ואצל כל־פנה תארב: **יג** והחזיקה בו וגשקה לו העזה פניה ותאמר לו: **יד** זבחי שלמים עלי היום שלמתי נדרי: **טו** על־פן יצאתי לקראתך לשחר פניה ואמצאך: **טז** מרבדים רבדתי ערשי חטבות אטון מצרים: **יז** נפתי

מִשְׁכָּבִי מִרְאֵהִים וְקִנְמוֹן: ^ט לָכֵה גִרְוֹה דָּדִים עַד-
הַבָּקָר נִתְעַלְסָה בְּאֵהָבִים: ^י כִּי אֵין הָאִישׁ בְּבִיתוֹ
הָלַךְ בְּדֶרֶךְ מֶרְחֹק: ^{יא} צָרֹר־הַכֶּסֶף לָקַח בִּידוֹ לְיוֹם
הַכֶּסֶף יָבֹא בֵּיתוֹ: ^{יב} הִשְׁתּוֹ בָּרֵב לִקְחָהּ בְּחֶלֶק
שְׁפָתֶיהָ תִּדְיַחְנוּ: ^{יג} הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ פֶּתָאם כְּשׁוֹר אֶל-
טַבַּח יָבֹא וְכַעֲכֵס אֶל-מוֹסֵר אֹיִל: ^{יד} עַד יִפְלַח חֵץ
כְּבָדוֹ כְּמִתָּר צָפוֹר אֶל-פֶּתַח וְלֹא-יִלְדֶּע כִּי-בִנְפִשׁוֹ
הוּא: ^{טו} וְעַתָּה בָּנִים שְׁמַעוּ-לִי וְהִקְשִׁיבוּ לְאִמְרֵי-
פִי: ^{טז} אֶל-יִשְׁשָׁכָר אֶל-דֶּרֶכֶיהָ לִבָּהּ אֶל-תִּתֵּע
בְּנִיתִיבוֹתֶיהָ: ^{יז} כִּי-רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וְעַצְמִים
כָּל-הֶרְגִּיהָ: ^{יח} דֶּרֶכִּי שְׂאוֹל בֵּיתָה יִרְדּוֹת אֶל-חֲדָרֵי-
מוֹת:

^{יט} הֲלֹא-חֲכָמָה תִּקְרָא וְתִבּוֹנָה תִּתֵּן קוֹלָהּ: ^כ בְּרֹאשִׁי-
מִרְמִים עָלֵי-דָרֶךְ בֵּית נְתִיבוֹת נֶאֱצָבָה: ^{כא} לִיד-
שְׁעָרִים לִפְנֵי-קֶרֶת מְבֹא פִתְחִים תְּרֹנָה: ^{כב} אֲלֵיכֶם
אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶל-בְּנֵי אָדָם: ^{כג} הִבִּינוּ פִתְאִים
עֲרָמָה וְכִסְיִלִּים הִבִּינוּ לָב: ^{כד} שְׁמַעוּ כִּי-נִגְיָדִים
אֲדַבֵּר וּמִפֶּתַח שְׁפָתִי מִיִּשְׁרָיִם: ^{כה} כִּי-אֲמַת יִהְיֶה
חִפִּי וְתוֹעֵבַת שְׁפָתִי רָשָׁע: ^{כו} בְּצִדְקָה כָּל-אִמְרֵי-פִי
אֵין בָּהֶם גִּפְתָּל וְעֵקֶשׁ: ^{כז} כָּלֵם גִּכְחִים לַמַּבִּין
וְיִשְׂרָיִם לַמִּצָּאִי דַעַת: ^{כח} קַחוּ-מוֹסְרִי וְאֶל-כֶּסֶף
וְדַעַת מִתְרוֹץ נִבְחָר: ^{כט} כִּי-טוֹבָה חֲכָמָה מִפְּנִיגִים
וְכָל-חֲפָצִים לֹא יִשְׁוּי-בָּהּ: ^ל אֲנִי-חֲכָמָה שְׁכֻנָּתִי
עֲרָמָה וְדַעַת מִזְמוֹת אֲמַצָּא: ^{לא} יִרְאֵת י-הוָה שְׁנֹאת-
רַע גָּאָה וְגֵאוֹן וְדֶרֶךְ רָע וּפִי תִהְפְּכוֹת שְׁנֹאתִי:
^{לב} לִי-עֲצָה וְתוֹשִׁיָה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה: ^{לג} בִּי
מַלְכִּים יִמְלְכוּ וְרֹזְנִים יִתְקֻקּוּ אֶדְקָה: ^{לד} בִּי שָׂרִים
יִשְׁרוּ וְנִדְיָבִים כָּל-שְׁפָטִי אֶדְקָה: ^{לה} אֲנִי אֶהְבֵּי אֶהֱבֵי
וּמִשְׁחֹרֵי יִמְצָאֲנִי: ^{לו} עֲשֹׂר-וְכָבוֹד אֲתִי הוֹן עֲתִק
וְאֶדְקָה: ^{לז} טוֹב בְּרִי מִתְרוֹץ וּמִפֶּז וְתִבּוּאָתִי מִכֶּסֶף
נִבְחָר: ^{לח} בְּאַרְח־אֶדְקָה אֶהְלֹךְ בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת מִשְׁפָּט:
^{לט} לַהֲנַחִיל אֶהְבֵּי יֵשׁ וְאַצְרִיתֵיהֶם אִמְלֹא: ^מ י-הוָה
קִנְיִי רֵאשִׁית דֶּרֶכּוֹ קֹדֶם מִפְּעֻלּוֹ מֵאֵז: ^{מא} מַעֲוֹלָם
נִסְכָּתִי מֵרֹאשׁ מִקֵּד-מִי-אַרְץ: ^{מב} בְּאִין-תִּהְיֶה מוֹת
חוֹלְלָתִי בְּאִין מַעֲנִנּוֹת נִכְבְּדֵי-מִים: ^{מג} בְּטָרֶם הָרִים
הִטְבַּעוּ לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלְלָתִי: ^{מד} עַד-לֹא עָשָׂה אֶרֶץ
וְחוֹצוֹת וְרֹאשׁ עִפְרוֹת תִּבְלִ: ^{מה} בִּהְכִּינוּ שָׁמַיִם שָׁם

אֲנִי בִּתְקוֹ חוֹג עַל-פְּנֵי תְהוֹם: ^{מז} בְּאַמְצוֹ שְׁחָקִים
מִמַּעַל בְּעִזּוֹ עֵינֹת תְהוֹם: ^{מח} בְּשׁוֹמוֹ לִיָּם וְחָלוֹ
וּמִים לֹא יַעֲבְרוּ-פָּיו בְּחוֹלוֹ מוֹסְדֵי אֶרֶץ: ^{מט} וְאַהֲנָה
אֲצִלּוֹ אֲמוֹן וְאַהֲנָה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם וָיוֹם מִשְׁחָקָת
לִפְנֵינוּ בְּכָל-עֵת: ^נ מִשְׁחָקָת בְּתִבְלִ אֶרְצוֹ וְשַׁעֲשְׁעִי
אֶת-בְּנֵי אָדָם: ^{נא} וְעַתָּה בָּנִים שְׁמַעוּ-לִי וְאִשְׁרֵי
דֶּרֶכִּי יִשְׁמְרוּ: ^{נב} שְׁמַעוּ מוֹסֵר וְחִכְמוֹ וְאֶל-תִּפְרָעוּ:
^{נג} אֲשֶׁר־י-אָדָם שְׁמַעַ לִי לִשְׁקֹד עַל-דִּלְתַּתִּי יוֹם וָיוֹם
לִשְׁמֹר מִזְנוֹת פִּתְחֵי: ^{נד} כִּי מִצָּאִי מִצָּא תִיִּם
וַיִּפֶק רָצוֹן מִי-הוָה: ^{נה} וְחִטָּאִי חִמָּס נִפְשׁוֹ כָּל-
מִשְׁנָאִי אֶהְבּוּ מוֹת:

^{נו} חֲכָמוֹת בְּנִתָּה בֵּיתָה חֲצָבָה עֲמוּדֶיהָ שְׁבָעָה:
^{נז} טַבַּחָה טַבַּחָה מִסְכָּה יִיגָה אֶף עֲרָכָה שְׁלַחְנָה:
^{נח} שְׁלַחְתָּה נַעֲרָתֶיהָ תִּקְרָא עַל-גִּפִּי מִרְמֵי קֶרֶת: ^{נט} מִי-
פִתִּי יִסֵּר הִנֵּה חֲסֵר-לֵב אֲמָרָה לוֹ: ^ס לָכוּ לַחֲמוּ
בְּלַחְמִי וְיִשְׁתּוּ בִּינִי מִסְכָּתִי: ^{סא} וְעִזְבוּ פִתְאִים וְחָיו
וְאִשְׁרוּ בְּדֶרֶךְ בִּינָה: ^{סב} לֵץ לָקַח לוֹ קָלוֹן
וּמוֹכִיחַ לְרָשָׁע מוֹמוֹ: ^{סג} אֶל-תִּבְכַּח לֵץ פֹּר־יִשְׁנֹאֲךָ
הוֹכַח לַחֲכָם וַיֵּאֱהָבְךָ: ^{סד} תָּנוּ לַחֲכָם וַיִּחַפֵּם-עוֹד הוֹדַע
לְצַדִּיק וַיּוֹסֶף לָקַח: ^{סה} תַּחֲלַת חֲכָמָה יִרְאֵת י-הוָה
וְדַעַת קְדָשִׁים בִּינָה: ^{סו} כִּי-בִי יִרְבּוּ יִמֶּיךָ וַיּוֹסִיפוּ
לְךָ שָׁנוֹת תִּיִּם: ^{סז} אִם-חֲכָמָתְךָ חֲכָמָתְךָ וְלֹא-תִּבְדֹּק
תִּשָּׂא: ^{סח} אֲשֶׁת בְּסִילוֹת הַמִּיָּה פִתְיוֹת וּבִלְיָגָדָהּ
מָה: ^{סט} וַיִּשְׁבָּה לִפְתַּח בֵּיתָה עַל-כֶּסֶף מִרְמֵי קֶרֶת:
^ס לִקְרָא לְעַבְרֵי-דָרֶךְ הַמִּיִּשְׁרָיִם אֲרַחֲוֹתָם: ^{סא} מִי-
פִתִּי יִסֵּר הִנֵּה וְחֲסֵר-לֵב וְאַמָּרָה לוֹ: ^{סב} מִים-גְּנוּבִים
יִמְתְּקוּ וְלֶחֶם סִתְרִים יִנָּעַם: ^{סג} וְלֹא-יִדַּע כִּי-רָפְאִים
שָׁם בַּעֲמָקֵי שְׂאוֹל קִרְאִיהָ:

^{סד} מִשְׁלִי שְׁלֹמָה בֶן חֲכָם יִשְׁמַח-אֲב וּבֶן כְּסִיל
תוֹגַת אֲמוֹ: ^{סה} לֹא-יִוָּעִילוּ אוֹצְרוֹת רָשָׁע וְאֶדְקָה
תַּצִּיל מִמוֹת: ^{סו} לֹא-יִרְעִיב י-הוָה גִּפְשׁ צַדִּיק וְהוֹת
רָשָׁעִים יִהְדֶּה: ^{סז} רֹאשׁ עֲשָׂה כַּהֲרֹמִיָּה וַיֵּד חֲרוּצִים
תַּעֲשִׂיר: ^{סח} אֲגֵר בְּקִיץ בֶּן מִשְׁכָּל נִרְדָּם בְּקִצִּיר בֶּן
מִבִּישׁ: ^{סט} בָּרְכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק וּפִי רָשָׁעִים יִכָּסֶּה
חִמָּס: ^ס זָכָר צַדִּיק לְבָרָכָה וְשָׁם רָשָׁעִים יִרְקֹב:
^{סא} חֲכָם-לֵב יִקַּח מִצְנוֹת וְאֹנִיל שְׁפָתִים יִלְבֹּט: ^{סב} הוֹלֵךְ
בְּתָם יִלְךְ בְּטַח וּמַעֲקֹשׁ דֶּרֶכּוֹ יוֹדַע: ^{סג} תִּקְרַץ עֵין יִתֵּן

עצבת ואויל שפתיים ילבט: ^{יא} מקור חיים פי צדיק
ופי רשעים יכסה חמס: ^{יב} שנאה תערך מדגים ועל
כל פשעים תכסה אהבה: ^{יג} בשפתי גבון תמצא
חכמה ושבט לגו חסר-לב: ^{יד} חכמים יצפנו דעת
ופי-אויל מתתה קרבה: ^{טו} הון עשיר קרית עזו
מתת דלים רישם: ^{טז} פעלת צדיק לחיים תבואת
רשע לתטאת: ^{יז} ארח לחיים שומר מוסר ועזב
תוכחת מתעה: ^{יח} מכסה שנאה שפתי-שקר ומוצא
דבה הוא כסיל: ^{יט} ברב דברים לא יחדל פשע
וחושד שפתי מושל: ^כ בסף גבחר לשון צדיק
לב רשעים כמעט: ^{כא} שפתי צדיק ירעו רבים
ואוילים בחסר-לב ימותו: ^{כב} ברפת י-הוה היא
תעשיר ולא יוסף עצב עמה: ^{כג} כשחוק לכסיל
עשות זמה וחקמה לאיש תבונה: ^{כד} מגורת רשע
היא תבואנו ותאות צדיקים יתן: ^{כה} כעבור סופה
ואין רשע יצדיק יסוד עולם: ^{כו} פתחין לשנים
וכעשן לעינים כן העצל לשלחיו: ^{כז} יראת י-הוה
תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה: ^{כח} תוחלת
צדיקים שמחה ותקות רשעים תאבד: ^{כט} מעוז
לתם דרך י-הוה ומחמה לפעלי און: ^ל צדיק
לעולם בלי-ימוט ורשעים לא ישפנו-ארץ: ^{לא} פי-
צדיק יגוב חכמה ולשון תהפכות תפרת: ^{לב} שפתי
צדיק ידעון רצון ופי רשעים תהפכות:

יא מאזני מרמה תועבת י-הוה ואבן שלמה
רצונו: ^ב בא-זדון ויבא קלון ואת-צנועים חכמה:
^ג תמת ישרים תנתם וסלף בגדים ישדם: ^ד לא-
יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות:
^ה צדקת תמים תישר דרכו וברשעתו יפל רשע:
^ו צדקת ישרים תצילם ובהנות בגדים ילכדו:
^ז במות אדם רשע תאבד תקוה ותוחלת אונים
אבדה: ^ח צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו:
^ט בפה חנה ישחת רעהו ובלענת צדיקים יתלצו:
^י בטוב צדיקים תעלץ קריה ובאבד רשעים רגה:
^{יא} בברפת ישרים תרום קרת ובפי רשעים תהרס:
^{יב} בז-לרעהו חסר-לב ואיש תבונות יתריש: ^{יג} הולך
רכיל מגלה-סוד ונאמן-רוח מכסה דבר: ^{יד} באין
תחבלות יפליעם ותשועה ברב יועץ: ^{טו} רע-ירוע

פי-ערב זר ושנא תקעים בוטח: ^{טז} אשת-חן תתמד
כבוד ופריצים יתמכו-עשר: ^{יז} גמל גפשו איש
חסד ועבר שארו אכזרי: ^{יח} רשע עשה פעלת-
שקר וזרע צדקה שחר אמת: ^{יט} פן-צדקה לחיים
ומרדף רעה למותו: ^כ תועבת י-הוה עקשי-לב
ורצונו תמימי דרך: ^{כא} ליד ליד לא-ינקה רע וזרע
צדיקים נמלט: ^{כב} גזם זרב באף חזיר אשה לפה
וסרת טעם: ^{כג} תאות צדיקים אד-טוב תקות
רשעים עברה: ^{כד} יש מפזר ונוסף עוד וחושד
מישר אד-למחסור: ^{כה} גפש-ברכה תדשן ומרזה
גם-הוא יורא: ^{כו} מנע בר יקבהו לאום וברכה
לראש משפיר: ^{כז} שחר טוב יבקש רצון ודרש
רעה תבואנו: ^{כח} בוטח בעשרו הוא יפול וכעלה
צדיקים יפרחו: ^{כט} עבר ביתו ינחל-רוח ועבד אויל
לחכם-לב: ^ל פרי-צדיק עץ חיים ולקח נפשות
חקם: ^{לא} הן צדיק בארץ ישלם אף פי-רשע
וחוטא:

הלכות סנהדרין פרק י

י, א אחד מן הדיינים בדיני נפשות שהיה מן המזבין, או מן המחביין, לא מפני שאמר דבר הנראה לו בדעתו, אלא נטה אחר דברי חברו הרי זה עובר בלא תעשה, ועל זה נאמר "לא תענה על רב, לנטת": מפני השמועה אמרו, שלא תאמר בשעת מניין, די שאהיה פאיש פלוגי, אלא אמר מה שבפניך.

יב, ובכלל לאו זה, שלא יחזור המלמד זכות בדיני נפשות ללמד חובה, שנאמר "לא תענה על רב, לנטת". בפנה דברים אמורים, בשעת משא ומתן; אבל בשעת גמר דין, יש למלמד זכות לחזור ולהפנות עם המחביין.

יג, תלמיד שהיה מזכה, ומת רואין אותו כאלו הוא מזכה במקומו. אמר אחד יש לי ללמד זכות, ונשתתק או מת קדם שילמד זכות ויאמר מאיזה טעם מזכה הרי זה פמי שאינו. שנים שאמרו טעם אחד אפלו משני מקראות, אין נמנין אלא באחד.

יד, ומפי השמועה למדו, שאין מתחילין בדיני נפשות מן הגדול שמוא וסמכו השאר על דעתו, ולא יראו עצמן בדאי לחלק עליו: אלא יאמר כל אחד דבר הנראה לו בדעתו. וכן אין פותחין בדיני נפשות לחובה, אלא לזכות. כיצד: אומרים לזה שחטא, אם לא עשית דבר זה שהעידו בו עליו, אל תירא מדבריהם.

יח, אמר אחד מן התלמידים בדיני נפשות, יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו. אמר יש לי ללמד עליו זכות, מעלין אותו עמהן לסנהדרין: אם יש בדבריו ממש שומעין לו,

ואינו יורד משם לעולם; ואם אין ממש בדבריו, אינו יורד משם כל היום כלו. אפלו אמר הנדון עצמו, יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו, ועולה למנין: והוא, שהיה בדבריו ממש.

יט, בית דין שטעו בדיני נפשות, וחיבו את הפטור וגמרו דינו להריגה, ונראה להם הטעם שישתרו בו את דינו, כדי לזכותו סותרין, וחוזרין ודנין אותו. אבל אם טעו, ופטרו את המחביי הריגה אין סותרין את דינו, ואין מחזירין אותו.

יז, בפנה דברים אמורים, בשטעו בדבר שאין הצדוקיין מודין בו. אבל אם טעו בדבר שהצדוקיין מודין בו, מחזירין אותו לחובה.

יח, כיצד: אמרו הפא על הערה שלא בדרך פטור, ופטרוהו מחזירין אותו, וממיתין אותו; אבל אם אמרו המערה שלא בדרך פטור, ופטרוהו אין מחזירין אותו. וכן כל כיוצא בזה.

הלכות סנהדרין פרק יא

יא, א מה בין דיני ממונות לדיני נפשות: דיני ממונות, בשלושה; דיני נפשות, בעשרים ושלושה. דיני ממונות, פותחין בין לזכות בין לחובה; דיני נפשות, פותחין לזכות פמו שבארנו, ואין פותחין לחובה. דיני ממונות, מטין על פי עד אחד, בין לזכות בין לחובה; ודיני נפשות, מטין על פי עד אחד לזכות, ועל פי שנים לחובה.

יב, דיני ממונות, מחזירין בין לזכות בין לחובה; ודיני נפשות, מחזירין לזכות, ואין מחזירין לחובה פמו שבארנו. דיני ממונות, חבל ראויין ללמד זכות או חובה, בין

הַדִּינִים בֵּין הַתְּלָמִידִים; וְדִינֵי נַפְשׁוֹת, הַכֹּל מִלְּמִדֵּין זְכוּת, וְאִפְלוּ תְּלָמִידִים, וְאִין מִלְּמֵד חוּבָה אֵלָּא הַדִּינִים.

יא, ג. דִּינֵי מְמוּנוֹת, הַדִּין הַמְּלַמֵּד חוּבָה חוּזֵר וּמִלְּמֵד זְכוּת, וְהַמְּלַמֵּד זְכוּת חוּזֵר וּמִלְּמֵד חוּבָה; דִּינֵי נַפְשׁוֹת, הַמְּלַמֵּד חוּבָה חוּזֵר וּמִלְּמֵד זְכוּת, אֲבָל הַמְּלַמֵּד זְכוּת אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר וּלְלַמֵּד חוּבָה, אֵלָּא בְּשַׁעַת גְּמָר דִּין, יֵשׁ לוֹ לְחַזֵּר וּלְהַמְנוֹת עִם הַמְּחִיבִין כְּמוֹ שֶׁבֹאֲרֵנוּ.

יא, ד. דִּינֵי מְמוּנוֹת, דִּנִּין בֵּינָם וְגוֹמְרִין בְּלִיָּה; דִּינֵי נַפְשׁוֹת, דִּנִּין בֵּינָם וְגוֹמְרִין בֵּינָם. דִּינֵי מְמוּנוֹת, גּוֹמְרִין בּוֹ בֵּינָם, בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוּבָה; דִּינֵי נַפְשׁוֹת, גּוֹמְרִין בּוֹ בֵּינָם לְזְכוּת, וּבֵינָם שְׁלֹאֲחֵרִיו לְחוּבָה. לְפִיכָּךְ אִין דִּנִּין דִּינֵי נַפְשׁוֹת לֹא עָרֵב שָׁבֶת, וְלֹא עָרֵב יוֹם טוֹב שְׁמָא יִתְחִיב, וְאִי אִפְשָׁר לְהַרְגּוֹ לְמַחֵר, וְאִסּוּר לַעֲנוֹת אֶת דִּינוֹ, וּלְהַנִּיחוֹ לְאַחֵר הַשָּׁבֶת; אֵלָּא אוֹסְרִין אוֹתוֹ עַד אֶחָד בַּשָּׁבֶת, וּמֵתְחִילִין בְּדִינוֹ.

יא, ה. דִּינֵי מְמוּנוֹת, אֵף עַל פִּי שְׂדֵנִין אוֹתָן בְּכָל יוֹם מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמָר "וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם, בְּכָל יוֹם", מִדְּבָרֵיהֶם שֶׁאִין דִּנִּין בְּעָרֵב שָׁבֶת.

יא, ו. אֶחָד דִּינֵי נַפְשׁוֹת, וְאֶחָד דִּינֵי מַלְקִיּוֹת, וְאֶחָד דִּינֵי גָלוּת כָּל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ שׁוּוִין בָּהֶן, אֵלָּא שֶׁהַמְּלָקוֹת בְּשִׁלּוּשָׁה. וְאִין אֶחָד מִהֶן בְּשׁוּר הַנִּסְקָל, חוּץ מִדְּבַר אֶחָד, שֶׁדִּינֵיו בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

יא, ז. הַמִּסִּית, אִין דִּינֵיו כְּשֶׁאֵר דִּינֵי נַפְשׁוֹת: מְכַמְנִין לוֹ הָעֵדִים, וְאֵינוֹ צָרִיךְ הַתְּרָאָה כְּשֶׁאֵר הַנְּהַרְגִין. וְאִם יֵצֵא מִבֵּית דִּין זָכָאי, וְאִם אֶחָד יֵשׁ לוֹ לְלַמֵּד עָלָיו חוּבָה מִחֻזְרִין

אוֹתוֹ; יֵצֵא חַיִּב, וְאִם אֶחָד יֵשׁ לוֹ לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת אִין מִחֻזְרִין אוֹתוֹ. וְאִין טוֹעֲנִין לְמִסִּית. וּמוֹשִׁיבִין בְּדִינוֹ סָרִיס וְזָקֵן וְמוֹשֵׁאִין לוֹ בָּנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְחֲמוּ עָלָיו: שֶׁהַאֲבִירִיּוֹת עַל אֵלּוּ שְׂמִטָּעִין אֶת הָעָם אַחֵר הַהֶבֶל רַחֲמִים הִיא בְּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר "לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפּוֹ, וְנָתַן לָךְ רַחֲמִים".

יא, ח. דִּינֵי מְמוּנוֹת, וְהַטְּמָאוֹת וְהַטְּהָרוֹת מֵתְחִילִין מִן הַגְּדוֹל שֶׁבְּדִינֵין, וְשׁוֹמְעִין אֶת דְּבָרָיו; וְדִינֵי נַפְשׁוֹת מֵתְחִילִין מִן הַצָּד, וְאִין שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי הַגְּדוֹל אֵלָּא בְּאַחֲרוֹנָה.

יא, ט. דִּינֵי מְמוּנוֹת, וְכֵן הַטְּמָאוֹת וְהַטְּהָרוֹת אֵב וּבְנוֹ, הָרֵב וְתִלְמִידוֹ מוֹנִין אוֹתָן בְּשָׁנִים. וְדִינֵי נַפְשׁוֹת, וּמִכּוֹת, וְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ, וְעֶבֶר חֲשֹׁנָה אֵב וּבְנוֹ, הָרֵב וְתִלְמִידוֹ מוֹנִין אוֹתָן בְּאַחַד.

יא, י. זֶה שֶׁאֵנוּ מוֹנִין הָאֵב עִם הַבֶּן, בֵּין בְּאַחַד בֵּין בְּשָׁנִים: כְּגוֹן שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן בִּפְנֵי הַדִּין, וְהַשְּׁנִי הָיָה מִן הַתְּלָמִידִים שֶׁאִם יֵשׁ לוֹ לְלַמֵּד זְכוּת אוֹ חוּבָה שׁוֹמְעִין דְּבָרָיו, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין עִמּוֹ וְנִמְנִין עִמּוֹ. וּבְשַׁעַת גְּמָר דִּין, אִין גּוֹמְרִין אֶת דִּינוֹ בְּקִרְוֵבִים, שֶׁהַדִּינִין הַקְּרוֹבִים פְּסוּלִין לְדִין, כְּמוֹ שֶׁיֵּתְבָאֵר.

יא, יא. תִּלְמִיד שֶׁהָיָה חָכָם וּמַבִּין, וְהָיָה מְחַסֵּר מִכָּל הַדְּרָכִים רַבּוֹ מוֹסֵר לוֹ הַקְּבִלָּה שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהּ בְּדִין זֶה, וְהוּא דֵּין עִמּוֹ בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת.

יא, יב. הַכֹּל פְּשָׁרִים לְדוֹן דִּינֵי מְמוּנוֹת, אִפְלוּ גֵר וְהוּא, שֶׁתְּהִיָּה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל; וְגֵר דֵּין אֶת חֲבֵירוֹ הַגֵּר, אֵף עַל פִּי שֶׁאִין אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. וְכֵן הַמְּמוֹזֵר, וְהַפּוֹמָה בְּאַחַת מֵעֵינָיו כְּשֶׁר לְדוֹן דִּינֵי מְמוּנוֹת. אֲבָל בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת אִין דִּנִּין אוֹתָן אֵלָּא בּוֹהָנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִיִּים

הַמְשִׁיאוּיִן לַכֹּהֲנָה, וְלֹא יִהְיֶה אֶחָד מֵהֶן סוֹמֵחַ
אִפְלוּ בְּאַחַת כָּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

הַלְבוֹת סִנְהֶדְרִין פֶּרֶק יב

יב, א פִּיֶּצֶד דִּנְיָן דִּינֵי נַפְשׁוֹת: פְּשִׁיכּוֹאוּ
עֲדִים לְבֵית דִּין, וְאוֹמְרִים רְאִינוּ זֶה אוֹ פְּלוֹנִי
שֶׁעָבַר עֲבָרָה פְּלוֹנִית אוֹמְרִין לָהּ, מִפִּירִין
אַתָּם אוֹתוֹ, הַתְּרִיתָם בּוֹ; אִם אָמְרוּ אֵין אָנוּ
מִפִּירִין אוֹתוֹ, אוֹ נִסְתַּפֵּק לָנוּ, אוֹ שְׁלֹא הַתְּרוּ
בּוֹ הָרִי זֶה פְּטוֹר.

יב, ב אֶחָד תִּלְמִיד חֲכָמִים, וְאֶחָד עִם הָאָרֶץ
צָרִיף הַתְּרָאָה: שְׁלֹא נִתְּנָה הַתְּרָאָה אֶלָּא
לְהַבְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמוֹזֵר, שְׁמָא שׁוֹגֵג הִיָּה.

יב, ג וְכִיצַד מִתְּרִין בּוֹ: אוֹמְרִין לוֹ פֶּרֶשׁ, אוֹ
אַל תַּעֲשֶׂה, שִׁזּוֹ עֲבָרָה הִיא, וְחֵיב אַתָּה עָלֶיהָ
מִיתַת בֵּית דִּין, אוֹ מִלְּקוֹת. אִם פֶּרֶשׁ, פְּטוֹר.
וְכֵן אִם שָׁתַק, אוֹ הִרְבִּין בְּרֹאשׁוֹ פְּטוֹר; אִפְלוּ
אָמַר יוֹדֵעַ אֲנִי, פְּטוֹר: עַד שִׁיתִּיר עֲצָמוֹ
לְמִיתָה, וַיֹּאמֶר עַל מִנַּת בֶּן אֲנִי עוֹשֶׂה; וְאַחֵר
כֶּף יַחֲרֹג.

יב, ד וְצָרִיף שִׁיעֵבֵר וַיַּעֲשֶׂה תַכְף לְהַתְּרָאָה,
בְּתוֹף בְּדִי דְבוֹר; אֲכָל אַחֵר בְּדִי דְבוֹר, צָרִיף
הַתְּרָאָה אַחֲרָת. וּבֵין שֶׁהַתְּרָה בּוֹ אֶחָד מִן
הָעֲדִים, אוֹ שֶׁהַתְּרָה בּוֹ אַחֵר בְּפָנֵי עֲדִים
אִפְלוּ אִשָּׁה אוֹ עֶבֶד, אִפְלוּ שָׁמַע קוֹל הַמִּתְּרָה
וְלֹא רָאָהוּ, וְאִפְלוּ הַתְּרָה בְּעֲצָמוֹ הָרִי זֶה
נִחְרָג.

יב, ה אָמְרוּ הָעֲדִים הִיָּתָה לוֹ הַתְּרָאָה,
וּמִפִּירִין אָנוּ אוֹתוֹ מְאִימִין בֵּית דִּין עָלֶיהוּ.
וְכִיצַד מְאִימִין עַל עֲדֵי נַפְשׁוֹת: אוֹמְרִין לָהּ
שְׁמָא תֹאמְרוּ מֵאֲמֵד וּמִשְׁמוּעָה, עַד מִפִּי עַד,
מִפִּי אָדָם נֶאֱמָן שְׁמַעְנוּ, אוֹ שְׁמָא אֵין אַתָּם
יּוֹדְעִים שְׁפִיפְנוּ לְבַדְּךָ אֶתְכֶם בְּדִרְיָשָׁה
וְחִקְרָה.

יב, ו הָיוּ יוֹדְעִין שְׁלֹא בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, דִּינֵי
נַפְשׁוֹת: דִּינֵי מְמוֹנוֹת, אָדָם נוֹתֵן מְמוֹנוֹ
וּמִתְּכַפֵּר לוֹ; דִּינֵי נַפְשׁוֹת, דָּמוֹ וְדָם זִרְעוֹתָיו
תִּלְוִיין בּוֹ עַד סוֹף הָעוֹלָם, שֶׁהָרִי לָקוּן נֶאֱמַר
"קוֹל דְּמֵי אַחִידָה, צַעֲקִים", דָּמוֹ וְדָם זִרְעוֹתָיו.
יב, ז לְפִיכָף נִבְרָא אָדָם יְחִידִי בְּעוֹלָם לְלַמֵּד
שְׁכָל הַמַּאֲבָד נֶפֶשׁ אַחַת, מַעֲלִין עָלָיו כָּאִלוּ
אֶבֶד עוֹלָם מֵלֵא, וְכָל הַמִּקְנִים נֶפֶשׁ אַחַת,
מַעֲלִין עָלָיו כָּאִלוּ קַיָּם עוֹלָם מֵלֵא.

יב, ח הָרִי כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם, בְּצוּרַת אָדָם
הֶרֶאשׁוֹן הֵן נִבְרָאִין, וְאֵין פָּנֵי אֶחָד מֵהֶן,
דּוֹמָה לְפָנֵי חֲבֵרוֹ; לְפִיכָף כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל
לִזְמַר, בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם.

יב, ט שְׁמָא תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה זֶה, הֲלוֹא
כָּבֹד נֶאֱמַר "וְהָיָה עַד, אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע...";
אוֹ שְׁמָא תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַחֲבוֹב בְּדָמוֹ שְׁלֹחַה,
וְהֲלוֹא כָּבֹד נֶאֱמַר "וּבְאֲבֹד רְשָׁעִים רָנָה".

יב, י אִם עָמְדוּ בְּדִבְרֵיהֶם מַכְנִיסִין אֶת הַגְּדוֹל
שֶׁבַעֲעֲדִים, וּבּוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּדִרְיָשָׁה וּבַחֲקִירָה
כָּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּהַלְבוֹת עֲדוּת. נִמְצְאָת
עֲדוּתוֹ מְכֻוֶּנֶת מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי, וּבּוֹדְקִין
אוֹתוֹ כְּרֹאשׁוֹן; וְאִפְלוּ הָיוּ הָעֲדִים מֵאָה,
בּוֹדְקִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּדִרְיָשָׁה וְחִקְרָה.

יב, יא נִמְצְאוּ דְבָרֵי כָּל הָעֲדִים מְכֻוֶּנִין
פּוֹתְחִין בְּזָבוֹת כָּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, וְאוֹמְרִין לוֹ
אִם לֹא חָטְאָתָה אֵל תִּירָא מִדְּבָרֵיהֶם; וְדִנְיָן
אוֹתוֹ. אִם מִצְאוּ לוֹ זָבוֹת, פּוֹטְרִין אוֹתוֹ;
וְאִם לֹא מִצְאוּ לוֹ זָבוֹת, אוֹסְרִין אוֹתוֹ עַד
לְמַחֲרָ.

יב, יב וְכֹי בַּיּוֹם מְזִדְּוִגִין הַסִּנְהֶדְרִין זִזְגוֹת
זִזְגוֹת, לָעֵין בְּדִינוֹ; וּמִמְעֻטִּין כְּמֵאֲכָל, וְאֵין
שׁוֹתִין יַיִן כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין
בְּדִבְרֵי כָּל הַלֵּילָה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד עִם זֶה שְׁלֹ

או עם עצמו בביתו.

יב, יג ולמחרת משפיעין לבית דין, המזכר
אומר אני הוא המזכר, ומזכר אני במקומי;
והמחייב אומר אני מחייב במקומי, או חזרתי
ואני מזכר. ואם טעו בדבר, ולא ידעו מי
הם שחייבו או זכו מטעם אחד שאינן
נחשבים אלא באחד כמו שבארנו חרי
סופרי הדינים מזכירין אותן, שחרי הן
בותבין טעם שלכל אחד ואחד.

יב, יד ומתחילין בדינו: אם מצאו לו זכות,
פטרוהו; ואם הערכו להוסיף, מוסיפין. רבו
המחייבין, ונתחייב מוציאין אותו להרגו.
ומקום שהורגין בו בית דין יהיה חוץ לבית
דין, ורחוק מבית דין: שנאמר "הוצא את
המקלל, אל מחוץ למחנה". ויראה לי שיהיה
רחוק, כמו ששה מילין, כמה שהיה בין בית
דינו שלמשה רבנו שהיה לפני אהל מועד,
ובין סוף מחנה ישראל.

יב, טו מי שנגמר דינו אין משהין אותו,
אלא יהרג ביומו. אפלו היתה עברה אין
ממתינין לה, עד שתלד, ומכין אותה בנגד
בית ההריון, עד שימות הנולד תחלה. אבל
אם ישבה על המשבר ממתינין לה, עד
שתלד. וכל אשה שתהרג, מתר להנות
בשערה.

יב, טז מי שהיה יוצא להרג, והיה זכאי זכות
אין הורגין אותו, עד שמוזין עליו מדים
חטאתו ואשמו. ואם נגמר דינו, ועדיין לא
נשחט תזבח אין ממתינין לו עד שיקריבו
עליו קרבנו, שאין מענין את הדין.

הלכות סנהדרין פרק יג

יג, א מי שנגמר דינו למיתה מוציאין אותו
מבית דין, ואחד עומד על פתח בית דין

והסוֹדֵרִין בידו, והפוס רחוק ממנו, והפרוץ
יוצא לפניו: פלוני יוצא להרג במיתה
פלונית על שעבר על עברה פלונית במקום
פלוני בזמן פלוני, ופלוני ופלוני עדיו מי
שיודע לו זכות, יבוא וילמד. אומר אחד יש
לי ללמד עליו זכות זה מניח בסוֹדֵרִין, וזה
הרוכב על הפוס רץ ומחזיר את הנדון לבית
דין. אם נמצא לו זכות, פוטרין אותו; ואם
לאו, יחזר ויוצא להריגה.

יג, ב אומר הוא עצמו, יש לי ללמד על עצמי
זכות אף על פי שאין ממנש בדבריו,
מחזירין אותו פעם ראשונה ושניה: שמוא
מפני הפחד נסתתמו טענותיו; וכשיחזר
לבית דין, תתישב דעתו ויאמר טעם.
החזירוהו, ולא נמצא ממנש בדבריו
מוציאין אותו פעם שלישית.

יג, ג אומר בשלישית, יש לי ללמד על עצמי
זכות אם יש ממנש בדבריו מחזירין אותו,
אפלו כמה פעמים. לפיכך מוסרין לו שני
תלמידי חכמים, ששומעין דבריו בדרך: אם
יש בדבריו ממנש, מחזירין אותו; ואם לאו,
אין מחזירין אותו.

יג, ד אם לא נמצא לו זכות, מוציאין אותו;
ועדיו הם שהורגין אותו, בכל מיתה
שיתחייב בה. ורוצח שלא הרגוהו עדיו
חייבין בית דין להמיתו, ביד כל אדם.

יג, ה רחוק ממקום ההריגה בעשר אמות,
אומרים לו התודה: שכן דרך כל המומתין,
מתודין; וכל המתודה, יש לו חלק בעולם
הבא. אם אינו יודע להתודה אומרים לו
אמר, תהיה מיתתי כפרה על כל עונותי.
אפלו ידע בעצמו ששקר העידו עליו, כך
הוא מתודה.

יג, וְאַחֲרֵי שְׁמִת־וֹדָהּ, מִשְׁקִין אוֹתוֹ קֶרֶט שְׁלֵל־בֹּזֶה בְּכֹס שְׁלִיזָה, כִּדִּי שְׁתַּטְרֵף דַּעְתּוֹ עָלָיו וַיִּשְׁתַּכַּר, וְאַחֲרֵי כֵן יִהְיֶה בְּמִיתָה שֶׁהוּא חַיִּב בָּהּ.

יג, זֶה הַיּוֹן וְהַלְבֹנָה, וְהָאֶבֶן שִׁיפְקָל בָּהּ הַנִּסְקָל, וְהַסִּיף שִׁיחַרֵּג בּוֹ הַנֶּהָרֵג, וְהַסּוּדָר שֶׁחֲזָנְקִין בּוֹ הַנֶּחֱנָק, וְהַעֵץ שֶׁתּוֹלֵד עָלָיו הַנֶּתְלָה, וְהַסּוּדָר שֶׁמְנִיפִין בּוֹ לִפְנֵי הַרוּגִי בֵּית דִּין, וְהַסּוּם שֶׁרִין עָלָיו לְהַצִּילוֹ הַכֹּל בְּאֵין מִשְׁלָצָבוֹר; וּמִי שֶׁרָצָה לְהַתְנַדֵּב, יִתְנַדֵּב.

יג, ח, אֵין בֵּית דִּין יוֹצֵאִין אַחֵר הַנֶּהָרֵג. וְכֹל בֵּית דִּין שֶׁחֲרָגוּ נֶפֶשׁ, אֲסוּרִין לֶאֱכֹל בְּאוֹתוֹ חַיִּים חֲרִי זֶה בְּכָלֵל "לֹא תֹאכְלוּ, עַל הַדָּם". וְאֵין מְבָרִין הַקְרוּבִים עַל הַרוּגִי בֵּית דִּין, מִשּׁוֹם "לֹא תֹאכְלוּ, עַל הַדָּם". וְדִבְרִים אֲלוֹ אֲסוּרִין, וְאֵין בָּהֶן מַלְקוֹת.

יג, ט, מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מִיתָה בְּחֻלּוֹ שֶׁלְמוֹעַד מוֹעֲזֵינוּ בְּדִינוֹ, וְאוֹכְלִין בֵּית דִּין וְשׁוֹתִין; וְאַחֲרֵי כֵן גּוֹמְרִין דִּינוֹ סְמוּךְ לְשִׁקִּיעַת הַחֲמָה, וְהוֹרְגִין אוֹתוֹ.

יג, הַרוּגִי בֵּית דִּין אֵין מִתְאַבְּלִין עָלֵיהֶן, וּבְאֵין קְרוֹבֵיהֶם וְשׁוֹאֲלִים אֶת שְׁלוֹם הָעֵדִים וְאֶת שְׁלוֹם הַדִּינִין, לְהוֹדִיעַ שְׂאִין בְּלִבָּם עָלֵיהֶם כְּלוּם, שֶׁדִּין אֱמֶת דָּנוּ. וְאַף עַל פִּי שְׂאִין נוֹחֲמִין אֲבָל חֲרִי חֵן אוֹנְנִין עָלֵיהֶן, שְׂאִין אֲנִינָה אֲלֵא בְּלִב.

יג, יא, מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ וּבִרְחָה, וּבֵא לְבֵית דִּין אַחֵר אֵין סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ; אֲלֵא כָּל מְקוֹם שִׁיעֲמָדוֹ שָׁנִים וַיֹּאמְרוּ, מַעֲיִדִים אָנוּ אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁלְפָלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עָדִיו חֲרִי זֶה יִחַרְגֵּה.

יג, יב, בְּמָה דִּבְרִים אֲמוּרִים, בְּרוּצָה. אֲבָל שְׂאֵר חֲיָבֵי מִיתוֹת עַד שִׁיבּוֹאוֹ עָדִיו

הָרֵאשׁוֹנִים, וַיַּעֲיֶדוּ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ, וַיִּחַרְגּוּהוּ בִּידָם: וְהוּא שִׁיעֲיָדוֹ, בְּבֵית דִּין שֶׁלְעֵשְׂרִים וּשְׁלוֹשָׁה.

יג, יג, מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁהָיוּ בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, וּבִרְחַ לְבֵית דִּין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ עַל כָּל פְּנִיָּם. וְאִם הָיוּ אוֹתוֹ בֵּית דִּין עֲצָמָן שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּפְנֵיהֶם אֵין סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְמְרוּהוּ בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, וְהֵם עֲתָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

הַלְבוֹת סִנְהֶדְרִין פָּרֵק יד

יד, א, אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין סְקָלָה, וּשְׂרָפָה, וְהַרְיָגָה בְּסִיף, וְחֲנָקָה. סְקָלָה וּשְׂרָפָה, מִפְּרָשִׁין חֵן בְּתוֹרָה. וּמִפִּי מוֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְמַדּוֹ, שֶׁכָּל מִיתָה הֶאֱמִינָה בְּתוֹרָה סֶתֶם, חֲנָקָה וְהַחֲרָגָה אֶת חֲבֵרוֹ, מִיתָתוֹ בְּסִיף; וְכֵן אֲנִשִּׁי עִיר הַגְּדֻחַת, מִיתָתוֹ בְּסִיף.

יד, ב, כָּל מִיתָה מִחוּץ מִצְוֹת עֲשֵׂה הִיא לְבֵית דִּין, לְחַרֵּג בָּהּ מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בָּהּ. וְאֵין רְשׁוּת לְמַלְךְ לְחַרֵּג בְּאַחַת מִחוּץ, אֲלֵא בְּסִיף בְּלִבָּר.

יד, ג, כָּל מִתְחַיֵּב מִיתָת בֵּית דִּין שֶׁלֹּא הִמִּיתוֹ אוֹתוֹ בֵּית דִּין בְּטָלוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְלֹא עָבְרוּ עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה: חוּץ מִן הַמִּכְשָׁף, שְׂאֵם לֹא הִמִּיתוֹ אוֹתוֹ עָבְרוּ עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "מִכְשָׁפָה, לֹא תַחֲיֶה".

יד, ד, סְקָלָה חֲמוּרָה מִן הַשְׂרָפָה, וּשְׂרָפָה חֲמוּרָה מִן הַסִּיף, וְהַסִּיף חֲמוּרָה מִן הַחֲנָקָה. וְכֹל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּשְׁתֵּי מִיתוֹת, נִדּוֹן בְּחֲמוּרָה: בֵּין שֶׁעָבַר שְׁתֵּי עֲבֻרוֹת זֶה אַחֵר זֶה, בֵּין שֶׁעָבַר עֲבֻרָה אַחַת שֶׁחַיֵּב עָלֶיהָ שְׁתֵּי מִיתוֹת; אֲפִלּוּ נִגְמַר דִּינוֹ לְקָלָה, וְאַחֲרֵי כֵן עָבַר עַל הַחֲמוּרָה וְנִגְמַר דִּינוֹ נִדּוֹן בְּחֲמוּרָה. וְאַחֲרֵי הָאִישׁ וְאַחֲרֵי הָאִשָּׁה, דִּנּוּן אוֹתָן בְּאַרְבַּע הַמִּיתוֹת.

יד, ה כל חִיבֵי מִיתוֹת שְׁנַת־עָרְבוֹ זֶה בְּזֶה וְדוֹן כָּל אֶחָד מֵהֶן בַּקֶּלָה שִׁבְחָהּ. מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ שְׁנַת־עָרֵב עִם שְׂאֵר הָעָם, וְלֹא נֹדַע מִי הוּא מֵאֵלּוּ, אוֹ מִי שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ, שְׁנַת־עָרֵב בְּמִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ וְלֹא נֹדַע מִי הוּא כִּלְנֵי פְטוּרִין, לְפִי שְׂאִין גּוֹמְרִין דִּינוֹ שֶׁלְּאָדָם אֵלֶּא בְּפָנָיו.

יד, ו מִי שֶׁעָמַד עַל נַפְשׁוֹ, וְלֹא יָכֹלוּ בֵּית דִּין לְאַסֹּר אוֹתוֹ עַד שְׂיִמּוּתוֹהוּ בַּמִּיתָה שֶׁהוּא חֵיב בָּהּ הוֹרְגִין אוֹתוֹ עֲדִיו בְּכָל מִיתָה שְׂיִכּוּלִין לְהַמִּית אוֹתוֹ בָּהּ, מֵאַחֵר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ; וְאִין רְשׁוּת לְשְׂאֵר הָעָם לְהַמִּית אוֹתוֹ תַּחֲלָה. לְפִיכָּךְ אִם נִקְטָעָה יָד הָעֲדִים, פְּטוּר; וְאִם הָיוּ הָעֲדִים גְּדָמִין מִתַּחֲלָה, יִהְיֶה בְּיַד אַחֲרִים.

יד, ז בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׂאֵר מַחֲיָבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין, חוּץ מִן הַרוֹצֵחַ. אֲבָל הוֹרֵג נַפֶּשׁ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ רוֹדְפִין אַחֲרָיו בְּכָל דָּבָר וּבִיד כָּל אָדָם, עַד שֶׁמִּמִּיתִין אוֹתוֹ.

יד, ח כָּל הַרוֹגֵי בֵּית דִּין אֵין קוֹבְרִין אוֹתָם בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתֵיהֶם כְּכֹלל יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא שְׂתֵי קִבְרוֹת מִתַּקְנִין לָהֶן בֵּית דִּין: אֶחָת לְנִסְקָלִין וְלַנְּשָׂרְפִין, וְאַחַת לְנִהְרָגִין וְלַנְּחָנְקִין. וְדָבָר זֶה, הִלָּכָה מִפִּי הַשְּׂמוּעָה. נִתְּאֵפֵל הַפֶּשֶׁר הָיוּ מְלַקְטִין אֶת הָעֲצָמוֹת, וְקוֹבְרִין אוֹתָן בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתֵיהֶם. וַיֵּשׁ לְקְרוֹבֵיהֶן לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֶרֶץ וְתַכְרִיכִין.

יד, ט צְרִיכִין בֵּית דִּין לְהַתִּישֵׁב בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת, וְלְהַמְתִּין וְלֹא יֵאֻצּוּ. וְכָל בֵּית דִּין שֶׁהִרְגוּ נַפֶּשׁ בְּשִׁבְעַת שָׁנִים, תָּרִי אֵלּוּ חֲבֻלָּתָן. וְאִם עַל פִּי כּוֹ, אִם אֶרֶץ לָהֶם לְהֵרֵג בְּכָל יוֹם וַיּוֹם הוֹרְגִין; אֲבָל אֵין דָּנִין לַעֲזוֹלָם שָׁנִים בְּיוֹם אֶחָד, אֲלֹא דָנִין זֶה הַיּוֹם וְהַשָּׁנִי לְמַחֲרָ.

יד, י הָיוּ שְׁנֵיהֶם בַּעֲבֵרָה אֶחָת וּמִיתָה אֶחָת, כְּגוֹן נֹאֲפָה עִם נֹאֲפָת דָּנִין שְׁנֵיהֶן בְּיוֹם אֶחָד. לְפִיכָּךְ אִם הָיָה הַנֹּאֲפָה בּוֹעֵל בַּת כּוֹהֵן הוֹאִיל וְהוּא בַּחֲנֹק וְהִיא בַּשְּׂרָפָה, אֵין הוֹרְגִין שְׁנֵיהֶן בְּיוֹם אֶחָד.

יד, יא אֵין דָּנִין דִּינֵי נַפְשׁוֹת, אֲלֹא בְּפָנֵי הַבֵּית וְהוּא שְׂיַחֲיָה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, שֶׁם בְּלִשְׁכָּה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ: שֶׁנֶּאֱמַר בְּזִקְוֹן מִמֶּרָא "לְבַלְתִּי שְׂמַעְ אֵל הַבַּהֵן... אוֹ, אֵל הַשֹּׁפֵט" מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁבְּזִמְנֵי שִׁישׁ כּוֹהֵן מְקַרֵּב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, יֵשׁ דִּינֵי נַפְשׁוֹת, וְהוּא שְׂיַחֲיָה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, בְּמִקְוָמוֹ.

יד, יב בַּתַּחֲלָה כְּשֶׁנִּבְנְהַ הַמִּקְדָּשׁ, הָיוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל יוֹשְׁבִין בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית שֶׁהִיָּתָה בַּעֲזָרַת יִשְׂרָאֵל; וְהַמָּקוֹם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין בּוֹ הָלָה הָיָה, שְׂאִין יִשְׂיָכָה בַּעֲזָרָה אֲלֹא לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד. וְכְּשֶׁנִּתְקַלְקְלָה הַשּׁוֹרָה, גָּלוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְלַעֲשָׂרָה מְקוֹמוֹת גָּלוּ, וְסוֹפָן לְטַבְרִיָּה; וּמִשָּׁם לֹא עָמַד בֵּית דִּין גָּדוֹל, עַד עַתָּה. וְכַבֵּלָה הִיא שֶׁבְּטַבְרִיָּה עֲתִידִין לְחֹזֵר תַּחֲלָה, וּמִשָּׁם נִעְתָּקִין לְמִקְדָּשׁ.

יד, יג אַרְבָּעִים שָׁנָה קָדָם חֲרָבֹן בֵּית שְׁנֵי בָטְלוּ דִינֵי נַפְשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, אִם עַל פִּי שֶׁהָיָה הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, מִפְּנֵי שֶׁגָּלוּ הַסַּנְהֶדְרִין, וְלֹא הָיוּ בְּמִקְוָמָן שֶׁם בַּמִּקְדָּשׁ.

יד, יד בְּזִמְנֵי שֶׁדָּנִין דִּינֵי נַפְשׁוֹת בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, דָּנִין דִּינֵי נַפְשׁוֹת כֵּן בַּחוּצָה לְאַרְצֵי וְהוּא שְׂיַחֲיָה הַסַּנְהֶדְרִין סְמוּכִין בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ: שֶׁהַסַּנְהֶדְרִין נִוְחָתָה בְּאַרְצֵי, וּבַחוּצָה לְאַרְצֵי.

הַלְכוֹת סַנְהֶדְרִין פָּרָק טו

טו, א פִּיצוּד מִצּוֹת הַנִּסְקָלִין: רְחוּק מִבֵּית הַסֵּקָלָה אַרְבַּע אַמּוֹת, מִפְּשִׁיטִין אֶת הַמַּחֲבֵיב

סָקְלָהּ בַּגִּדִּיו, וּבְמִכְסִּין עֲרוֹתָיו מִלְּפָנָיו; וְאִין
הָאִשָּׁה נִסְקָלָת עֲרֻמָּה, אֲלֵא בַּחֲלוּק אֶחָד.

טו, ב ובית הסקלה, גבוה שתי קומות; עולה
לשם הוא ועדיו, וידיו אסורות, ואחד מן
העדים דוחפו על מתניו מאחוריו, והוא
נחפד ונופל על לבו לארץ. אם מת בה יצא,
שחרי נאמר "סקול וסקל או ירה ויירה": הנה
השוה הנסקל שנפל האבן עליו, עם הנדחה
שנפל הוא בעצמו על הארץ.

טו, ג ואם לא מת מדהיפה זו מגביהין העדים
אבן שהיתה מנחת שם, משא שני בני אדם,
והעד השני מרפה ידיו, ומשליך את האבן
על לבו. אם מת בה, יצא; ואם לאו רגימתו
בכל ישראל, שנאמר "יד העדים תהיה בו
בראשנה, להמיתו, ויד כל העם, באחרנה".

טו, ד עבד עבודה זרה אין סוקלין אותו, אלא
על שער שעבד בו; ואם היתה עיר שרפה
גזייה, סוקלין אותו על פתח בית דין. ודבר
זה, קבלה מפי השמועה: "אל שעריה" זה
שער שעבד בו, לא שנאמר דינו בו.

טו, ה מצות הנשרפין: היו משקיעין אותו
בזבל, עד ארבעותיו, ונותנין סודר קשה
בתוך חרה, וכורף על צוארו, ושני עדיו זה
מוישף אצלו וזה מוישף אצלו, עד שהוא
פותח את פיו. ומתיבין את הבדיל או את
העופרת וכיוצא בהן, וזורק לתוך פיו, והיא
יורדת, ושורפת את בני מעיו.

טו, ו מצות הנחרגין: מתיזין את ראשו
בסיף, בדרך שהמלכים עושין.

טו, ז מצות הנחנקין: משקיעין את המחייב
בזבל, עד ארבעותיו, ונותנין סודר קשה
לתוך חרה, וכורכין על צוארו; וזה מוישף
אצלו וזה מוישף אצלו, עד שנפשו יוצאת.

טו, ח מצות עשה לתלות את המגדף, ועובד
עבודה זרה: שנאמר "כי קללת אלהים,
תלוי", חרי מגדף אמור; ובעובד עבודה
זרה, נאמר "את ה', הוא מגדף". והאיש
נתלה ואין האשה נתלית, שנאמר "כי יהיה
באיש, חטא... ותלית אתו".

טו, ט פיצד מצות הנתלין: אחר שסוקלין
אותו, משקיעין את הקורה בארץ, והעץ
יוצא ממנה, ומקיפין שתי ידיו זו לזו,
ותולה אותו סמוך לשקיעת החמה, ומתירין
אותו מיד. ואם לן עוברין עליו בלא תעשה,
שנאמר "לא תלין נבלתו על העץ". ומצות
עשה לקבר את כל חרוגי בית דין ביום
החרירה, שנאמר "כי קבור תקברנו ביום
ההוא".

טו, י ולא חרוגי בית דין בלבד, אלא כל
המלין את מתו עובר עליו בלא תעשה.
חלינו לכבודו, להביא לו ארון ותכריכין
אינו עובר עליו.

טו, יא אין תולין על אילן המחרב לקרקע,
אלא על התלוש, כדי שלא יהיה מחסר
קציצה: שהעץ שנתלה עליו נקבר עמו, כדי
שלא יהיה לו זכרון רע, ויאמרו זה העץ
שנתלה עליו פלוגי. וכן האבן שנסקל בה,
והסיף שייחרג בו הנחרג, והסודרין שחונקין
בהן חבל נקברין בתפוסת הנחרג, אבל לא
בקבר עצמו אלא בצדו.

טו, יב כל הנסקלין שבתורה, שמונה עשר;
ואלו הן הפא על האב, ועל אשת האב, ועל
הכלה, ועל גערה מארסה, ועל הזכור,
והשוכב את הבהמה, והאשה המביאה את
הבהמה עליה, והמגדף, והעובד עבודה זרה,
והנותן מזרעו למלה, ובעל אוב, ובעל

יִדְעוּנִי, וְהַמָּסִית, וְהַמְדִּיחַ, וְהַמְכַשֵּׁה, וְהַמְחַלֵּל
אֶת הַשָּׁבֶת, וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ, וְכֵן סוֹרֵר
וּמוֹרָה.

טו, יג כָּל הַנְּשָׂרְפִין, עֲשֶׂרָה; וְאֵלֹהֵי הַבַּת בֹּהֵן
שְׁנֵי תַּחַת בַּעֲלָהּ, וְהַבָּא עַל בִּתּוֹ, וְעַל בִּת
בִּתּוֹ, וְעַל בִּת בָּנוּ, וְעַל בִּת אִשְׁתּוֹ, וְעַל בִּת
בִּתּוֹ, וְעַל בִּת בָּנָהּ, וְעַל חֲמוֹתוֹ, וְעַל אִם
חֲמוֹתוֹ, וְעַל אִם חָמוּי. וְהוּא שָׂבָא עֲלֵיהֶן,
בְּחַיֵּי אִשְׁתּוֹ; אֲבָל לְאַחַר מוֹת אִשְׁתּוֹ, חָרִי
הֵן בְּכֵרֶת בְּלֶבֶד בְּכָלֹל הָעֲרִיּוֹת.

טו, יד הַנְּהַרְגִין, שְׁנַיִם הָרוּצִת, וְהַנִּדָּח.
וְהַנְּחַנְקִין, שְׁשָׁה; וְאֵלֹהֵי הֵן הַבָּא עַל אִשְׁת
אִישׁ, וְהַחֹבֵל בְּאָבִיו אוֹ בְּאִמּוֹ, וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ
מִיִּשְׂרָאֵל, וְזֶקֶן מִמֶּרֶא, וְנָבִיא הַשָּׁקֶר,
וְהַמְתַּנְבֵּא בִשֵּׁם עֲבוּדָה זָרָה. נִמְצְאוּ כָּל
הָרוּגֵי בֵּית דִּין, שִׁשָּׁה וְשְׁלוּשִׁים.

הַלְבוֹת סִנְהֶדְרִין פָּרָק טז

טז, א כָּשֵׁם שֶׁמִּצְוָה לְחַמֵּית אֶת הַמִּחְיב מוֹתָהּ
כֶּךָ מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַלְקוֹת אֶת הַמִּחְיב מִלְּקוֹת,
שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכֹּהֵן לִפְנֵינוּ". וְאִם
עַל פִּי שְׁתֵּי מִלְּקוֹת בְּשָׁלוּשָׁה, בְּמָקוֹם מוֹתָהּ
הִיא עוֹמֶדֶת.

טז, ב מִלְּקִין בְּזִמָּן חֹזֶה בְּכָל מָקוֹם מִן הַתּוֹרָה,
בְּפָנָיו שְׁלוּשָׁה סְמוּכִין; אֲבָל לֹא בְּפָנָיו
הַדְּיוֹטוֹת. וְכָל מִלְּקוֹת שֶׁמִּלְּקִין דִּינֵי חוּצָה
לְאֶרֶץ בְּכָל מָקוֹם, אֵינָה אֵלָּא מִכַּת מִרְדּוֹת.

טז, ג אִין אָדָם לֹקָה אֵלָּא בְּעֵדִים, וְהַתְּרָאָה;
וּבִדְקִין הָעֵדִים בְּדִרְיָשָׁה וְחִקִּירָה, כְּדֶרֶךְ
שְׁעוֹשִׁין בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת. עֹבֵר עַל לֹא שְׁנֵיתָק
לַעֲשֹׂה, וְהַתְּרִי בּוֹ וְאָמְרוּ לוֹ לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר
זֶה, שְׂאָם תַּעֲשֶׂה וְלֹא תִקְנִים עֲשֵׂה שְׂבוֹ,
תִּלְקָה, וְעֹבֵר, וְלֹא קִנִּים הָעֲשֵׂה חָרִי זֶה לֹקָה:
שְׂאָם עַל פִּי שְׁתֵּי תְּרָאָה בְּסִפְקָא הִיא, שְׂאָם

יִקְנִים וּפְטֵר, הַתְּרָאָת סִפְקָא, הַתְּרָאָה הִיא.

טז, ד עֹבֵר עֲבָרָה שְׁשִׁישׁ בָּהּ מִלְּקוֹת וּמוֹתָת
בֵּית דִּין כְּאַחַת, כְּגוֹן שֶׁשָּׁחַט אוֹתוֹ וְאֶת בָּנוֹ
לַעֲבוּדָה זָרָה אִם הַתְּרִי בּוֹ לְמִיתָה, סוֹקְלִין
אוֹתוֹ, וְאֵינּוּ לֹקָה, שְׁחָרִי נִתְחַיֵּב בְּדִין גְּדוֹל
מִזֶּה; וְאִם הַתְּרִי בּוֹ לְמִלְּקוֹת בְּלֶבֶד, לֹקָה.

טז, ה אֵינּוּ צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים לְמִלְּקוֹת, אֵלָּא
בְּשַׁעֲת מַעֲשֵׂה; אֲבָל הָאִסּוּר עֲצֻמוֹ, בְּעֵד אֶחָד
יִחַזֵּק. פִּיּוּצָד: אָמַר עַד אֶחָד חֵלֵב כְּלִיּוֹת הוּא
זֶה, כְּלֵאֵי הַפָּרֶם הֵם פְּרוֹת אֵלֹהִי, גְּרוּשָׁה אוֹ
זוֹנָה הִיא אִשָּׁה זֹה, וְאֲכָל אוֹ בָּעַל בְּעֵדִים אַחֵר
שֶׁהַתְּרָה בּוֹ חָרִי זֶה לֹקָה, אִם עַל פִּי שְׁעִיקָר
הָאִסּוּר בְּעֵד אֶחָד.

טז, ו בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׁלָא הַכְּחִישׁ
הָעֵד בָּעֵת שֶׁקִּבַּע הָאִסּוּר. אֲבָל אִם אָמַר זֶה
אֵינּוּ חֵלֵב, זֹה אֵינָה גְּרוּשָׁה, וְאֲכָל אוֹ בָּעַל
אַחֵר שֶׁהַכְּחִישׁ אֵינּוּ לֹקָה, עַד שִׁיקְבְּעוּ
הָאִסּוּר שְׁנֵי עֵדִים.

טז, ז שְׁתֵּק בָּעֵת שֶׁהָעֵד הָעֵד הָאֶחָד בְּקִבְיַת
הָאִסּוּר, וְאַחֵר שֶׁעֹבֵר וְהַתְּרִי בּוֹ טָעַן
לְהַכְּחִישׁ הָעֵד אִין שׁוּמְעִין לוֹ, אֵלָּא לֹקָה.

טז, ח פִּיּוּצָד מִלְּקִין אוֹתוֹ. בּוֹשֶׁת שְׁתֵּי יָדָיו
לְעִמּוּד הַלֵּךְ וְהַלֵּךְ; וְחִזּוֹן הַכְּנֶסֶת אוֹחִז
בְּכַנְדִּיו, אִם נִקְרָעוּ נִקְרָעוּ, וְאִם נִפְרָמוּ
נִפְרָמוּ, עַד שֶׁהוּא מִגְּלָה אֶת לְבוֹ: שְׂאִין
מִכֶּהוּ עַל כְּסוּתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְהַכֶּהוּ", לֹא
לְכַסּוֹתוֹ.

טז, ט וְהָאֶבֶן נִתּוּנָה מֵאַחֲוָרָיו, שֶׁחִזּוֹן הַמִּכָּה
עוֹמֵד עָלֶיהָ. וְרָצוּעָה שְׁלֻעָנָל בִּידּוֹ כְּפוּלָה
לְשָׁנִים וּשְׁנִים לְאַרְבָּעָה, וּשְׁתֵּי רָצוּעוֹת
שֶׁלְּחִמּוֹר עוֹלּוֹת וַיּוֹרְדוֹת בָּהּ, וְרַחֵב הָרָצוּעָה
טַפָּח, וְאַרְבָּעָה כִּדֵּי שֶׁתְּחִיָּה מִנְּעֵת עַד פִּי
כְּרִסּוֹ; וְחִיד שֶׁלְּרָצוּעוֹת שְׂאִיחֻז בָּהּ, אֲרָבָה

טז,י האיש המכה, צריך להיות יתר בדעה
 חסר בכוח, ומגביה את הרצועות בשתי
 ידיו, ומכה בידו אחת בכל בוחו. ומלקהו
 שלישי מלפניו, על בין ידי; ושני שלישי
 מאחוריו, שלישי על פתח זו ושלישי על פתח
 זו.

טז,יא זה המכה אינו לא עומד ולא יושב,
 אלא מטה שנאמר "והפילו השפט והכהו
 לפניו": שיהיו עיניו שלשופט בו, לא שיהיה
 מביט בדבר אחר והכהו; מכאן שאין מלקין
 שנים באחד.

טז,יב הגדול שפדינין, קורא כל זמן שזה
 לוקה "אם לא תשמר... והפלא ה' את
 מכתך..." ומתבונן לגמור הפסוקים, עם
 המלקות. ואם לא גמר, חוזר לתחלת
 המקרא, וקורא וחוזר, עד שתגמר ההכאה.
 והשני שפדינין מונה; והשלישי אומר לחזן
 הכה הכה כל זמן שמכה, על פיו הוא מכה.
 טז,יג מת תחת ידו, פטור. ואם הוסיף
 רצועה אחת על האמר, ומת תרי חזון גולה;
 ואם לא מת תרי חזון עבר על מצות לא
 תעשה, שנאמר "לא יסוף".

טז,יד והוא הדין לכל מכה את חברו, שהוא
 בלא תעשה: ומה אם זה שנתנה תורה
 רשות להכותו, צוה הכתוב שלא להכותו
 יתר על רשעו קל והמר לשאר כל אדם.
 לפיכך כל המכה את חברו אפלו הכה עבר
 הכיה שאין בה שוה פרוטה, לוקה; אבל אם
 יש בה שוה פרוטה הואיל והוא חייב לשלם
 ממון אין אדם לוקה ומשלם, כמו שבארנו
 בכמה מקומות.

רבינו ז"ל אמר, מי שרוצה לשוב להשם יתברך, צריך להיות בקי בהלכה מאד, שלא יפיל ולא ירחק אותו שום דבר בעולם בין בעליה ובין בירידה. ובכל מה שיעבר עליו יחזק את עצמו (שקורין דער האלטין זיד) ויקים אם אסק שמם שם אתה ואציעה שאל הנך, שגם בשאול תחתיות יכולין לקרב את עצמו להשם יתברך, כי גם שם הוא יתברך נמצא, בבחינת ואציעה שאל הנך. (לקוטי מוה"ר חלק א' סימן ו')

רבינו ז"ל אמר, שצריכים לבקש מאד מהשם יתברך שיזכה להתקרב בחיים חיותו אל הצדיק האמת, אשר יכול לברר ולזכך את כח המדמה שלו, עד שיזכה לרוח הקדש, שהוא אמונה ברורה ומזככת בו יתברך, כי הבעל דבר שם לבו על זה עכשו לבלבל את העולם, כי ישראל הם עכשו קרובים אל הקץ מאד, ויש עכשו לישראל רצונות וכסופים וגעגועים גדולים ועצומים להשם יתברך, אשר לא היתה כזאת מימי קדם, וכל אחד נכסף מאד להשם יתברך, על כן הערים הבעל דבר והכנים מחלקת בין הצדיקים, שאחד יחלק על השני, וכן הקים בעולם מפרסמים של שקר שישעו את הבריות, כי את זה לעמת זה עשה האלקים, כנגד הצדיקים הקדושים המגלים את אמתת מציאותו יתברך, יש רע בנים ומפרסמים של שקר, המכניסים דעות כוזבות באגשיהם, ולכן צריכים לבקש הרבה ממנו יתברך להיות מקרב אל הצדיק האמת שיכול להחזיר בו אמונה ברורה ומזככת בעודו בחיים חיותו, כי אחר כך, אחר שנסתלק האדם, כבר מאחר, כי כל זמן שאדם חי הוא יכול לתקן את הכל, ולכן כדאי להתקרב אל הצדיק האמת שיש בכחו להעלותו ולהגביהו ולטהרו ולזככו עד שגם הוא יזכה לברור וזכוך המדמה שהוא אמונה ברורה ומזככת בו יתברך שזה סוד רוח הקדש, וצריכים להתפלל על דבר זה הרבה מאד, כי לא בקלות אדם יכול לזכות להגיע אל הצדיק האמת שיזכך וטהר וינקה את מחו מאמונות כוזבות עד שיזכה לאמונה ברורה ומזככת בו יתברך.

ספרו תלמידי הבעל שם טוב הקדוש זכותו תגן עלינו שנסעו עמו פעם על הדרך, וכשהגיע זמן מנחה ירד מהעגלה ונכנס לתוך היער והתפלל, וראו התלמידים שמכה ראשו באילן וצועק ובוכה בכיה עצומה, ומבקש ומתחנן ממנו יתברך על כלל ישראל, והתלמידים המה ראו כן תמהו, ועמדו והסתכלו עליו בפחד ובמורא גדול, וכשסים תפלתו שאלו אותו התלמידים, מה זה ועל מה זה? ענה ואמר להם שצפה ברוח הקדש על הדורות שהיו סמוכים להתגלות מלך המשיח, שהיו רמאים וצבועים שיתלבשו עצמם בלבוש צדיקים ומנהיגי הדור, והם הם יעקבו את הגאולה רחמנא ליצילן.

23 NOV	ראשון Sunday	ג 3	בבלי: זבחים ע ירושלמי: נדרים כט תוספתא: גנעים ו נ"ך: משלי ה רמב"ם: סנהדרין י	עלות השחר 5:40 סו"ז קר"ש - פג"א 8:41 סו"ז תפלה - פג"א 9:41 שקיעה 4:32	נץ החמה 6:53 סו"ז קר"ש - גר"א 9:17 סו"ז תפלה - גר"א 10:05 צה"כ לשיטת ר"ת 5:45
-----------	-----------------	--------	--	--	--

24 NOV	שני Monday	ד 4	בבלי: זבחים עא ירושלמי: נדרים ל תוספתא: גנעים ז נ"ך: משלי ו רמב"ם: סנהדרין יא	עלות השחר 5:41 סו"ז קר"ש - פג"א 8:41 סו"ז תפלה - פג"א 9:42 שקיעה 4:31	נץ החמה 6:54 סו"ז קר"ש - גר"א 9:17 סו"ז תפלה - גר"א 10:06 צה"כ לשיטת ר"ת 5:44
-----------	---------------	--------	---	--	--

25 NOV	שלישי Tuesday	ה 5	בבלי: זבחים עב ירושלמי: נדרים לא תוספתא: גנעים ח נ"ך: משלי ז רמב"ם: סנהדרין יב	עלות השחר 5:42 סו"ז קר"ש - פג"א 8:42 סו"ז תפלה - פג"א 9:43 שקיעה 4:31	נץ החמה 6:55 סו"ז קר"ש - גר"א 9:18 סו"ז תפלה - גר"א 10:07 צה"כ לשיטת ר"ת 5:44
-----------	------------------	--------	--	--	--

26 NOV	רביעי Wednesday	ו 6	בבלי: זבחים עג ירושלמי: נדרים לב תוספתא: גנעים ט נ"ך: משלי ח רמב"ם: סנהדרין יג	עלות השחר 5:43 סו"ז קר"ש - פג"א 8:43 סו"ז תפלה - פג"א 9:43 שקיעה 4:30	נץ החמה 6:56 סו"ז קר"ש - גר"א 9:19 סו"ז תפלה - גר"א 10:07 צה"כ לשיטת ר"ת 5:43
-----------	--------------------	--------	--	--	--

27 NOV	המישי Thursday	ז 7	בבלי: זבחים עד ירושלמי: נדרים לג תוספתא: פרה א נ"ך: משלי ט רמב"ם: סנהדרין יד	עלות השחר 5:44 סו"ז קר"ש - פג"א 8:43 סו"ז תפלה - פג"א 9:43 שקיעה 4:30	נץ החמה 6:57 סו"ז קר"ש - גר"א 9:19 סו"ז תפלה - גר"א 10:07 צה"כ לשיטת ר"ת 5:43
-----------	-------------------	--------	--	--	--

28 NOV	ששי Friday	ח 8	בבלי: זבחים עה ירושלמי: נדרים לד תוספתא: פרה ב נ"ך: משלי י רמב"ם: סנהדרין טו	עלות השחר 5:45 סו"ז קר"ש - פג"א 8:44 סו"ז תפלה - פג"א 9:44 שקיעה 4:30	נץ החמה 6:58 סו"ז קר"ש - גר"א 9:20 סו"ז תפלה - גר"א 10:08 צה"כ לשיטת ר"ת 5:43
Candle Lighting 4:12 הדלקת הנרות					

29 NOV	שב"ק Shabbos	ט 9	בבלי: זבחים עו ירושלמי: נדרים לה תוספתא: פרה ג נ"ך: משלי יא רמב"ם: סנהדרין טז	עלות השחר 5:46 סו"ז קר"ש - פג"א 8:45 סו"ז תפלה - פג"א 9:44 שקיעה 4:29	נץ החמה 6:59 סו"ז קר"ש - גר"א 9:21 סו"ז תפלה - גר"א 10:08 צה"כ לשיטת ר"ת 5:42
Shabbos Ends 5:42 זמן מוצש"ק					

צו זיין מקורב צו א צדיק איז גוט פאר'ן מענטש אויף די וועלט און אויף יענע וועלט.

(ספר המדות אות צדיק סימן נ"ג)